

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS
BALTIJOS REGIONO ISTORIJOS IR ARCHEOLOGIJOS INSTITUTAS

Ieva Želvytė, II kurso Baltijos šalių istorijos magistro programos studentė

**LIETUVOS KARIUOMENĖS KOVINIŲ PLAUKIKŲ BŪRYS 1990-2004 M.:
SU(SI)FORMAVIMAS, VEIKLA IR ĮVAIZDIS
(LITHUANIAN COMBAT DIVERS SQUAD ACTIVITIES IN 1990–2004)**

Magistro darbas

Mokslinis darbo vadovas:

Dr. Hektoras Vitkus

Klaipėda, 2021 m.

TURINYS

IVADAS.....	3
I. LIETUVOS KARIUOMENĖS KOVINIŲ PLAUKIKŲ BŪRIO SU(SI)FORMAVIMAS 1990–1992 m.....	13
1. 1. Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio ištakos: nuo idėjos link kovinių plaukikų būrio inkorporavimo Lietuvos karinėse pajėgose	13
1. 2. Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio kontingento formavimas(sis): instruktoriai, nariai bei ir techninės bazės steigimo pradžia (finansavimo/ aprūpinimo galimybės).....	19
II. LIETUVOS KARIUOMENĖS KOVINIŲ PLAUKIKŲ BŪRIO VEIKLA 1993–2004 m.....	24
2. 1. Lietuvos kariuomenės vadovybės požiūrio į kovinių plaukikų būrį kaita: būrio panaudos galimybių planavimas	24
2. 2. Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio tobulinimo(si) sistemos genezė ir jos kaita	33
2. 3. Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio techninės bazės kaita: finansavimas ir aprūpinimas	41
III. LIETUVOS KARINIŲ NARŲ VAIZDINYS SPAUDOJE 1991–2004 M.....	51
3.1. Pagrindiniai Lietuvos karinių narų aktualizacijos šalies spaudoje aspektai.....	51
3. 2. Kovinių plaukikų-narų įvaizdžio formavimas(is) Lietuvos spaudoje 1990–2004 m.	56
3. 3. Kodėl Lietuvos koviniams plaukikams buvo naudingas žiniasklaidos dėmesys?.....	58
IŠVADOS.....	63
REKOMENDACIJOS.....	65
PAGRINDINĖS SĄVOKOS.....	66
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	68
LITERATŪRA	68
ŠALTINIAI	69
PRIEDAI.....	75
SUMMARY.....	125

ĮVADAS

Lietuvos kariuomenės istoriografijoje koviniai plaukikai pirmą kartą paminėti 1990 m. Siekiant padėti Lietuvoje besikuriančioms Krašto apsaugos departamento (toliau – KAD) nacionalinėms formuotėms, 1990 metų rugsėjo mėnesį Klaipėdos zonos skyriuje pasirodė Valerijus Krisikaitis – naro specialybę SSRS įgijęs kovinių kovos menų (karate) treneris ir instruktorius. Jis išreiškė norą dirbti krašto apsaugos sistemoje ir pasiūlė neįprastą savo poziciją – organizuoti žmonių parengimą kovinei savigynai ir suformuoti povandeninių plaukikų grupę, kad būtų apsaugotas Klaipėdos uostas nuo galimų svetimų šalių diversantų keliamo pavojaus ir užpuolimų. Tuometinis (1990 m.) Krašto apsaugos departamento direktorius Česlovas Jezerskas priėmė V. Krisikaičio siūlomą pagalbą, pritardamas tokiai idėjai. Jau 1990 m. gruodžio mėnesį pradėtos pirmosios kovinės savigynos treniruotės ir buriama narų grupė.¹ Asmenis, atsiliepusius į kvietimą jungtis prie nardymo užsiėmimų, buvo numatoma išmokyti narų specialybės su tikslu vėliau juos mokyti pagal kovinių plaukikų programą.

Ankstesni tyrimai. Istorinių Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio tyrimų iš esmės nėra. Viena tokios situacijos priežasčių – didelė dalis informacijos vis dar yra įslaptinta, riboto naudojimo, užkardyti „būtina žinoti“ principu ir tyrėjai neturi galimybės su ja susipažinti. Tačiau suinteresuotų žurnalistų dėka, buvo atlikta ne viena kovinių plaukikų būrio veiklos apžvalga. 2015 metais žurnalistė Asta Dykoviėnė kalbino buvusį kovinių plaukikų vadą, Klaipėdos universiteto povandeninių archeologų instruktorių Valerijų Krisikaitį. Jos straipsnyje „Kovinių plaukikų legenda“ naratyvo akcentuojama duodamas idėjai, kaip buvo sumanyta įkurti kovinių plaukikų būrį.² Tautvydo Kumščio straipsnyje „Lietuvos kariuomenės Specialiosios pajėgos 1991–2004 metais“³ aptariamas klausimas, kokį kelią nuėjo Lietuvos kariuomenės Specialiosios pajėgos, kol pasiekė dabartinį lygį ir pelnė užsienio partnerių pripažinimą? Toks tyrimas iš dalies įtraukia ir kovinių plaukikų būrio veiklos, įvaizdžio visuomenėje formavimosi bei aprūpinimo aspektus ir būrio veiklos naratyvo apžvalgą, nes Lietuvos kariuomenės Specialiųjų pajėgų kariai kai kada veikė drauge su koviniais plaukikais, turėjo bendrų mokymų, pratybų ir užduočių nuo pat padalinių veiklos pradžios. Kovinių plaukikų struktūros su(si)formavimą bandė apžvelgti

¹ CIRILIS, N. *Tėvynės labui*. Klaipėda, 1999, p. 143.

² DYKOVIENTE, A. Kovinių plaukikų legenda. [interaktyvus], [žiūrėta 2021.04.24]. Prieitis per internetą: <https://klaipeda.diena.lt/naujienos/klaipeda/miesto-pulsas/koviniu-plaukiku-legenda-670014>.

³ KUMŠTIS, T. Lietuvos kariuomenės Specialiosios pajėgos 1991 – 2004 metais“ [interaktyvus], [žiūrėta 2021.04.24]. Prieitis per internetą:

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1KoxbaOaVFsJ:www.algirdobatalionas.lt/kariuomene/download/5920/lietuvos%2520kariuomenes%2520spec%2520pajegos%25201991-2004.pdf+%&cd=13&hl=ru&ct=clnk&gl=lt>

žurnalistė Gintarė Bakūnaitė 2017 m. svetainėje *Delfi* vedamoje rubrikoje „Karys be uniformos“⁴ priskirtoje publikacijoje apie povandeninius plaukikus. Pagrindiniu informaciją šiai publikacijai teikiančiu asmeniu tapo Kovinių plaukikų būrio įkūrėjas V. Krisikaitis. Jis pasidalino žiniomis apie Lietuvos kovinių plaukikų būrį ir iššūkius, su kuriais teko susidurti šio kovinio vieneto kariams Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos sistemos struktūrų formavimosi pradžioje bei pirmaisiais būrio egzistavimo dešimtmečiais.⁵ Gana išsamiai kovinių plaukikų būrio įkūrimo idėjos gimimą bei pirmines vyrų treniravimosi bei mokymosi, pratybų fazes, atrankos į būrį principus aptaria žurnalistė Dalia Bikauskaitė dienraštyje *Vakarų ekspresas* 2017 metais publikuotame straipsnyje „Kaip Lietuva įsigijo silpnųjų ginklų“.⁶ Kovinių plaukikų būrio istorija trumpai aptariama oficialioje Lietuvos kariuomenės internetinėje svetainėje.⁷ Apie kovinių plaukikų būrio ištakas rašoma ir 2019 m. pasirodžiusioje publikacijoje „Pilnametystės proga Povandeninių veiksmų komanda daug plaukiojo“, kuri išleista ekspertai.eu tinklaraštyje, remiantis Krašto apsaugos ministerijos informaciniais šaltiniais.⁸

Tyrimo šaltiniai. Siekiant užsibrėžto tikslo, darbe analizuojamos Lietuvos bei užsienio autorių mokslinės publikacijos strateginio valdymo valstybės tarnautojų mokymo aspektu, Lietuvos Respublikos teisės aktai, strateginiai dokumentai iš Lietuvos Karinių jūrų pajėgų ir asmeninio Valerijaus Krisikaičio archyvų, institucijų ataskaitos, pirkimų sutartys, buvusių povandeninių plaukikų atsiminimai bei kita su tyrimu susijusi informacija.

Tyrimė remtasi publikuotais šaltiniais: 1990–1992 m. Lietuvos Respublikos ryšių ministro Kosto Birulio, Zigmanto Kiaupos Alfonso Eidinto, Norkaus Cirilio moksliniais darbais. Taipogi periodika – Lietuvos vakarų krašto dienraščiais *Klaipėda*, *Banga*, *Plungė*, nepriklausomo dienraščio vakarų Lietuvai *Vakarų ekspresas* informacija ir publikacijomis apie Lietuvos kovinių plaukikų būrio veiklą jose pateikiamomis fotografijomis, *Lietuvos aidu*, *Delfi* bei *Kauno dienos* publikacijomis. Remtasi ir leidiniais, išlaikomais Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos struktūrų: *Kariu*, *Savanoriu*. Tyrimams

⁴ BAKŪNAITĖ, G. Karys be uniformos. Vadovavo vienam paslaptiausių Lietuvos kariuomenės padalinių: man sakydavo – tu ilgai neišgyvensi. [interaktyvus], [žiūrėta 2021.04.24]. Prieitis per internetą: <https://www.delfi.lt/multimedija/karys-be-uniformos/karys-be-uniformos-vadovavo-vienam-paslaptiausių-lietuvos-kariuomenes-padaliniu-man-sakydavo-tu-ilgai-neisgyvensi.d?id=75680229>.

⁵ BAKŪNAITĖ, G. Karys be uniformos. Vadovavo vienam paslaptiausių Lietuvos kariuomenės padalinių: man sakydavo – tu ilgai neišgyvensi. [interaktyvus], [žiūrėta 2021.03.14]. Prieitis per internetą: <https://www.delfi.lt/multimedija/karys-be-uniformos/karys-be-uniformos-vadovavo-vienam-paslaptiausių-lietuvos-kariuomenes-padaliniu-man-sakydavo-tu-ilgai-neisgyvensi.d?id=75680229>.

⁶ BIKAUSKAITĖ, D. Kaip Lietuva įsigijo silpnųjų ginklų, *Vakarų ekspresas*. [interaktyvus], [žiūrėta 2021.04.24]. Prieitis per internetą: <https://ve.lt/naujienos/jura/kaip-lietuva-isingijo-silpnuju-ginkla>

⁷ Įsteigimas ir plėtojimas [interaktyvus], [žiūrėta 2021.04.24]. Prieitis per internetą: <https://www.kariuomene.lt/povandeniniu-veiksmu-komanda/istorija-ir-simbolika/istorija/23775>.

⁸ Pilnametystės proga Povandeninių veiksmų komanda daug plaukiojo, KAM informacija [interaktyvus], [žiūrėta 2021.04.24]. Prieitis per internetą: <https://www.ekspertai.eu/pilnametystes-proga-povandeniniu-veiksmu-komanda-daug-plaukiojo/?comm=1>

reikalingos informacijos šaltinių baze tampa 1991-2004 metų lietuviškoje periodinėje spaudoje publikuojamų V. Voverio, R. Šerkšnaitės, S. Šeštausko, Z. Tallat-Kelpšaitės, Š. Pučinsko, S. Mininos, V. Krisikaičio, A. Juciūtės, I. Jasaitienės, S. Bagočiaus, A. Dykovienės, R. Janušaičio, V. Kaladinsko, T. Dambrausko ir K. Starinsko, G. Bakūnaitės bei G. Aukštuolio straipsnių medžiaga, kuriuose žurnalistai aptaria kovinių plaukikų būrio veiklą, ypatumus bei tarnybos veiklos pobūdį. Mini konkrečius kovinių plaukikų nuveiktus darbus, užduotis bei bendradarbiavimo galimybes su užsienio kariuomenėmis. Kaip atskirą šio tyrimo šaltinių grupę galima išskirti nepublikuotus šaltinius – Krašto apsaugos ministerijos archyve saugomus veiklos įsakymus, susijusius su Lietuvos kariuomenei priskirtu kovinių plaukikų būriu 1992–2004 m. Apžvelgiant publikuotus šaltinius, kuriais buvo vadovaujama šiame darbe, akcentuotina buvusio Klaipėdos apskrities komendanto atsargos plk. Cirilio Norkaus knyga *Tėvynės labui*⁹, kurios pagrindą sudaro autoriaus prisiminimai bei surinkta dokumentinė medžiaga apie sudėtingą Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo ir valstybingumo įtvirtinimo dešimtmetį Klaipėdos apskrityje. Darbe remtasi Zigmanto Kiaupos *Lietuvos valstybės istorija*¹⁰ bei Karinių jūrų pajėgų Štabo Civilių ir kariškių bendradarbiavimo skyriaus specialisto Audriaus Vitkausko sudarytu metraščiu *Karinės jūrų pajėgos. Istorijos metraštis*,¹¹ kuriame pasakojama ir Povandeninių veiksmų komandos ištakų/įkūrimo istorijos dalis. Informacijos apie situaciją Lietuvos Krašto apsaugos sistemoje bei kovinių plaukikų galimybes inkorporuoti į krašto gynybos struktūras pateikiama Kosto Birulio publikacijoje *Laisvės kodas*.¹² Taip pat šie aspektai apžvelgiami ir Jono Užurkos sudarytame leidinyje *Lietuvos krašto apsaugos sistemos atkūrimas 1989 – 1993 metais. Istorinis dokumentinis leidinys*,¹³ Vidos Urbonaitės kuruojamuose Krašto apsaugos ministerijos informaciniuose leidiniuose *Krašto apsauga 2003*¹⁴ ir *Krašto apsauga 2004*¹⁵. Informacijos šaltiniu apie Lietuvos krašto apsaugos sistemos atkūrimo eigą tapo ir Vido Umbraso redaguotas leidinys *Konferencijos „Lietuvos Krašto apsaugos sistemos atkūrimas“ medžiaga*¹⁶. Išskirtinai kovinių plaukikų galimybes ir įkūrimo detales bei žinių, sveikatos ir fizinius, fiziologinius reikalavimus aprašo narų rengimo gydytoja fiziologė Gintarė Dirmantienė parengtame naro vadovėlyje.¹⁷ Šio vadovėlio viso išleista dvi dalys. R. Bertašiaus, V. Puiluko ir A. Vičio 1999 m. parengtoje pirmojoje dalyje siekta

⁹ CIRILIS, N. *Tėvynės labui*. Klaipėda, 1999.

¹⁰ KIAUPA Z. *Lietuvos valstybės istorija*. Vilnius, 2006.

¹¹ *Karinės jūrų pajėgos. Istorijos metraštis*. Ats. red. A. VITKASUKAS. Vilnius, 2018.

¹² BIRULIS K. *Laisvės kodas*. Vilnius, 2001.

¹³ *Lietuvos krašto apsaugos sistemos atkūrimas 1989 – 1993 metais. Istorinis dokumentinis leidinys*. Sud. ats. plk. lt. Jonas Užurka, Vilnius, 2015.

¹⁴ *Krašto apsauga 2003*. Ats. red. vyr. lt. URBONAITĖ V. Vilnius, 2004.

¹⁵ *Krašto apsauga 2004*. Ats. red. vyr. lt. URBONAITĖ V. Vilnius, 2005.

¹⁶ *Konferencijos „Lietuvos Krašto apsaugos sistemos atkūrimas“ medžiaga*. Ats. red. V. UMBRASAS. Vilnius, 2000.

¹⁷ DIMANTIENĖ, G. *Naro vadovėlis*. II dalis. Klaipėda, 1999.

sukoncentruoti informaciją apie narų praktiką bei pasirengimą, skirtą narų rengimo skyriaus prie Klaipėdos aukštesniosios policijos mokyklos įkūrimo proga ir pradėjus ruošti VRM priešgaisrinio ir gelbėjimo departamento narus – gelbėtojus, bei organizuoti kasmetines narų atestacijas, taip pat ne mažai dėmesio skiriama įvadinei daliai į nardymo istoriją, organizaciją bei plėtotę.¹⁸ Kovinių plaukikų taisyklių bazė aprašoma V. Krisikaičio parengtoje publikacijoje „*LR kariuomenės Karinių jūrų pajėgų povandeninių veiksmų ir treniruočių taisyklės*“¹⁹. Didelė dalis informacijos bei dokumentuotų faktų bei žinių apie kovinių plaukikų būrio veiklą pateikiama Lietuvos Respublikai pavaldžių institucijų dokumentuose – įsakymuose. Šie šaltiniai kol kas yra nepublikuoti. Pagrindė informacija tyrimui rasta Karinių jūrų pajėgų archyve saugomuose dokumentuose bei asmeninėje Valerijaus Kisikaitis sukauptoje dokumentų kolekcijoje. Valerijus Krisikaitis turi sukaupęs itin gausią svarbių dokumentų, siejamų su kovinių plaukikų veikla archyvą, nes buvo būrio idėjos pradininkas bei kovinių plaukikų lyderis magistro darbe aptariamam laikotarpiu (1990 – 2004 m.).

Taigi, šio darbo temos **naujumą** nulemia tai, kad iki šiol Lietuvos kovinių plaukikų mokymo bei aprūpinimo aspektai nebuvo atskirai analizuoti. Moksliniuose straipsniuose dažniausiai tyrimo objektu pasirenkama Lietuvos kariuomenės struktūra 1990–2004 m., išskirtinai sausumos karių mokymo turinys bei aprūpinimo poreikio nustatymas ir vertinimas. Tuo tarpu Lietuvos kovinių plaukikų mokymo strategijos formavimo, įgyvendinimo ir vertinimo analizė dažnai paliekama nuošalyje. Todėl šis magistro darbas leido apžvelgti Lietuvos kovinių plaukikų mokymo strategijos įgyvendinimo aspektus, kurie naudingi ne tik praktiniu, bet ir teoriniu požiūriais.

Šio **darbo aktualumas** grindžiamas jo eventualia praktine (pa)nauda. Išnagrinėjus pagrindinius Lietuvos kovinių plaukikų mokymo aspektus ir išanalizavus Lietuvos kariuomenės narų aprūpinimo galimybes 1990–2004 m., darbe išskiriamos šio proceso tobulintinos sritys ir pateikiamos rekomendacijos dėl jų efektyvumo didinimo. Analizuojama ne tik mokslinė literatūra, bet ir pateikiama atlikto tyrimo kiekybinių duomenų analizė, kuri ir apibūdina magistro darbo reikšmingumą. Gauti rezultatai gali būti naudingi Lietuvos kariuomenės vadovybei tobulinant valstybės tarnautojų mokymo ir mokymosi koncepciją bei Lietuvos kariuomenės daliniams formuojant karių mokymo strategijoje numatytas nuostatas.

Darbo **problema** sutelkta į klausimą, ar Lietuvos kariuomenėje buvo reikalingas kovinių plaukikų būrys 1990–2004 metais (at)kuriant Lietuvos krašto apsaugos struktūras? Ši problema ypač aktuali, nes darbe atskleidžiama, kaip koviniai plaukikai prisidėjo prie bendro Lietuvos kariuomenės struktūrų atkūrimo, kaip būrio kovinis pa(si)rengimas tobulėjo (treniruočių, užduočių vykdymo, aprūpinimo,

¹⁸ BERTAŠIUS, R.; PULUIKIS, V.; VIČYS, A. *Naro vadovėlis*. I dalis. Klaipėda, 1999.

¹⁹ KRISIKAITIS, V. *LR kariuomenės Karinių jūrų pajėgų povandeninių veiksmų ir treniruočių taisyklės*. Klaipėda, 2003.

ekipuotės, būrio narių skaičiaus bei finansavimo ar politinių niuansų klausimu spektre) nuo 1990 m. iki 2004 m. Kaip keitėsi Lietuvos kariuomenės vadovybės ir visuomenės požiūris į kovinius plaukikus laikotarpyje nuo Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės atgavimo iki įstojimo į NATO aljansą 2004 m.

Kita vertus, nemažiau svarbūs politiniai procesai, darę įtaką kovinių plaukikų būrio steigimui ir veiklai. Šios karinės struktūros egzistavimas iš esmės buvo nulemtas politiškai pamatuotais finansiniais sprendimais. Todėl probleminis šio darbo laukas apima ir klausimus, kokias pozicijas užėmė kovinių plaukikų būrys besikuriančioje Lietuvos kariuomenėje 1990–2004 m. bei koku pagrindu buvo formuojamas būrys ir vykdomos užduotys bei pratybos – žmonių entuziazmo ar karinės būtinybės?

Darbo objektas yra faktai apie Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio su(si)formavimą, veiklą, integraciją karinių pajėgų sistemoje, finansavimą bei įvaizdį Lietuvos spaudoje 1990–2004 m. laikotarpiu.

Darbo tikslas – remiantis viešai paskelbta informacija ir neskelbtais šaltiniais atskleisti Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio su(si)formavimą, veiklą ir įvaizdį Lietuvos spaudoje 1990–2004 m.

Tiksliui pasiekti išsikelti šie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio formavimosi klausimus, susijusius su būrio ištakomis, personalu, aprūpinimu bei inkorporavimu Lietuvos karinėse pajėgose.
2. Išnagrinėti Lietuvos kariuomenės vadovybės požiūrio kaitą kovinių plaukikų būrio atžvilgiu bei įvertinti būrio tobulinimo sistemos genezę ir techninės bazės kaitą 1993 -2004 metais.
3. Įvertinti Lietuvos žiniasklaidos skiriamą dėmesį Lietuvos kariuomenės narų veiklai 1991 – 2004 metais ir analizuoti jo tiesioginę naudą vystomai būrio veiklai, narų įvaizdžio formavimą periodinėje spaudoje.

Darbo metodai. Šiame darbe remtasi mokslinės ir publicistinės literatūros bei neskelbtų šaltinių analize, kuria siekta išsiaiškinti pagrindinius tyrimo konceptus, kovinio plaukiko apibrėžties sampratą, išsiaiškinti Lietuvos kovinių plaukikų būrio su(si)formavimo veiksnius ir veiklą Lietuvos kariuomenėje 1990–2004 m., atskleisti šio kovinio vieneto aprūpinimo ir (pa)rengimo principus. Analizuoti, kokį įvaizdį Lietuvos visuomenė susiformavo apie šalyje susikūrusią kovinių plaukikų grupę 1990 – 2004 m. Neskelbtų šaltinių turinio (content) analizės metodu buvo atliktas strateginių planų, institucijų ataskaitų ir kitų duomenų tyrimas, kuris leido nustatyti sąsajas tarp Lietuvos kovinių plaukikų mokymo 1990–2004 m. strategijoje iškeltų tikslų, uždavinių ir Lietuvos kovinių plaukikų būrio užsibrėžtų veiklos kryptių bei prioritetų. Tyrimo duomenų analizė pateikiama lentelių, teksto bei schemų forma.

Darbe remtasi ir interviu metodu. Pasirinkta pusiau struktūruoto interviu, apėusio aštuonis (8) informacijos pateikėjus forma. Rezultate buvo atgautos penkios (5) atsakytos anketos. Kiti respondentai gavę Klausimynus - anketas atsisakė suteikti informaciją tokia forma. Gauti duomenys apdoroti vykdant turinio (*content*) analizę ir interpretaciją. Interviu metodu gauti duomenys tyrimo metu gretinti su mokslinės literatūros daviniais ir neskelbtų šaltinių informacija. Taip pat tyrimo metu visą laiką buvo gretinama periodinių leidinių bei informacijos pateikėjų teikiama medžiaga, taip vykdant kritinę šaltinių interpretaciją.

Darbo struktūra. magistro darbą sudaro santrauka anglų kalba, įvadas ir trys skyriai, išvados, literatūros ir šaltinių sąrašas, rekomendacijos ir priedai. Jame pateiktos trys (3) diagramos ir keturios (4) lentelės. Literatūros sąrašą sudaro 26 literatūros šaltiniai ir 72 kiti šaltiniai (straipsniai bei dokumentai). Darbo pabaigoje pateikiamas 21 priedas papildantis tyrimo duomenis.

Įvade iškeliami darbo tikslai, uždaviniai, akcentuojamas tyrimo naujumas bei aptariami ankstesni su šio tyrimo objektu susijusių atliktų tyrimų apžvalga. Taip pat apibrėžiama tyrimo problematika, darbo objektas, tyrimo aktualumas, nurodomi tyrimui atlikti taikyti metodai, tyrimo imties charakteristika, tyrimo instrumentai, procesas/eiga, etika. *Pirmame skyriuje* analizuojama Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio formavimasis 1990 – 1992 metais išskiriant būrio įkūrimo - ištakų idėjos aspektus, kovinių plaukikų inkorporavimo Lietuvos karinėse pajėgose klausimą bei būrio kontingento formavimasi instruktoriai, narai ir techninės bazės steigimo pradžia/finansavimo/aprūpinimo galimybės *Antrame skyriuje* nagrinėjama Lietuvos kovinių plaukikų būrio veika 1993 – 2004 m. Atskiruose poskyriuose aptariama Lietuvos kariuomenės vadovybės požiūrio į kovinių plaukikų būrį kaita bei būrio panaudos galimybių planavimas, Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio tobulinimo(si) sistemos genezė ir jos kaita. Taip pat Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio techninės bazės kaita: finansavimas ir aprūpinimas. *Trečiajame darbo skyriuje* tiriamas Lietuvos karinių narų vaizdinys spaudoje 1991–2004 m. Analizuojami pagrindiniai aspektai ir naratyvas, kuriam buvo skirtas Lietuvos visuomenės (žiniasklaidos) dėmesys Lietuvos kovinių plaukikų atžvilgiu. Nagrinėjama, kodėl Lietuvos koviniams plaukikams buvo naudingas žiniasklaidos dėmesys.

Darbe taikyti tyrimo metodai – siekiant ištirti aktyviai veikusių 1990 – 2004 metais Lietuvos kovinių plaukikų pateiktą informaciją apie būrio aprūpinimą, mokymo priemones bei finansavimo galimybes, atliktas tyrimas. Duomenys buvo renkami naudojant klausimyną. Prieš atliekant pagrindinį tyrimą buvo vykdomas bandomasis tyrimas, siekiant nustatyti anketos tinkamumą. Prieš atliekant anketinę apklausą bandomasis tyrimas vyko apklausiant 3 karius šiuo metu atliekančius tarnybą Lietuvos kariuomenėje, Karinėse jūrų pajėgose ir turėjusius sąsajas bei kontaktus su 1990 - 2004 m. veikusiais Lietuvos koviniais plaukikais. Šie respondentai nebuvo įtraukti į pagrindinį tyrimą. Pagrindinis tyrimas

buvo atliktas į tyrimą tikslinės atrankos būdu įtraukiant asmenis, kurie turėjo tiesioginį kontaktą su Lietuvos koviniais plaukikais 1990 – 2004 m. imties metu, turėjo sąsajas su jų mokymu, aprūpinimu, instruktavimo galimybėmis arba patys buvo koviniai plaukikai.

Duomenų rinkimui pasirinktas kiekybinis tyrimas, nes jį lengviau struktūrizuoti ir suplanuoti. Kadangi tyrėjo nebuvo šalia, respondentai galėjo jaustis laisvai ir klausimynus pildyti jiems tinkamu metu. Tyrėjas galėjo kontroliuoti visą įvykių eigą, siekdamas laikytis tyrimo grafiko bei parengti objektyvesnę tyrimo ataskaitą, duomenis išreiškdamas skaičiais.

Tyrimui pasirinktas kokybinis interviu, nes anot Sigitos Girdzijauskienės parengtos metodinių nurodymų publikacijos „*Kokybinis interviu. Metodiniai nurodymai*” - „tik kokybiniu interviu galima patirti ir rekonstruoti tuos įvykius kuriuose neteko dalyvauti”²⁰, o būtent toks ir buvo magistrinio darbo „*Lietuvos kovinių plaukikų veikla 1990 – 2004 m.*” tikslas. Rengiant klausimyną buvo sudaryta galimybė respondentams išdėstyti savo požiūrį tam tikrais klausimais.²¹

Pasirinktas pusiau struktūruoto interviu tipas. Pradžioje – surinktas nedidelis kiekis duomenų iš kelių respondentų, tokiu būdu bendrai susipažinant su nagrinėjama tema. Tada pradėti formuoti pusiau struktūruoto interviu klausimai.²² Formuoti ir šalutiniai klausimai, kurie padeda atskleisti pagrindinio (atveriančio) klausimo detales. Orientuotos temos ir potemės.²³ Kaip ir nurodyta Sigutės Girdžiauskienės rengtuose metodiniuose nurodymuose apie teisingi pusiau struktūruoto interviu rengimą – klausimai respondentui užduodami nuosekliai. Nuo pradinio iki baigiamojo.²⁴ Interviu pabaigoje respondentui užduodamas papildomas klausimas: galbūt karys nori kažką papildomai papasakoti ar pasidalinti žiniomis susijusiomis su kovinių plaukikų veikla 1990 – 2004 metais.²⁵

Pasirinkti anketinės apklausos metodai yra tarpiniai tyrimo instrumentai – tai yra, jie gali būti tiek kokybinio tiek kiekybinio tyrimo instrumentai.²⁶

Klausimyno vertimas buvo gautas naudojant atgalinio vertimo techniką. Įvertinus bandomojo tyrimo rezultatus, klausimynas buvo aprobuojamas su trimis specialistais – Kovinių plaukikų būrio įkūrėju Valerijumi Krisikaičiu, Karinių jūrų pajėgų Saugumo ir Žvalgybos skyriaus viršininku ir Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto mokslo darbuotoju dr. Hektoru Vitkumi. Klausimai, kurie, pasak specialistų, nesuteikia tinkamos informacijos, arba pažeidžia žymas „Slaptai” ir

²⁰ GIRDZIJAUSKIENĖ S. *Kokybinis interviu. Metodiniai nurodymai*. Vilnius, 2006. p. 9.

²¹ Ibid., p. 9.

²² Ibid., p. 24.

²³ Ibid., p. 25.

²⁴ Ibid., p. 26.

²⁵ GIRDZIJAUSKIENĖ S. *Kokybinis interviu. Metodiniai nurodymai*. Vilnius, 2006. p. 27.

²⁶ KARDELIS K. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai, 2007. p. 297.

„Riboto naudojimo” iš anketos buvo išimti. Tyrimo eigoje buvo išdalinta viso aštuonios (8) anketos. Iš jų sugrįžo penkios (5). Anketų grįžtamumas - 63 procentai. Lytiškumo požiūriu apklausoje dalyvavę respondentai yra 100 procentų vyriškos lyties. Keturių (4) - 80 procentų „Klausimyną” pildčiusių asmenų amžius 40-50 metų. Vieno (1) respondento amžius (20 proc.) - virš 60 metų amžiaus. Du (2) tyrime dalyvavę kariai (40 proc.) Lietuvos Krašto apsaugos sistemoje jau yra rezervo kariai ir tik 3 kariai (60 proc.) šiuo metu aktyviai atlieka tarnybą Lietuvos kariuomenėje.

Tyrimo procesas/eiga: pirmasis tyrimo proceso etapas. Mokslinės literatūros, susijusios su magistrinio darbo tema, rinkimas ir studijavimas. Šaltinių buvo ieškoma Lietuvos Kariuomenės bei Karinių jūrų pajėgų duomenų bazėse, Krašto apsaugos interesų sferą apibrėžiančiuose kariniuose žurnaluose bei valstybinėje bei Vakarų Lietuvos regionui skirtoje periodinėje spaudoje. Straipsniai buvo atrenkami pagal raktinius žodžius: naras, kovinis plaukikas, naras išminuotojas, Valerijus Krisikaitis. Antrasis tyrimo proceso etapas. Teorinės dalies rašymas, apimantis mokslinės literatūros analizę (mokslinė literatūra dar kartą peržiūrėta, papildyta naujais šaltiniais bei medžiaga). Trečiasis tyrimo proceso etapas. Teorinės dalies apie tyrimui reikalingo klausimyno sudarymo analizę bei praktinis klausimyno sudarymas. Sudarius klausimyną - bandomojo tyrimo su 5 respondentais atlikimas, siekiant įvertinti klausimyno/anketos tinkamumą. Įvertinus bandomojo tyrimo rezultatus, klausimynas buvo adaptuojamas derinant su Karinių jūrų pajėgų kariškių bei civilių bendradarbiavimo skyriaus atstovu bei buvusių kovinių plaukikų būrio vadu. Ketvirtasis tyrimo proceso etapas: padalomosios medžiagos/galutinio klausimyno paruošimas respondentams. Tyrimas prasidėjo po to, kai respondentai, susipažinę su visa informacija apie tyrimą (tikslu, uždaviniais bei tyrimo planu) pasirašė sutikimo formą dalyvauti apklausoje (priedas Nr. 1). Anketinė apklausa buvo vykdoma 2020 m. sausio mėnesį. Anketos buvo išsiųstos respondentams elektroniniu paštu, taipogi pridėta informacija apie organizuojamo tyrimo bendrą informaciją. Pirminės apklausos metu laiško su sutikimo forma ir užpildytu klausimynu grįžimo terminas nurodytos 2 savaitės. Gavęs užpildytus klausimynus iš respondentų, tyrėjas pradėjo jų analizę. Lygiagrečiai vyko tolimesnių duomenų rinkimas analizuojant Lietuvos kariuomenės bei išskirtinai Karinių jūrų pajėgų duomenų bazes – archyvus, renkant informaciją apie Kovinių plaukikų veiką 1990 – 2004 metais. Penktasis tyrimo proceso etapas. Anketinės apklausos duomenų suvedimas į kompiuterinę duomenų bazę, tyrimo rezultatų apdorojimas naudojant Microsoft Office Excel 2007 kompiuterinę programą. Analizės rezultatai sistemingai pateikti diagramose ir lentelėse, taipogi įtraukti į Magistro darbo skyrių bei poskyrių informaciją. Šeštasis tyrimo proceso etapas. Atlikta tyrimo rezultatų analizė ir respondentų atsakymų palyginimas. Septintasis tyrimo proceso etapas. Magistro darbo paruošimas gynimui.

Tyrimo etika – prieš pradėdant tyrimą, leidimas jį atlikti buvo gautas iš Lietuvos Kariuomenės Karinių jūrų pajėgų vado bei Lietuvos kovinių plaukikų būrio kūrėjo Lietuvos kariuomenės atsargos karininko kpt. Valerijaus Krisikaičio. Kariai buvo supažindinti su planuojamo tyrimo tikslu, tyrimo planu, klausimynu, dalyviams pateikiama sutikimo forma. Gavus karininkų sutikimus ir apklausos vykdymą suderinus su iki šiol aktyviai tebetarnaujančių Lietuvos kariuomenėje buvusių Lietuvos kovinių plaukikų karių vyresniaisiais bei vadais, buvo apklausiami kariai, 1990 – 2004 m. priklausę Lietuvos kovinių plaukikų būrio gretoms. Etikos kodekso principai yra grindžiami pagarba visiems potencialiems tyrimo dalyviams, todėl tyrėjas turi gauti jų sutikimą dalyvauti tyrime, užtikrinti tyrimo objektyvumą, išlaikomą respondentų orumą, privatumą, gerbti jų interesus, užtikrinti, jų neliečiamumą ir neatpažįstamumą tyrimui pasibaigus, išsamiai paaiškinti tyrimo dalyviams tyrimo tikslą ir procedūras.²⁷ Respondentams, sutikusiems dalyvauti tyrime, buvo pateikta „Sutikimo forma“ (žr. 1 priedą) dėl planuojamo tyrimo, kurioje respondentai raštiškai patvirtino, kad sąmoningai ir laisva valia sutinka dalyvauti tyrime. Taipogi kariams pateiktas parengtas klausimynas. Surinkus šiuos duomenis vykdytas jų susistemimas ir analizė. Analizėje karių vardai ir pavardės nebuvo naudojami, o duomenys analizuojami tik tyrėjo. Studijų ataskaitoje garantuojamas karių, kurie išreiškė norą išlikti nežinomi - anonimiškumas. Siekiant nepažeisti etikos principų atliekant tyrimą kariai turėjo teisę apsispręsti dėl dalyvavimo tyrime. Buvę Lietuvos koviniai plaukikai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, metodais, rezultatų naudojimu, taip pat jiems buvo išsamiai paaiškinta, kaip bus išsaugojamas pageidaujančių išlikti nežinomais respondentų anonimiškumas. Respondentams buvo pateikta informacija, kokių tikslu atliekamas tyrimas ir kaip bus panaudoti tyrimo atsakymai. Prieš pradėdant apklausą, kariams buvo akcentuojama, kad dalyvavimas yra savanoriškas. Tyrime sutikusiems dalyvauti buvusio Lietuvos kovinių plaukikų būrio atstovams suteikiama galimybė bet kada atsisakyti toliau dalyvauti tyrime ir pasitraukti iš jo nepateikus ir neapibrėžus jokios konkrečios priežasties, dėl savo apsisprendimo nebetęsti proceso.

Tyrimo rezultatai ir tyrimo rezultatų aptarimas – tyrimo vykdymo metu buvo pasiektas pagrindinis tyrimo tikslas – įvertintos Lietuvos kovinių plaukikų aprūpinimo, mokymo bei finansavimo galimybės 1990 – 2004 m. Rezultate – atlikus surinktų duomenų analizę hipotezė pasitvirtino.

Tyrime buvo tikimasi, jog žiniasklaidos priemonių ir viešai išsakomos finansinės problemos dėka buvo gautas didesnis finansavimas kovinių plaukikų būriui, tačiau gauti rezultatai atskleidė reikšmingą skirtumą, jog kol apskritai nepagerėjo Lietuvos Respublikos ekonominė situacija nuo 1990 m., bei nebuvo suformuoti Sausumos kariuomenės pagrindiniai pajėgumai – aprūpinimo bei finansavimo koviniams plaukikams nebuvo teikiama

²⁷ KARDELIS K. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai, 2007. p. 87.

Taip pat buvo nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys tarp, gerėjančio kovinių plaukikų būrio aprūpinimo bei mokymų ir vykdomų pratybų su užsienio valstybių kariais. Augant kovinių plaukikų finansavimui iš Valstybės biudžeto – gerėjo karių pasirengimas bei galimybės dalyvauti tarptautiniuose mokymuose bei pratybose. Taip pat patiems Lietuvos kariams vykti mokytis į užsienio narų rengimo centrus.

Tyrimo metu paaiškėjo, kad kovinių plaukikų turima nardymo įranga bei technika buvo sena bei neatitiko NATO standartų. Su ja nardyti buvo nesaugu, o narai patys atsakė už savo gyvybes.

Taip pat gauti rezultatai atskleidė, kad koviniai plaukikai pasirinkę tokį tarnybos pobūdį čia ir pasilikdavo tarnauti. Rotacija tarp dalinių buvo nepriimtina, nes paruošti įgudusį kovinį plaukiką reikdavo laiko, lėšų bei instruktorių. Naro mokymus kariai galėdavo eiti tik po atrankos į būrį. Taip būdavo tikrinama karių motyvacija tap ir povandeniniais plaukikais. Šauktiniai kariai į būrį nebūdavo priimami. Tik nuolatinę karo tarnybą Lietuvos kariuomenėje atliekantys asmenys.

I. LIETUVOS KARIUOMENĖS KOVINIŲ PLAUKIKŲ BŪRIO SU(SI)FORMAVIMAS 1990–1992 m.

1. Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio ištakos: nuo idėjos link kovinių plaukikų būrio inkorporavimo Lietuvos karinėse pajėgose

Koviniai plaukikai, kovos narai, povandeniniai plaukikai, koviniai narai pasaulyje atsirado Antrojo pasaulinio karo metu ir tapo nepakeičiami povandeninio karo „priešaisi“. ²⁸ Trečiojo reicho diversijų organizatorius Skorceris kovinius narius naudodavo įvairioms diversijoms atlikti. Asmenų atliekančių karinius veiksmus po vandeniu veikla pasižymėjo savo efektyvumu ir tokius padalinius ėmė formuoti visos didžiosios pasaulio valstybės – JAV, Prancūzija, Anglija, Kinija, Rusija. Šioje srityje nuo pat jos susiformavimo pradžios atliekami intensyvūs moksliniai tyrimai, o karui po vandeniu pradėti rengti ne tik žmonės, bet ir gyvūnai. Pavyzdžiui, dresuoti ruoniai ar delfinai galėjo būti naudojami kovai prieš narius, povandeninius aparatus ar laivus. Jie siūsti kaip „gyvosios“ torpedos. Taip pat gyvūnai po vandeniu naudoti krovinių gabenimui, žmonių gelbėjimui ir kitoms būtinoms povandeninėms operacijoms atlikti. ²⁹ Lietuvoje povandeninių operacijų - užduočių sfera taipogi buvo pradėta plėtoti. Pradžią laikomi 1990 metai. Pradėtas akcentuoti kovinių narų, povandeninių plaukikų reikalingumas siekiant užtikrinti sėkmingą šalies gynybą, vandens telkinių dugno valymą nuo užsilikusios Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų bei pokario metais išmestos amunicijos, sprogmenų, karinės technikos nuolaužų. Taip pat parama Karinėms jūrų pajėgoms atliekant povandeninius darbus, laivų apžiūras bei smulkų remontą. Pagalba Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos sistemai priklausantiems daliniams bei organizacijoms mokymų bei pratybų metu. Ypatingai užtikrinant saugumą kariams treniruojantis persikėlimo operacijas per atvirus vandens telkinius ar atliekant darbus ir mokymus panaudojant valtis, katerius, savadarbius plaustus.

Visas Lietuvos kovinių plaukikų būrio su(siformavimas buvo nulemtas bendro šalies krašto apsaugos sistemos kūrimo(si) proceso. Povandeninių plaukikų grupė, vadovaujama Valerijaus Krisikaičio, Klaipėdoje susibūrė dar 1990 m. pradžioje, V. Krisikaitis lygiagrečiai treniruotėms ir mokymams su narais, dirbo Klaipėdos pasienio užkardoje. Tačiau, užkardos vadas greitai išreiškė nepasitenkinimą, dėl V. Krisikaičio darbo, nes kovinių plaukikų bei kovinės savigynos mokymai neturėjo nieko bendra su Lietuvos sienos apsauga. Todėl 1991 metų pabaigoje V. Krisikaitis pasitraukė iš Klaipėdos pasienio

²⁸ VOVERIS V. Kariuomenės „ruoniai“ ar „unguriai“? *Karys*. 1996, Nr. 10, p. 10.

²⁹ *Ibid.*, p. 10.

užkardos. 1991 m. sausio 17 d. buvo įkurta Savanoriškoji krašto apsaugos tarnyba (toliau – SKAT)³⁰ – tai paskatino V. Krisikaičio vadovaujamą kovinių plaukikų grupę pereiti į Klaipėdos SKAT rinktinę³¹ ir joje tęsti bendrą pasirengimą vykdyti šalies gynybos užduotis vandenyje ir sausumoje. Nors 1990 - 1992 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovai povandeniniams plaukikams „padėjo tik pažadais“,³² tačiau vyrai, siekiantys tapti povandeniniais plaukikais Lietuvos kariuomenėje buvo užtikrinti, jog „povandeninių diversantų dalinys priešui gali padaryti didesnių nuostolių negu pėstininkų batalionas“³³ ir tokia tarnyba yra itin reikalinga bei svarbi, o jų darbas gali nulemti piliečių saugumo užtikrinimą karo atveju. Šiai koncepcijai pritarė ir keletas aukšto rango karininkų („Geležinio vilko“ brigados atskirojo Klaipėdos motodesantinio bataliono organizatorius ir vadas plk. Rimantas Baltušis, Klaipėdos saugumo vadas Algirdas Grublys, Klaipėdos apskrities komendantas (1990 m.) plk. C. Norkus, Lietuvos kariuomenės veikėjas jūrų kpt. Juozas Alšauskas)³⁴, kurie suprato V. Krisikaičio darbo kuriant kovinius plaukikus svarbą ir atkakliai palaikė tokio būrio suformavimo viziją Lietuvos kariuomenėje.³⁵ Idėjos pasisekimo ir išpildymo atveju Lietuvos kariuomenėje turėjo atsirasti ne mažas būrys kvalifikuotų narų ir povandeninių plaukikų. Šios vizijos įgyvendinimui imtasi konkrečių veiksmų. Klaipėdos Savanoriškos krašto apsaugos tarnyboje suformavus jūrinę narų kuopą buvo paskubėta įteisinti ir *Nautilus* klubo veiklą. 1991 m. kovo mėnesį miesto savivaldybėje įregistruotas narų klubas tokiu pavadinimu, kuriam tuo metu oficialiai priklausė 38 nariai. Vieni povandeniniai plaukikai buvo tik pradedantys, kiti – jau ganėtinai patyrę darbu po vandeniu bei įvairių su kovinių plaukikų veikla susijusių užduočių vykdymui virš vandens (tokių kaip žvalgyba, ilgų nuotolių plaukimas, uosto apsauga, orientavimasis, paieškos darbai).³⁶ *Nautilus* narių tarpe buvo tik vienas patyręs nardymo instruktorius – V. Krisikaitis. Kiti asmenys buvo „šiek tiek paruošti akvalangistai“ ir mokymų metu tik pagelbėdavo pagrindiniam instruktoriui.³⁷ Tačiau 1992 m. gegužės 23 dienos *Vakarų ekspreso* numeryje spausdintame žurnalisto Šarūno Pučinsko straipsnyje konkrečiai įvardijami jau du patyrę nariai-instruktoriai: V. Krisikaitis ir Ramūnas Janušaitis.³⁸ Toks viešas asmens duomenų atskleidimas to meto spaudoje rodo, jog *Nautilus* nariai 1992 metais nebuvo slaptas padalinys, ir apie juos visuomenėje buvo žinoma. Publikacijoje „Kas ten po vandeniu?“ akcentuojama, jog kol kas vyrai „nardo,

³⁰ Lietuvos kariuomenės atkūrimas 1990–1992 m. [interaktyvus], [žiūrėta 2019.10.16]. Prieitis per internetą: <http://www.lietuvoskariuomene.lt/lt/kariuomenes_atributika/karo_istorija/lietuvos_kariuomenes_atkurimas.html>.

³¹ CIRILIS N.. *Tėvynės labui*, Klaipėda, 1999, p. 144.

³² KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14, p. 11.

³³ Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 1 d.

³⁴ Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 12 d.

³⁵ Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 1 d.

³⁶ SKAT Klaipėdos rinktinės 67 kuopos vado V. Krisikaičio raportas SKAT štabo viršininkui J. Gečui 1992 m. kovo 22 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

³⁷ Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 11 d.

³⁸ PUČINSKAS, Š. Kaip ten po vandeniu? *Vakarų ekspresas*, 1992 gegužės 23 d., Nr. 65, p. 1.

treniruojasi, ir.....jaučiasi beveik nereikalingi. Kol kas viskas laikosi ant stipraus, bet ne amžino pagrindo – entuziasmo ir gerų norų.”. 1992 metais *Nautilus* narai dar neturėjo svarbių užduočių, povandeniniams plaukikams nebuvo progos įrodyti savo naujai susikūrusios struktūros svarbos ir akivaizdaus reikalingumo šalies Krašto apsaugos sistemoje. *Nautilus* klubo vyrai jautėsi pakankamai užtikrinti savo darbo kokybe ir profesionalumu, todėl 1992 metais nebijojo viešai pasisakyti, jog nekantrauja imtis svarbių su šalies gynyba be gyventojų saugumu ir gerove susijusių darbų, o ne tik atlikti dviračių ar motociklų traukimo darbus iš Danės upės, ar teikti pagalbą gelbėtojams ieškant skenduolių.³⁹

Susiformavusios povandeninių plaukikų grupės vadovu bei lyderiu visą 1990 – 1992 metų laikotarpį išliko labiausiai grupėje patyręs ir daugiausiai nardymo žinių bei patirties turintis naras V. Krisikaitis.⁴⁰ Klaipėdos savanoriai kovinių plaukikų būrio idėją gana sėkmingai vystė Klaipėdos SKAT rinktinėje. Nors tuo metu SKAT sistemoje nebuvo numatytų nei lėšų nei etatų kovinių plaukikų ruošimui, vis dėlto, Klaipėdos SKAT rinktinėje buvo pradėtas kryptingai organizuoti narų klubas su perspektyva išsivystyti į kovinių plaukikų ruošimo bazę. Tuo pat nuo kovinių plaukikų būrio formavimosi pradžios ši povandeninių plaukikų grupė sulaukė nemažai Lietuvos krašto apsaugos vadovybės, visuomenės bei dienraščių dėmesio, mat savo treniruotes narai vykdė atviruose vandens telkiniuose, viešuosiuose baseinuose.⁴¹ To pasekoje specialiais nardymo kostiumais apsirengę vyrai labai greitai patraukė smalsuolių dėmesį ir povandeninių plaukikų vykdoma veikla pateko į viešuosius sektorius tapdama „vieša paslaptimi“. Vyrai treniruodavosi *Dinamo* baseine. Už galimybę naudotis baseinu, narai kiekvieną rytą valydavo baseino dugną. Kadangi, šios treniruotės buvo papildomos ir nenumatytos karinėje programoje – ne visi išlaikė tokį krūvį ir dalis žmonių iš būrio pasitraukė, tačiau jų gretas vis papildydavo nauji entuziastai.⁴² 1990–1992 metais žmonių skaičius povandeninių plaukikų grupėje svyravo tarp 7–9 asmenų. Nei vienas iš jų nebuvo etatinis valstybės tarnautojas ar darbuotojas. Povandeninių plaukikų užsiėmimai bei darbai 1990–1992 metais buvo kaip savanoriška veikla paremta noru ir entuziazmu nardyti, mokytis ir rengtis savanoriškai krašto gynybai, jeigu iškiltų toks poreikis.⁴³ V. Krisikaitis turėjo viziją suburti vyrų komandą, kuri atliktų specialias užduotis po vandeniu, o šiai vizijai išpildyti reikėjo daug treniruotis ir dirbti.⁴⁴ Nuo narų grupės susibūrimo treniruotės baseine vyko iki 1991 metų vasaros. Vasarą narai išvyko į Platelius ir ten baigė šešių savaičių trukmės kursus įgydami kvalifikaciją dirbti savarankiškai, kaip kvalifikuoti specialistai.⁴⁵ Po šių mokymų narai gavo

³⁹ PUČINSKAS, Š. Kaip ten po vandeniu? *Vakarų ekspresas*, 1992 gegužės 23 d., Nr. 65, p. 1.

⁴⁰ CIRILIS, N. *Tėvynės labui*. Klaipėda, 1999, p. 143.

⁴¹ *Ibid.*, p. 144.

⁴² *Ibid.*, p. 144.

⁴³ Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. balandžio 29 d.

⁴⁴ KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14, p. 10.

⁴⁵ CIRILIS, N. *Tėvynės labui*. Klaipėda, 1999, p. 144.

pirmuosius spausdintus lietuviškus narų pažymėjimus.⁴⁶ Pasak buvusio povandeninio plaukiko E. E., „kai kada užduotys būdavo tokios sunkios, kad grįžtant galvoje sukdavosi mintys „geriau nuskęsti dabar, nei parplaukti ir tęsti pratybas““. ⁴⁷ Analizuojant respondento pateiktą medžiagą sužinoma, jog povandeninių plaukikų treniruotės ir mokymai būdavo itin sunkūs, sekinantys ir intensyvūs. To pasekoje dalis vyrų nusprendavo pasitraukti iš grupės, nes neatlaikydavo fizinio ar psichologinio krūvio. Jiems trūkdavo laiko, noro ar motyvacijos. Kaip pabrėžė povandeninis plaukikas D. J. pateiktos medžiagos, grupėje išlikdavo tik stiprūs vyrai, o nepakeliantys krūvio tapdavo našta kolektyvui. Narų grupėje dauguma asmenų jau buvo ugdomi „išgyventi, išlikti, kovoti“, „už vietą po saule“ principais, todėl savaime vykdavo griežta atranka plaukikų tarpe ir silpnieji pasitraukdavo.⁴⁸ Tuo metu (1992 m.) visa narų materialinė bazė jau buvo kaupiama iš Klaipėdos SKAT rinktinės, o ne asmeninių lėšų. Nardymo įranga (plaukmenys, naro kaukės, nardymo balionai, regulatoriai, nardymo kostiumai - hidrokostiumai, svoriai, gylmačiai) pagrinde perpirkta iš Rusijos Federacijos⁴⁹ (parvežti iš Kaliningrado srities)⁵⁰. 1992 metais įsigyti pirmieji 10 naro aprangos komplektų,⁵¹ deguonies perpumpavimo pompa, šiltų nardymo rūbų, 5 rebryzeriai.⁵²

Narų – plaukikų *Nautilus* klubo nariai klubo įstatus pateikė tvirtinimui tik 1992 metais. 1992 metų kovo 9 dieną įstatai buvo patvirtinti. Nors pats klubas, kaip žinoma, buvo įregistruotas Klaipėdos miesto valdyboje⁵³ ir be oficialiai patvirtintų šios struktūros įstatų gyvavo jau keli metai iki tol.⁵⁴ Įstatų patvirtinimas buvo svarbus žingsnis povandeninių plaukikų būrio kelyje į Lietuvos kariuomenės oficialią sudėtį, mat įstatuose buvo apibrėžiama leidžiama vykdyti klubui priklausančių asmenų veikla, nardymo taisyklės bei bendros vidaus taisyklės. Tai rodo, jog iš „savanorių entuziastų nardytojų“ grupelės *Nautilus* tapo oficialia, savo griežtą reglamentą turinčia organizacija. Ši klubo įkūrimas apskritai žymi šių dienų karinių narų veiklos pradžią Lietuvoje. *Nautilus* klube susikuria kovinių plaukikų personalo branduolys, buvo pradėtos kurti nardymo procedūros bei taisyklės, kovos narų taktika. 1992 – aisiais metais visi klubo *Nautilus* nariai buvo savanoriai. Jie tryško entuziazmu savo veiklai, nors pajamos buvo minimalios. Pasak autoriaus, klubo veikla palaipsniui sėkmingai vystosi teigiama linkme ir *Nautilus* „pradedą veikti, kaip gerai suderintas mechanizmas“. Stokojant būrio finansavimo iš sukarintų struktūrų, paprasti ūkinės veiklos

⁴⁶ Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 11 d

⁴⁷ E. E. apklausos anketa (žr. priedą Nr. 4).

⁴⁸ D. J. apklausos anketa (žr. priedą Nr. 5).

⁴⁹ CIRILIS, N. *Tėvynės labui*. Klaipėda, 1999, p. 144.

⁵⁰ Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 11 d

⁵¹ KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14, p. 10.

⁵² Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 11 d

⁵³ Lietuvos Respublikos Klaipėdos miesto meras B. Petrauskas, potvarkio Nr. 83 „Dėl įstatų įregistravimo“ 1992 m. kovo 9 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

⁵⁴ JANUŠAITIS, R. Narai –plaukikai. *Savanoris*. 1992 rugpjūčio 10 d., [Nr. nenurodytas]. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

užsakymai buvo didelė paspartis sėkmingam klubo funkcionavimui. 1992 metais darbai privačioms įmonėms ar individualiems asmenims už finansinę paramą vis dar buvo viena iš galimybių išlaikyti klubą⁵⁵. Klube naudojama nardymo įranga buvo įsigyta iš SKAT skirtų lėšų.⁵⁶ Rimtų užduočių klubo vyrai stokojo. Dirbta pagal žodinį susitarimą su civiliais arba ne kariškomis organizacijomis. Pavyzdžiui, su gelbėjimo stotimi – atliekama skenduolių paieška. Šiame darbe buvo reikalingi itin patyrę narai, o būtent tokie ir buvo V. Krisikaičio suburto klubo atstovai. Kitos sritys, kuriose besitreniruojuojantys povandeniniai plaukikai galėjo pasiūlyti savo paslaugas – tai smulkūs privačių laivų gelbėjimo ir remonto darbai. Sudaryta sutartis su naftos eksporto – importo įmone. Čia *Nautilus* narų pagalba buvo teikiama atliekant jūros dugno žvalgymą toje vietoje, kur planuojama statyti terminalą. Nors vienas iš kovinių plaukikų būrio veiklos prioritetų buvo numatytos išminavimo operacijos, joms buvo reikalingos lėšos, tačiau, pasak klubo vadovo V. Krisikaičio, šios operacijos vis tiek buvo vykdomos nepaisant finansinių problemų, nes žmonių gyvybė ir sveikata yra svarbiausia vertybė. Labai svarbu, jog 1992 metais narų – plaukikų klubas *Nautilus* buvo vienintelė Lietuvos Respublikos organizacija, turinti pajėgumus iškelti pavojų žmonių gyvybėms bei sveikatai keliančią karinę amuniciją iš vandens telkinių, nesikreipiant pagalbos į Sovietų armijos struktūras.⁵⁷ Palaipsniui buvo įgaunamas pasitikėjimas Lietuvos kariuomenės atstovų tarpe ir pripažinta, jog Lietuvos kariuomenėje narai taipogi reikalingi.⁵⁸

1992 metais pasikeitus Klaipėdos SKAT rinktinės vadovui nutrauktas narų mokymo ir jų įrangos įsigyjimo finansavimas, tačiau tuo metu narų klubas, kurio vadovu buvo V. Krisikaitis jau buvo gana gerai žinomas visuomenei, nes per savo veiklos laikotarpį Klaipėdos apskrityje atlikinėjo povandeninius gelbėjimo darbus, iš vandens pakėlė ir padėjo nukenksminti Antrojo pasaulinio karo sprogmenis.⁵⁹ Valerijus Krisikaitis tapo SKAT⁶⁰ 67 kuopos vadu (neoficialiai – „jūrų kuopa“). Išskirtinis šios kuopos ženklas – juodos spalvos beretės. Ši kuopa iš danų savanorių pajėgų gavo dovanų laivą *Lokys*⁶¹. Vadovaudamas 67 kuopai V. Krisikaitis turėjo užtektinai laisvo laiko savanorių mokymui, o be to, vado veiklos niekas nekontroliavo ir nereikalavo ataskaitų.⁶² 1992 metais, suformavus *Geležinio vilko* brigados atskirąjį Klaipėdos motodesantinį batalioną, naujojo bataliono organizatorius ir vadas plk. Rimantass

⁵⁵ JANUŠAITIS, R. Narai –plaukikai. *Savanoris*, 1992 rugpjūčio 10 d., [Nr. nenurodytas]. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

⁵⁶ Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 12 d.

⁵⁷ JANUŠAITIS, R. Narai –plaukikai. *Savanoris*, 1992 rugpjūčio 10 d., [Nr. nenurodytas]. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

⁵⁸ VOVERIS V. Kariuomenės „ruoniai“ ar „unguriai“? *Karys*, 1996, Nr. 10, p. 10.

⁵⁹ CIRILIS, N. *Tėvynės labui*. Klaipėda, 1999, p. 145.

⁶⁰ *Ibid.*, p. 145.

⁶¹ Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 1 d.

⁶² CIRILIS, N. *Tėvynės labui*. Klaipėda, 1999, p. 146.

Baltušis palaikė V. Krisikaičio idėją, dėl „povandeninių karių“ svarbos Lietuvos kariuomenėje. Iki tol plk. Rimantass Baltušis jau buvo ne mažai girdėjęs apie V. Krisikaičio vadovaujamų kovinių plaukikų nuveiktus darbus ir ateities planus. Dėl gerų ir teigiamų atsiliepimų bei rekomendacijų šių vyrų vystomos veiklos atžvilgiu savanoriai koviniai plaukikai buvo paimti bataliono žinion. Nors koviniai plaukikai ir tapo *Geležinio vilko* brigados atskirojo Klaipėdos motodesantinio bataliono kariais, tačiau jų įranga ir techninė bazė išliko nepakitusi. Lauko kariuomenės brigados vadas, kuriam buvo pavaldus *Geležinio vilko* brigados atskiras Klaipėdos motodesantinis batalionas, nepripažino kovinių plaukikų, kaip kovinės struktūros, svarbos. Todėl kovinių plaukikų būrio įkūrėjui ir vadovui, Valerijui Krisikaičiui šiuo klausimu daug kartų teko vykti į Vilnių ir įrodinėjo kariuomenės narų būtinumą.⁶³ Tačiau, pačio *Geležinio vilko* brigados atskirojo Klaipėdos motodesantinio bataliono vadovybė ganėtinai palaikė kovinių plaukikų idėją, todėl gavus pritarimą, Valerijus Krisikaitis rinko kovinių plaukikų specialybei ir narų tarnybai tinkamus žmones ir tęsė intensyviai treniruotes būtinas šiai povandeninio plaukiko specialybei įgyti.⁶⁴ Tokio būrio formavimas „buvo drąsus eksperimentas“.⁶⁵ Greitai būryje pasireiškė personalo trūkumas. Nauji, gerai fiziškai ir psichologiškai pasirengę kariai buvo reikalingi sistemingai ir sėkmingai kovinių plaukikų būrio vykdomai veiklai bei jos vystymui. Naujo personalo pritraukti buvo bandoma viešais atsišaukimais spaudoje. 1992 metų kovo 5 dienos *Lietuvos aid*o numeryje pasirodė trumpa žinutė klausianti „Kas po vandeniu?“. Tai Ramūno Janušaičio kvietimas vyrams ir moterims, „kam pakanka noro ir sveikatos darbui po vandeniu“ prisijungti prie *Nautilus* klubo – tuo metu dar negausaus akvalangistų būrelio.⁶⁶ Buvo tikimasi, jog toks kvietimas padės pritraukti į būrį žmogiškuosius išteklius, bus įgyjamas visuomenės prielankumas, galbūt atsirastų entuziastingų asmenų galinčių skatinti būrio gerovę ne tik fiziškai prisijungiant prie būrio, bet ir su savimi atsinešant lėšų, reikalingų naujos įrangos bei nardymo technikos įsigijimui klube *Nautilus*.

Taigi, Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio formavimosi ištakos siekia 1990 metus, nors oficialus įsakymas suburti kovinių plaukikų komandą nebuvo išleistas iki 1992 metų, tačiau povandeninių plaukikų grupės vadovas ir pagrindinis instruktorius – V. Krisikaitis - burti komandą ir treniruoti būsimus narius pradėjo jau 1990 metais, remdamasis tik entuziazmu, „gerais norais“ bei priešakyje turėdamas aiškia viziją, jog kuriamai Lietuvos kariuomenei tokios struktūros kaip narai-koviniai plaukikai funkcionavimas yra būtinas ir itin reikalingas. Šio būrio inkorporavimo Lietuvos karinėse pajėgose klausimas buvo sprendžiamas nuo pat būrio formavimosi pradžios. Koviniai plaukikai buvo priskiriami įvairioms Lietuvos

⁶³ CIRILIS, N. *Tėvynės labui*. Klaipėda, 1999, p. 146.

⁶⁴ Ibid., p. 147.

⁶⁵ KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14, p. 10.

⁶⁶ JANUŠAITIS, R. Kas po vandeniu? *Lietuvos aid*as, 1992 kovo 5 d., Nr. 45, p. 15

kariuomenės struktūroms, buvo neapsisprendžiama, kam turi priklausyti povandeninių plaukikų grupės kariai. Finale, 1991 metais Lietuvos Respublikoje buvo įkurta – Savanorišką krašto apsaugos tarnyba ir netrukus Lietuvos povandeninių plaukikų grupė įtvirtinta kaip nardytojų klubas *Nautilus*, perėjo Klaipėdos SKAT rinktinės žinion. O 1992 metais, suformavus *Geležinio vilko* brigados atskirąjį Klaipėdos motodesantinį batalioną – šio bataliono vado žinion.

1. 2. Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio kontingento formavimas(sis): instruktoriai, nariai bei ir techninės bazės steigimo pradžia (finansavimo/ aprūpinimo galimybės)

Ats. adm. Raimundas Baltuška straipsnyje „Karinių jūrų pajėgų atkūrimas“⁶⁷ teigia, jog atkūrus šalies nepriklausomybę, 1990 m. Lietuvos karo jūrininkams buvo itin sunku, nes šalyje neturėta tvirtų tarpukario bei pokario laivyno kūrimosi tradicijų, todėl teko kliautis „instinktais“ ir „legendomis“ apie jūrininkus.⁶⁸ Pasak atsargos admirolo, „suteikti profesionalią pagalbą Krašto apsaugos departamentui Lietuvos Respublikos karinio laivyno atkūrimui“ visuomeniniais pagrindais padėti sutiko dar sovietų kariuomenėje tarnavę lietuvių karininkai, kurie turėjo jūrinės bei laivyno patirties.⁶⁹ Žinoma, buvo suvokiamas jūreivystės skyriaus silpnumas bei laivyno atkūrimo plano spragos⁷⁰ Esant tokiai situacijai, pradžioje buvo imtasi rengti karininkus bei jūreivius, kuriuos numatyta skirti į besiformuojančio Lietuvos karinio laivyno personalą. Ką tik nepriklausomybę atgavusiai šaliai vizija apie narus (kovinius plaukikus) tuo metu atrodė utopinė, be to, valdžios atstovai nematė reikalingumo, investuoti į materialiujų ir žmogiškųjų resursų narų karinį rengimą. Greičiausiai, tokių investicijų trūkumo priežastimi tapo faktas, jog dauguma Lietuvos kariuomenės vadovybės atstovų nebuvo tiesiogiai susidūrę su kariuomenei priskirtų narų egzistavimo klausimu, nematė būtinybės jų rengimui ar didelės kovinės galios padidinimo ir realios naudos šalies kariuomenei iš jų aprūpinimo bei išlaikymo. Dar besiformuojančiam šalies laivynui paskirtų vadovų „mintyse dar nebuvo vietos“ koviniams plaukikams. Neturėta patirties, žinių, kurios būtų pagrindusios jų egzistavimo svarbą. Tačiau, „kovos plaukikų padaliniai yra visose kaimyninėse valstybėse“, – teigia kovinių plaukikų būrio vadas kpt. V. Krisikaitis.⁷¹ Militaristinėse publikacijose gausu

⁶⁷ Konferencijos „Lietuvos Krašto apsaugos sistemos atkūrimas“ medžiaga Ats. red. V. UMBRASAS. Vilnius, 2000.

⁶⁸ Ibid., p. 299.

⁶⁹ Ibid., p. 100.

⁷⁰ Ibid., p. 101.

⁷¹ DAMBRAUSKAS T., STARINSKAS K. Ichtandrai išeina iš jūros. *Karys*, 2000, Nr. 13, p. 16.

legendų, kai koviniai plaukikai atsiradę giliame priešininko užnugaryje esančiuose uostuose, ten sukeldavo ne mažai žalos ir suirutės, o savo padėtais sprogmenis lengva ranka naikindavo galingiausius priešu antvandeninius ir povandeninius laivus, o sprogimui nuaidėjus ir laivui pradėjus skęsti, legendiniai kovos plaukikai jau būdavo kelis ar net keliolika kilometrų nuplaukę nuo vietos, kurioje sukėlė milžiniškos salos, ir saugiai pasiekę savo valstybėms priklausančius vienetus.⁷²

Visų pirma, bet kokiais struktūrai ar organizacijai sėkmingai funkcionuoti reikalingi „žmogiškieji ištekliai“. Kovinių plaukikų-narų būriui taip pat buvo reikalingi tokiai tarnybai tinkamos kompetencijos žmonės („žmogiškieji ištekliai“), kurie užtikrintų būrio funkcionalumą. Pasak V. Krisikaičio - kovinis naras turi būti ne tik geras plaukikas, bet ir puikus pėstininkas bei žvalgas. Jis turi gerai mokėti plaukti, naudotis asmenine nardymo įranga. Būti apmokytas gerai atlikti kovines užduotis po vandeniu ir sausumoje. Ypač svarbu tai, kad pašaliniai nesužinotų, ką moka toks karys. Anot Kovinių plaukikų būrio įkūrėjo, atrankos į komandą nepraeidavo tie asmenys, kurie netikdavo psichologiškai.⁷³ Taip pat, pasak buvusio povandeninio plaukiko D. M. pateiktos informacijos, asmeniui pretenduojančiam į narų grupę, privalo patikti jo vykdoma veikla, jis turi neieškoti naudos, nesiekti greitos karjeros, būti emociškai stabilus, fiziškai stiprus, analitinio proto, išradingas, kūrybingas, neturėti fobijų.⁷⁴ Siekiant papildyti kovinių plaukikų būrio gretas ir atrinkti reikiamomis savybėmis pasižyminčius asmenis buvo organizuojamos atrankos į šią tarnybą. Atrankos tikslas – sėkmingai atrinkti tinkamus kandidatus, iš tikrųjų norinčius mokytis kovinio plaukiko funkcijų bei amato, o ne tik siekiančius gerai praleisti laiką, „savaitgaliais paiškylauti prie ežero“ ir „truputį panardyti“. Nardymo darbams atlikti asmuo turi būti tinkamas ne tik fiziškai. Labai svarbu, kad žmogus neturėtų uždarų patalpų, tamsos, aukščio baimės. Mokėtų dirbti būnant stresinėje situacijoje, greitai savarankiškai priiminėti sprendimus. Kartais po vandeniu priimtas teisingas sprendimas gali išgelbėti ne tik pačio naro, bet ir jo kolegos gyvybę, o nuo naro psichologinio pasirengimo vykdyti veiksmus po vandeniu, esant kelių atmosferų spaudimui, šalčiui, stresui bei aklina tamsai – priklauso vykdomos užduoties sėkmė ir rezultatas. Todėl, naujų kandidatų atranka į povandeninius plaukikus buvo vykdoma itin atidžiai bei skrupulingai, mat vykdydami vadovybės paskirtas užduotis narai negalėjo sau leisti klysti ar užduotį įvykdyti atmetinai, nes tai galėjo nulemti visos narų grupės ateitį – teigiama arba neigiama linkme. Kariai sėkmingai praėję atranką pradėdavo tarnybą povandeninių plaukikų gretose. Pasak V. Krisikaičio: „būryje buvo bendras fizinis parengimas“. Apie motyvaciją – sunku pasakyti, kas juos motyvavo, gal tai, kad jie ypatingi. Kiekvienas kovos plaukikas yra geras pėstininkas, bet ne

⁷² DAMBRAUSKAS T., STARINSKAS K. Ictiandrai išeina iš jūros. *Karys*, 2000, Nr. 13, p. 16.

⁷³ Valerijaus Krisikaičio apklausos anketa (žr. priedą Nr. 3).

⁷⁴ D. M. apklausos anketa (žr. priedą Nr. 6).

kiekvienas pėstininkas gali būti kovos plaukiku”.⁷⁵ Žinoma, asmenys, siekiantys nepriekaištingai atlikti kovos plaukikų funkcijas ir pavyzdingai tarnauti savo valstybei ir jos žmonėms privalėjo įgyti tinkamą pasirengimą. Siekiant parengti savarankiškai galintį veiktį kovinį plaukiką buvo reikalinga turėti šioje srityje kvalifikuotus instruktorius bei užtikrinti naro mokymosi galimybes. 1990–1992 metais instruktorių funkcijas povandeninių plaukikų tarpe atliko - V. Krisikaitis ir Ramūnas Janušaitis.⁷⁶ Dažnai naujų narių mokymu bei treniravimu užsiimdavo jau kelių ar keliolikos metų nardymo patirtį sukaupę grupės senbuviai, nors oficialiais instruktoriais paskirti jie nebuvo.

Labai svarbi buvo ir povandeninių plaukikų valdoma infrastruktūra bei techninės bazės dydis. 1990–1992 metais tai buvo opus klausimas ir itin aktuali problema ne tik naujų grupės narų rengimui, bet ir senbuvų treniravimuisi. Kovinių plaukikų struktūrai itin būtina ir reikalinga techninė bazė būrio formavimosi pradžioje buvo itin skurdi. Trūko būtinųjų ir esminių saugiam nardymui užtikrinti bei sklandžiam užduočių vykdymui vandenyje ir vandens telkinių paviršiuose reikalingo inventoriaus – nardymo balionų, kokybiškų hidrokostiumų, nardymo pirštinių, techniškai tvarkingų reguliatorių, vamzdelių, plaukmenų bei kito smulkaus nardymo inventoriaus. O apie narams priskirtus katerius ar modernias valtis 1990–1992 metais nebuvo nei kalbos. Povandeniniai plaukikai bendrą bei individualios paskirties nardymo įrangą laikydavo *Nautilus* klubo patalpose arba asmeniškai savo namuose. Tačiau, nari nebuvo nusiteikę ir jų išgalės neleido vykdyti didelės svarbos kovines operacijas, pastovius mokymus, treniruotes bei nardymo įrangos pirkimą, balionų pildymą bei teikti dideles investicijas į užduotis siejamas su povandeninių plaukikų veikla, funkcijomis bei darbais, nes 1990–1992 m. visko finansavimas buvo pagrinde iš asmeninių lėšų. Todėl, aprūpinimo bei finansavimo klausimas siekiant užtikrinti produktyvų ir saugų narų darbą buvo keliamas be perstojo. Žinoma, jog nardymo įranga buvo brangi, o jos pasiūla taip pat nebuvo itin didelė, ypač lietuviškoje rinkoje. 1992 m. gegužės 23 d. *Vakarų ekspreso* numeryje spausdinamame žurnalisto Šarūno Pučinskio straipsnyje „Kaip ten po vandeniu?“ pateikiamas pavyzdys, jog vienas naro kostiumas tuo metu kainavo 5 000 rublių, o aparato suspaustu oru užpildymas – 120 rublių. Žinant, jog vidutiniškai vieno baliono užpildymo normalaus kūno sudėjimo vyriškos lyties nariui pakanka valandos laiko treniruotei arba nardymo darbams po vandeniu atlikti imta ieškoti papildomų lėšų, paramos sklandžiai kovinių plaukikų veiklai užtikrinti. Parama buvo būtina. Pavyzdžiui, atliekant paieškos - nardymo darbus bendradarbiaujant su gelbėjimo tarnybomis skenduolio paieška kartais užtrukdavo net iki 6 valandų.⁷⁷ O tai reiškė, jog nardymo balionai šiai operacijai atlikti

⁷⁵ Valerijaus Krisikaičio apklausos anketa (žr. priedą Nr. 3).

⁷⁶ PUČINSKAS, Š. Kaip ten po vandeniu? *Vakarų ekspresas*, 1992 gegužės 23 d., Nr. 65, p. 1.

⁷⁷ PUČINSKAS, Š. Kaip ten po vandeniu? *Vakarų ekspresas*, 1992 gegužės 23 d., Nr. 65, p. 1.

turės būti užpildyti 6 kartus, taip „į orą investuojant“ 720 rublių. 1990–1992 metais tai buvo gana didelė pinigų suma. Pavyzdžiui, vidutinis atlyginimas tada siekė 283 rublius, o vidutinė senatvės pensija buvo 109 rubliai, o norint įsigyti spalvotą televizorių vidutiniškai asmeniui tekdavo sumokėti apie 740 rublių pinigų sumą.⁷⁸ Tuometinėje rinkoje laikantis tokioms kainoms prieinama prie išvados, jog baliono pildymas ir pats nardymas vidutinės pajamas gaunančiam Lietuvos Respublikos piliečiui tais laikais buvo laikytinas ganėtinai didele „prabanga“. Todėl, pasitaikius kiekvienai progai pasisakyti spaudoje trūkstančių lėšų klausimu arba asmeniškai narams susitikus su kariuomenės valdžios atstovais ar įtakingais, gerą vardą ir svarų balsą valdžioje turinčiais žmonėmis buvo akcentuojama ir stengiamasi iškelti problemą, jog nardytojų būriui yra reikalingos lėšos, kurias jie „nespjauna“ patys užsidirbti atlikdami nardymus pagal specialius individualių užsakovų poreikius, tačiau jiems reikalinga ir valstybės parama. Esant nepalankiai finansinei situacijai savo įgytus įgūdžius sudėtingoms povandeninėms užduotims, išminavimo darbams bei karinėms operacijoms vykdyti narai buvo pasiryžę paskirti civilių poreikiams patenkinti, žinoma, už tam tikrą atlygį. Taigi, 1992 metais žurnalisto Š. Pučinsko parengtame straipsnyje „Kaip ten po vandeniu?“ yra nurodomas numeris, kuriuo galima kreiptis individualiems asmenims į kovinius plaukikus siekiant juos pasamdyti nardymo darbams atlikti ar povandeninėms operacijoms įvykdyti. Dažniausiai tokiomis operacijos tapdavo pamestų ar netyčia paskandintų vertingų daiktų paieška. Viešumoje pasirodžiusiame straipsnyje, dėl nardymo darbų užsakymo pabrėžiama, jog šiuo metu atkaklių kovinių plaukikų darbas grįstas tik entuziasmu ir asmeniais finansais, tačiau taip nebus amžinai, todėl reikalingi finansuotojai ir išorinė pagalba sklandžiam būrio išlaikymui.⁷⁹

1990–1992 metasi pagrindiniai mokymai vyko Danės upėje bei Klaipėdos *Dinamo* baseine.⁸⁰ Šios mokymų vietos buvo pasirinktos, dėl patogios geografinės padėties, tinkamų sąlygų narų treniravimuisi – gero matomumo, nedidelės srovės bei gylio (Danės upėje iki 15 metrų gylis, Platelių ežere, tam tikrose vietose narai galėjo pasiekti didesnę nei 30 metrų gylį). Asmenys siekiantys tapti kovinių plaukikų būrio dalimi turėjo praeiti tam tikrus mokymus. Naro kurso teorijai skirtos 26 valandos, o pratybų metu kursantai turėjo surinkti dar 40 nardymo valandų. Pirmieji panėrimai atviruose vandens telkiniuose trukdavo nuo 5 iki 10 minučių. Sėkmingai naro kursą baigę asmenys ne tik galėdavo tapti profesionaliais povandeniniais plaukikais ir toliau treniruotis atlikti skiriamas kovines užduotis bei dalyvauti mokymuose, pratybose su kitais narais, bet ir dirbti bendradarbiaujant su įvairiomis Lietuvos Respublikos struktūromis, talkinti

⁷⁸ CVILIKIENĖ J. Gyvenimas prieš 30 metų: kiek tuo metu kainavo televizorius ir kas uždirbdavo daugiausiai? [interaktyvus], [žiūrėta 2021.04.30]. Prieitis per internetą: <https://blog.swedbank.lt/pranesimai-spaudai-asmeniniai-finansai/gyvenimas-pries-30-metu-kiek-tuo-metu-kainavo-televizorius-ir-kas-uzdirbdavo-daugiausiai?fbclid=IwAR0wS0-yIq5Ye5v_fdzn5KgOOmjxQXwlbBsStDrmHCLI6R51rj9OA8ZoLfg>

⁷⁹ PUČINSKAS, Š. Kaip ten po vandeniu? *Vakarų ekspresas*, 1992 gegužės 23 d., Nr. 65, p. 1.

⁸⁰ *Ibid.*, p. 65.

mokslininkams bei tyrėjams. Pavyzdžiui, teikdami paramą Lietuvos krašto mokslininkams 1991 metais koviniai plaukikai vadovaujami V. Krisikaičio dalyvavo povandeninėje archeologinėje ekspedicijoje. Platelių ežere buvo ieškoma povandeninės gyvenvietės pėdsakų. Narų darbas parodė rezultatus – Platelių ežere buvo rasti kaip spėjama senos gyvenvietės tilto poliai.⁸¹ Intensyvių mokymų bei treniruočių dėka, 1992 metais narų – plaukikų *Nautilus* būryje jau buvo ir narų galinčių iš vandens iškelti nesprogusią amuniciją,⁸² baigusius kursus Vilniuje ir galinčių atlikti išminavimo darbus ne tik sausumoje bet ir po vandeniu.⁸³ Nors 1992 metais klubo vyrams finansinės problemos vis dar buvo ypatingai aktualios, tačiau nepaisant to, jau buvo reguliariai atliekami išminavimo ir gelbėjimo darbai. Narai vadovavosi principu, jog žmonių sveikata ir gyvybė yra „aukščiau“ už materialinę gerovę, todėl vykdyti užduotis skirtas užtikrinti piliečių saugumą laikė prioritetu. Klubo *Nautilus* vyrai tikėjosi, jog ateityje situacija gėrės⁸⁴ ir atkurtoje Lietuvos Respublikoje sustiprėjus karinėms valdžios struktūroms bus investuota pakankamai lėšų į kovinių plaukikų veiklą, kad ši karinė sritis galėtų būti sėkmingai vystoma bei teiktų naudos, užtikrintų žmonių saugumą bei krašto gynybą.

Taigi, Lietuvos kovinių plaukikų būrio tarpe buvo keletas nardymo patirtį turinčių asmenų, kurie buvo veikę su užsienio valstybių atstovais nardymo bei povandeninių darbų srityse dar iki Lietuvai atgaunant nepriklausomybę. Būtent šie asmenys ir tapo besikuriančios povandeninių plaukikų grupės instruktoriais. Dalis narų baigė išminuotojų kursus Lietuvoje, Vilniuje ir 1990-1992 metais jau savarankiškai atlikinėjo povandeninius išminavimo darbus, bei kitas su nardymo procesais susijusias užduotis skirtas Lietuvos kariuomenės struktūrų arba pateikus užsakymus išskirtinai individualiems asmenims. Kovinių narų aprūpinimas bei techninė bazė buvo itin skurdi. Vienu iš finansavimo šaltinių tapdavo iš individualių užsakymų gautas pelnas, tačiau pagrindinė narų įranga ir inventorius buvo įsigyti iš SKAT skirtų lėšų. Visą 1990-1992 metų laikotarpį buvo stengiamasi atkreipti Lietuvos Respublikos valdžios bei kariuomenės vadovybės atstovų dėmesį, siekiant gauti finansavimą įrangos, nardymo technikos bei povandeninių plaukikų infrastruktūros tobulinimui. Lėšų narų treniruotėms bei mokymams atlikti.

⁸¹ PUČINSKAS, Š. Kaip ten po vandeniu? *Vakarų ekspresas*, 1992 gegužės 23 d., Nr. 65, p. 1.

⁸² Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 12 d.

⁸³ JANUŠAITIS, R. Narai –plaukikai. *Savanoris*. 1992 rugpjūčio 10 d., [Nr. nenurodytas]. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

⁸⁴ Ibid.

II. LIETUVOS KARIUOMENĖS KOVINIŲ PLAUKIKŲ BŪRIO VEIKLA 1993–2004 m.

2. 1. Lietuvos kariuomenės vadovybės požiūrio į kovinių plaukikų būrį kaita: būrio panaudos galimybių planavimas

Lietuvos kariuomenės vadovybės pozicijos Lietuvos kovinių plaukikų atžvilgiu keitėsi nuo pat valstybės atgimimo pradžios iki stojimo į NATO aljansą 2004 m.⁸⁵ Atsikuriant šalies kariuomenei povandeninių plaukikų grupė, organizuota Klaipėdoje, nebuvo didelis akcentas, kuriam Lietuvos kariuomenės vadovybė būtų skyrusi daug dėmesio, amunicijos, finansų, mokymų ar kitokio pobūdžio paramos. Neoficiali žodinė parama iš pavienių Lietuvos kariuomenės vadovybės atstovų profesionalaus naro V. Krisikaičio idėjai organizuoti tokią struktūrą, kuri užtikrintų uosto apsaugą bei išminavimo darbus vidaus vandenyse buvo išreiškama nuolatos. Tačiau, konkrečios pagalbos ar paramos kovinių plaukikų būrys negavo, kol nebuvo praktiškai įrodytas šio būrio reikalingumas, kovinis parengimas bei galimybė atlikti konkrečias užduotis, susijusias su išminavimo darbais, nesikreipiant pagalbos į užsienio SSRS išminuotojus.⁸⁶

Plaukikų-narų grupė (būrys) veikė kaip klubas *Nautilus*⁸⁷ kol 1993 m. buvo gautas įsakymas suburti narų komandą.⁸⁸ Nors iki 1993 metų Lietuvos kariuomenės vadovybė žinojo apie tokių asmenų egzistavimą bei reiškiamą norą tapti Lietuvos kariuomenės dalimi, tačiau jokių rimtų priemonių nebuvo imtasi. Krašto apsaugos atstovybėje tai nelaikyta prioritetingos svarbos klausimu, kuris nedelsiant turėtų būti svarstomas. Į narų poreikį šalies kariuomenėje žiūrėta ganėtinai atmetinai, nes 1993 – 1996 metais vis dar stipriai akcentuotas sausumos pajėgų reikalingumas bei būtinybė jį stiprinti, ginkluoti bei plėtoti. Šalies „povandeninės“ kariuomenės formavimo gairės ir būtinybė dar nebuvo daug tyrinėta ir valdžios atstovai neskubėjo imtis veiksmų jos kūrimui, aprūpinimui bei mokymų finansavimui užtikrinti. 1993 metais Generalinio štabo Kovinio rengimo skyriaus valdybos viršininkas plk. Romas Žybas pasisakė, jog: „Lietuvos kariuomenei nindzių nereikia“.⁸⁹ Tokio principo povandeninių plaukikų grupės atžvilgiu ir toliau buvo laikytasi iki pat 1995 metų. Tik 1995 metais Lietuvos kariuomenės Gynybos štabo atstovai pradėjo

⁸⁵ KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14, p. 11.

⁸⁶ Ibid., p. 11.

⁸⁷ Ibid., p. 10.

⁸⁸ Ibid., p. 11.

⁸⁹ KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14. p. 11.

domėtis Kovinių plaukikų veikla, mat jau buvo pradėta orientuotis į NATO, siekta taikytis prie vakarietiškos kariuomenės standartų. 1996 metais nuspręsta tuometinį „žvalgų būrį“ oficialiai performuoti į „kovinius plaukikus“.⁹⁰ Tais pačiais 1996 metais Gynybos štabo operatyvinio skyriaus viršininkas jūrų kpt. Juozas Alšauskas parengė įsakymą dėl kovinių plaukikų struktūros įkūrimo,⁹¹ kurį pasirašė 1996 m. Krašto apsaugos ministro pareigas vykdęs Česlovas Stankevičius.⁹² Šio dokumento įregistravimas Lietuvos kariuomenėje buvo stiprus atspirties taškas ir jau gana tvirtas pamatas povandeninių plaukikų būrio veiklai. Tai rodė, jog perspektyvoje Lietuvos kariuomenės vadovybė neketina atsisakyti karių, kurių tarnybos specifika siejama su povandeninėmis operacijomis ir jų vykdymu, žvalgyba išėjus iš vandens, orientavimusi po vandeniu, nesprogusios amunicijos iškėlimu ir šalinimu iš įvairių vandens telkinių bei kitokio pobūdžio darbais reikalingais šalies piliečių saugumui užtikrinti. Taip pat nardyti apmokyti asmenys galėjo teikti pagalbą kitiems Lietuvos kariuomenės daliniams pratybų ar užduočių metu susiduriančiais su vandens teikiamais pavojais ar iššūkiais, persikėlimo per atvirus vandens telkinius metu pamestos kovinės technikos paieška ar saugos užtikrinimu Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgoms priklausančiam skyriui, būriui ar kuopai atliekant persikėlimo operacijas. Pasak Kovinių plaukikų būrio lyderio 1993 – 2004 m. Valerijaus Krisikaičio, Lietuvos kariuomenės vadovybės požiūris narų tarnybos atžvilgiu po oficialaus šios struktūros įregistravimo ir būrio suformavimo Lietuvos karinėse pajėgose 1996 m. kito tik į gerąją pusę, nes „visi įprato, kad mes esame.“ Be to, buvo akivaizdžiai pastebima kovinių plaukikų teikiama parama Lietuvos kariuomenės daliniams mokymų metu. Pažymimos sėkmingai atliktos povandeninės išminavimo operacijos bei puikiai vertinamos narų veiklos galimybės ir šių karių treniruotumas. Nuo to laiko SKAT vadai pulkininkai Jonas Gečas (SKAT vadas 1991 – 1993 m.) ir Arvydas Pocius (SKAT vadas 1993 – 2003 m.) bei ir Lietuvos Kariuomenės vadai Jonas Andriškevičius (LK vadas 1993 – 1999 m.), Jonas Algirdas Kronkaitis (LK vadas 1999 – 2004 m.) ir Valdas Tutkus (LK vadas 2004 – 2009 m.) palaikė idėją apie kovos plaukikus, todėl situacija plėtotis šiai specialybei Lietuvos kariuomenėje buvo ganėtinai palanki.⁹³

Būrio vyrų veiklai po truputį plečiantis augo ir jų žinomumas bei vis daugiau asmenų buvo suinteresuoti jų vykdoma veikla. Tačiau 1993 metais koviniai plaukikai vis dar dirba su „prieštvanine įranga.“⁹⁴ Tai rodo, jog viena iš pagrindinių problemų kovinių plaukikų būrio veikloje buvo techninės bazės trūkumas. Bet kokia techninių ir žmogiškųjų išteklių stoka tokiame būryje buvo didelis nuostolis, mat Koviniai plaukikai

⁹⁰ KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14. p. 11.

⁹¹ Valerijaus Krisikaičio apklausos anketa (žr. priedą Nr. 3).

⁹² Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 12 d.

⁹³ Valerijaus Krisikaičio apklausos anketa (žr. priedą Nr. 3).

⁹⁴ MININA, S. Apie „Regatą“ ir apie narą. *Klaipėda*, 1993 sausio 21 d., Nr. 12, p. 1.

karo ateveju turėjo atlikti svarbų vaidmenį. Pasak V. Krisikaičio vyrai taikos metu turėjo pastoviai treniruotis atliekant užduotis, kurias kovos plaukikams karo metu galimai nurodytų vadovybė.⁹⁵

1993 - 2004 metais kokybiška nardymo įranga buvo brangi⁹⁶ ir jos įsigijimas kovinių plaukikų būriui reikėdė didelį finansinis iššūkis. Pavyzdžiui, keturi narų kostiumų komplektai su oro kompresoriumi 1996 metais kainavo 67 tūkstančius litų. Daugumos lietuvių kovinių plaukikų apranga buvo nekokybiška, nes trūko finansavimo. Anot vyr. ltn. V. Krisikaičio: „mūsų vyrai išlenda iš kostiumų šlapi ir sušalę“, kai lyginant su anglų narų naudojamomis vandeniu nepralaidžiomis nardymo pirštinėmis, gobtuvais ir kitomis užmaunamomis aprangos dalimis – ten vyrai po nardymų lieka visiškai sausi. Aprūpinimas buvo viena iš priežasčių, kodėl narais nebuvo ruošiami šauktiniai kariai, o tik lygtiniai – mat buvo nuspręsta, jog tai būtų „tuščias pinigų švaistymas“ ir bereikalingas naro kostiumo sudėvėjimas, kurio šauktinis, dėl trumpo tarnybos laiko kaip spėjama nesaugotų ir nežiūrėtų į nardymo procesą bei tarnybą kovinių plaukikų būryje taip atsakingai, kaip tikimasi iš lygtinio kario.⁹⁷ Taip pat šauktiniai kariai nebuvo rengiami tapti narais, nes neturėta parengtos specialiai tam skirtos mokymo programos, pagal kurią būtų galima rengti karius. Be to, praktika parodė, jog atlikę šaukimą kariai pasitraukia iš kariuomenės, o dalis apsisprendusių likti tarnauti savo šaliai ir jos piliečiams – vis tiek pasitraukia iš narų gretų ir ieško vietos kariuomenėje, kurioje nebūtų tiek daug rizikos jų gyvybei bei sveikatai.⁹⁸ 1996 metais Lietuvos Respublikoje pagrindine narų rengimo baze būtent ir tapo 7 – asis dragūnų Pamario gynybos batalionas. Čia atvykdavo mokytis narai iš visos Lietuvos. Pagrindinis instruktorius – kovinių plaukikų vadas vyr. ltn. V. Krisikaitis, kuris ir vedė naro kursus prie Platelių ežero (mat čia skaidrus vanduo, ežeras gilus – tinkamos sąlygos pradiniam narų rengimui). Atsižvelgiant į faktą, jog Klaipėdos 7 – asis Pamario dragūnų batalionas tapo Lietuvos narų rengimo „šerdimi“ – žinoma, jog patiems koviniams – plaukikams, tarnaujantiems šiame padalinyje, tobulinti nardymo įgūdžius Lietuvoje nebuvo kur – nebuvo galimybių ir instruktorių, mokymo centrų, todėl tobulintis buvo galima vyksti tik į užsienį.⁹⁹ Iki 1996 metų Lietuvoje dar neturėta patvirtintų nardymo taisyklių - nei civilių nei kariškių nardymuose,¹⁰⁰ todėl mokymai, kuriuos vedavo Valerijus Krisikaitis bei kiti jau ganėtinai didelę nardymo patirtį įgiję narai buvo organizuojami pagal individualius planus. Mokymo programa galėjo būti laisvai koreguojama bei interpretuojama pagal ją vedančius karius. Taip daroma buvo

⁹⁵ Valerijaus Krisikaičio apklausos anketa (žr. priedą Nr. 3).

⁹⁶ JASAITIENĖ, I. Plateliuose mokosi būsimieji narai –gelbėtojai. *Plungė*, 1996 liepos 19 d., [Nr. nenurodytas]. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 12 d.

⁹⁹ JASAITIENĖ, I. Plateliuose mokosi būsimieji narai –gelbėtojai. *Plungė*, 1996 liepos 19 d., [Nr. nenurodytas]. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁰⁰ ŠERKŠNAITĖ, R. Lietuvoje bus gerų narų. *Klaipėda*, 1996 liepos 20 d., Nr. 168, p. 13.

todėl, nes neturėta oficialiai patvirtintų normų, gairių ar taisyklių, kuriomis būtų privaloma vadovautis. 1996 metais Lietuvoje pirmą kartą vyko kursai, po kurių asmenims suteikta narų – gelbėtojo kvalifikacija. Kursus vedė 7 – ojo dragūnų Pamario gynybos bataliono Narai – instruktoriai, o išklaustyti juos susirinko Vidaus reikalų ministerijos priešgaisrinės apsaugos darbuotojai iš Klaipėdos, Kauno, Panevėžio, Gargždų, bei Aro rinktinės pareigūnai iš Klaipėdos. Asmenys mokėsi nardymo teorijos ir praktikos iki 20 metrų gylio telkiniuose. Svarbu pažymėti, kad Klaipėdos 7 – ojo dragūnų Pamario gynybos bataliono kariai iki tol jau buvo apsilankę JAV narų rengimo centre Panama City. Čia jie buvo supažindinti su povandenine technika, apranga, įvairių nardymo specialybių programomis, medicininiu aprūpinimu, atestacinių dokumentų pavyzdžiais, įstojimo į centrą sąlygomis bei normatyvais. 1996 metais Klaipėdos 7 – ojo Pamario gynybos dragūnų bataliono koviniai plaukikai buvo didžiausią patirtį nardymo darbų sferoje bei plačiausią žinių spektrą šioje srityje turintys valstybės tarnautojai Lietuvoje.¹⁰¹

1996 metų liepos 19 dienos periodiniame leidinyje *Plungė* žurnalistės Ilonos Jasaitienės rengtoje publikacijoje „Plateliuose mokosi būsimoji narai – gelbėtojai“ nurodoma, kad buvo priimtas sprendimas, jog 7 – asis dragūnų pamario gynybos batalionas taps narų – gelbėtojų ruošimo baze, kuriai vadovauja Valerijus Krisikaitis – patyręs naras instruktorius, ir užsiema atvykusių iš Panevėžio narų gelbėtojų rengimu, Klaipėdos policijos Aro būriui priklausančių narų ruošimu, bei kituose miestuose tarnybą atliekančių būsimųjų narų – gelbėtojų mokymais. Taigi, 7 – asis pamario dragūnų batalionas, kuriam priklauso koviniai plaukikai, tampa pagrindu visos šalies narų rengimui bei apmokymams.¹⁰²

1996 metais buvo nustatyta, jog kovos naų veikla pasižymi savo efektyvumu ir šiuo metu tokius padalinius suformavusios turi visos didžiosios pasaulio valstybės – JAV, Prancūzija, Anglija, Kinija, Rusija. Šioje sityje jau buvo atliekami intensyvūs moksliniai tyrimai, o karui po vandeniu, kaip žinia, rengiami ne tik žmonės, bet i gyvūnai. Todėl Lietuvos kariuomenėje narai taip pat reikalingi ir nepakeičiami¹⁰³ Besikeičiančios situacijos Lietuvoje kovinių plaukikų/ narų atžvilgiu didžiuliu impulsu tapo minų medžiojimo pratybos, kurias drauge su kitomis valstybėmis, kurių krantus skalauja Baltijos jūra, ėmė vykdyti Lietuvos Karinės jūrų pajėgos. Trijų Baltijos šalių bendradarbiavimo idėja jūroje įgijo praktinę reikšmę 1996 metais, kai Vilniuje, Lietuvos iniciatyva surengtoje konferencijoje, Lietuva, Latvija ir Estija, įgavusios Belgijos, Danijos, Suomijos, Vokietijos, Nyderlandų, Norvegijos, Švedijos, Didžiosios Britanijos palaikymą pradėjo kurti bendrą karinę priešmininę eskadrą BALTRON. BALTRON laikomas vienas

¹⁰¹ KRISIKAITIS, V. Narų pratybos. *Karys*, 1996, Nr. 10, p. 10.

¹⁰² JASAITIENĖ, I. Plateliuose mokosi būsimoji narai –gelbėtojai. *Plungė*, 1996 liepos 19 d., [Nr. nenurodytas]. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁰³ VOVERIS V. Kariuomenės „ruoniai“ ar „unguriai“? *Karys*, 1996, Nr. 10, p.10.

sėkmingiausių Baltijos šalių projektų,¹⁰⁴ nors praktiškai įgulų tarnyba jūroje pradėta tik keleri metai po eskados subūrimo - 1998 metais.¹⁰⁵

1996 metais Lietuvos koviniais plaukikais dirbo ir drauge su JAV instruktoriais.¹⁰⁶ Narai iš už Atlanto, dalijosi patirtimi su lietuviais bei teikė pagalbą ir paramą organizuojant naktines pratybas – nardymus. Kitataučių narų tarpe buvo ir amerikiečių puskarininkis Jeffery A. Coman¹⁰⁷, - profesionalus naras iš JAV karinių jūrų pajėgų grupės *Laivyno ruoniai*.¹⁰⁸ Taip pat, augant kovinių plaukikų iš Lietuvos žinomumui užsienio valstybėse pradėtos organizuoti tarptautinės pratybos. Toks tarptautinis pripažinimas lietuvių koviniams plaukikams žadėjo geresnes perspektyvas prašant paramos ar finansavimo iš Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos struktūrų.

1997 m. Lietuvos kariuomenei priklausantys koviniai plaukikai jau treniravosi visais metų laikais, bet kokiomis oro sąlygomis.¹⁰⁹ Galimybę treniruotis lediniame Lietuvos vandenyje žiemos sąlygomis teikė pagerėjęs narų aprūpinimas. Narai turėjo įsigiję sauso tipo nardymo kostiumų, kurių dėka atlikdami nardymo procedūras žiemą – galėdavo išlaikyti atitinkamą kūno temperatūrą būdami net po ledu. Tokios ekstremalios treniravimosi sąlygos ir narų galimybės vykdyti užduotis vandenyje visais metų laikais, bet kokiomis oro sąlygomis sulaukė dėmesio iš asmenų, kurie domėjosi militaristinėmis temomis 1997 metų Lietuvos Respublikoje. 1997 metų vasario 6 dienos militaristinės tematikos Krašto apsaugos sistemos leidinyje *Savanoris* išspausdinama SKAT video studijos viršininko ltn. Sauliaus Bagočiūno straipsnis „Koviniai narai nesirenka oro.“ Čia akcentuojama, Lietuvos kariuomenei priklausantys narai atlieka nardymus Kuršių mariose net esant 15 laipsnių šalčiui.¹¹⁰ Taip viešumoje pabrėžiamos kovinių plaukikų veiklos galimybės sudėtingomis sąlygomis ir „ypatinga“ tarnyba. Narai treniruotes atlikdavo ir „komfortiškos“ temperatūros vandenyje. Ne visi jų mokymai ir pratybos turėjo vykti ekstremaliomis sąlygomis. Dažniausiai pradedantys narai savo pirmuosius nėrimus atlikdavo baseine – jeigu tik būdavo tokia galimybė. Mainais į tai, kad valys Jūrų muziejaus delfinariumo dugną koviniams plaukikams buvo leista atlikti nardymo treniruotes delfinariume. Taip pat vyrai treniravosi baseine, o vasaromis dažniausiai planuoti intensyvūs mokymai Platelių ežere.¹¹¹ 1997 metų gegužės mėnesio militaristinės tematikos *Kario* žurnale straipsnyje „Rikiuotėje kovos plaukikai“ V. Krisikaičio pabrėžiama, jog kovinio plaukiko

¹⁰⁴ Konferencijos „Lietuvos Krašto apsaugos sistemos atkūrimas“ medžiaga Ats. red. V. UMBRASAS Vilnius, 2000, p. 108.

¹⁰⁵ Ibid., p. 108.

¹⁰⁶ VOVERIS V. Kariuomenės „ruoniai“ ar „unguriai“? *Karys*, 1996, Nr. 10, p. 10.

¹⁰⁷ Valerijaus Krisikaičio atsiminimai. Užrašyta 2021 m. gegužės 12 d.

¹⁰⁸ VOVERIS V. Kariuomenės „ruoniai“ ar „unguriai“? *Karys*, 1996, Nr. 10, p. 10.

¹⁰⁹ BAGOČIŪNAS, S. Koviniai narai nesirenka oro. *Savanoris*, 1997 vasario 6 d., Nr. 3. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Ibid.

parengimas yra brangus, fiziniai krūviai po vandeniu ir sausumoje yra itin dideli, nes narų pasiruošimo programa ir treniruotės vyksta labai intensyviai. Tokiu būdu siekiama profesionalumo ir tikslo - parengti užduotis pilnai galintį vykdyti kovinį plaukiką, per įmanomai trumpiausią laiką.¹¹²

1997 m. buvo tęsiami bendri mokymai su amerikiečiais. Lietuvoje jau vyko nebe pirmą kartą vyko bendri JAV ir Lietuvos kariškių užsiėmimai „Vanduo –sausuma –vanduo”. Į Klaipėdą atplaukus trims JAV pakrančių apsaugos laivams, bendrus dvišalius teorinius ir praktinius užsiėmimus turėjo ne tik Karinių pajėgų štabo karininkai ir laivų vadai, bet ir dragūnų žvalgų grupė (Koviniai plaukikai). Lietuvių kariai teigė, jog šie užsiėmimai buvo itin naudingi vyrams, mat buvo galimybė treniruotis su naujausia amerikiečių technika.¹¹³ Kadangi JAV turima technika buvo gerokai pranašesnė už lietuvių – koviniai plaukikai tokių mokymų metu turėdavo išskirtinę galimybę susipažinti su užsienyje taikomomis nardymo technologijomis bei įranga ir pasisemti žinių iš ilgesnę nardymo patirtį turinčių kolegų narų iš užsienio valstybės. 1997 metais sėkmingai vyko ir tradiciniais Lietuvos kariuomenės Karinėse jūrų pajėgose tarptautiniai mokymai *Open Spirit 97*. Lietuvos kariuomenės nariai šiuose mokymuose dalyvauja jau antrą kartą.¹¹⁴ Koviniai plaukikai „Open Spirit” mokymų metu turi galimybę dalintis žiniomis ir bedradarbiauti su Vokietijos, Estijos, Švedijos, Latvijos bei Prancūzijos ginkluotųjų pajėgų atstovais. 1997 m. mokymų metu lietuvių nariai įsikūrė latvių narų bote *Lidaka*. Toks sprendimas buvo priimtas ne dėl perdėto lietuvių ir latvių tautų „broliškumo”, o todėl, nes daugiau dalyvių iš Lietuvos pratybose nebuvo. Tais metais Lietuvos Karinės jūrų pajėgos nedalyvavo mokymuose. Lietuviai Koviniai plaukikai buvo vieninteliais savo šalies atstovais šiose pratybose. *Open Spirit 97* mokymų metu lietuvių nariai veikė poromis su vokiečių nariais. Kadangi visi nariai dalyvavę pratybose buvo profesionalai, o po vandeniu yra naudojami tik specialūs signalai sklandžiai komunikacijai užtikrinti - taigi kalbos barjeras tarp lietuvių bei vokiečių kalbomis šnekančių asmenų netrukdė. Viskas vyko sėkmingai ir nardymai buvo sklandūs.¹¹⁵ Tai įrodo, jog 1997 m. lietuvių bei vakarų šalių atstovų – šiuo atveju vokiečių kariuomenės narų įdirbis bei įgūdžiai buvo panašūs. Nei vieni nei kiti nebuvo daug pranašesni arba atsilikę savo žiniomis bei įgūdžiais nuo kolegų narų iš užsienio, nors 1997 m. lietuvių narams vis dar teko dirbti su sena rusiška įranga. Lietuvos valdininkai vis dar nesugebėjo išskirti lėšų naujai nardymo technikai bei įrangai įsigyti. O tokį inventorių pirkti iš asmeninių finansų buvo per brangu. vis dar nerasta tinkamos. 1997 m. Aukštesniosios policininkų mokykloje ruošiasi atidaryti atskirą narų gelbėtojų ruošimo skyrių, todėl mokyklos viršininkas, plk. V. Liaudanskas aplankė Kovinių plaukikų mokymus, siekdamas susipažinti su narų darbo organizacija, tačiau

¹¹² KRISIKAITIS, V. Rikiuotėje – kovos plaukikai. *Karys*, 1997, Nr. 5, p. 32.

¹¹³ Vakarų ekspreso informacija, Amerikiečiai dalijasi patirtimi. *Vakarų ekspresas*, 1997 rugpjūčio 8 d. p. 17.

¹¹⁴ KRISIKAITIS, V. Open spirit 97. *Karys*, 1997, Nr. 11, p. 33.

¹¹⁵ Ibid.

tada pastebėta, jog narų galinčių dirbti instruktoriais Lietuvoje 1997 m. beveik nebuvo, o viena pagrindinių kovinių plaukikų treniruočių vietų buvo pro Klaipėdos rajoną bei miestą pratekanti Danės upė. Čia ir treniravosi Karinių jūrų pajėgų 7-ojo dragūnų Pamario bataliono mokomojo narų būrio vyrai.¹¹⁶

Turimos medžiagos analizė leidžia teigti, jog 1998 m. Lietuvos koviniai plaukikai savo pajėgumus ir toliau tobulino veikdami drauge su JAV kariais. Remdamiesi Z. Taliat-Kelpšaitės straipsniu „Švedijos minų traluotojai švarins Baltijos jūros dugną ties Juodkrante, o Klaipėdos dragūnai kartu su JAV kariais dalyvaus dvišalėse pratybose“¹¹⁷ galime paminėti, jog Koviniai plaukikai vykdė bendras operacijas bei pratybas drauge su JAV bei Švedijos kariais. Bendradarbiaujant su Lietuvos Karinėmis jūrų pajėgomis, buvo atliekami Baltijos jūros dugno švarinimo nuo užsilikusių minų bei sprogmenų nukenksminimo bei išminavimo darbai. Analizuojant turimą medžiagą žinoma, jog tokia didžiulio masto išminavimo operacija, kai švarinamas Baltijos jūros dugnas atliekama jau ne pirmąjį kartą. Ji koordinuojama Latvijos bei Estijos vandenyse.¹¹⁸ 1998 m. taip pat vyko ir bendri Lietuvos bei JAV karių dvišaliai *JCET – 2* mokymai pavadinimu – *Guminių valčių operacijos*. Šių mokymų metu Lietuvos narai bei jūrininkai supažindinami su guminių valčių įranga, mokomasi praktiškai jas nuleisti bei pakelti, naviguoti, atlikti švartavimosi darbus bei naudotis naujausiais jūrlapiais.¹¹⁹ Taip pat orientuotis vandens paviršiuje, valdyti greitaeigės valtis. Šių valčių operavimas nebuvo toks paprastas užsiėmimas: kariai turėjo išmokti spec. stovėsenos, ištverti ne tik greitą kelių valandų plaukimą, bet ir banguojančią jūrą sustojus – kas dažnai kariams sukeldavo jūros ligos simptomus. Mokymai buvo skirti atskirai *Guminių valčių NSW – 2 operacijoms* ir numatyti pagal Lietuvos dalyvavimo tarptautinėse pratybose planus. Tyrime analizuojant V. Krisikaičio viešą pasisakymą 1998 m. spaudoje, matoma, jog pratybose dalyvavę amerikiečių kariai lietuvių kovinių plaukikų laikyti puikiais savo srities specialistais, todėl lietuviams ši sąveika su kitomis pajėgomis tapo itin naudinga veikla. Kariai daug sužinojo, įgavo svarbių ir reikalingų įgūdžių darbui vandens paviršiuje vykstant į nardymo rajoną bei išmoko naujų dalykų.¹²⁰ Tarptautinės pratybos ir veikimas su moderniomis užsienio karinėmis pajėgomis 1998 m. buvo svarbus žingsnis ne tik atskirai V. Krisikaičio vadovaujamam kovinių plaukikų būriui, bet visos Lietuvos kariuomenės mastu. Tuo metu Lietuvos kariuomenėje buvo einama link modernėjančios vakarietiškos kariuomenės standartų ir procedūrų užtikrinimo. 1998 m. Lietuvos kariuomenės vadovybės buvo užsibrėžtas tikslas - krašto gynybos pajėgumus ir jų standartus kokybės prasme suvienodinti su NATO šalių pajėgumais. Toks tikslas buvo iškeltas, nes Lietuva rengėsi tapti NATO nare, o šis aljansas

¹¹⁶ JUCIŪTĖ, A. Kariūnai mokosi dirbti po vandeniu, *Vakarų ekspresas*, 1997 rugpjūčio 23 d., Nr. 197, p. 3.

¹¹⁷ KRISIKAITIS, V. Mokymai JCET-2. *Karys*, 1998 m., Nr. 16, p. 3.

¹¹⁸ Ibid., p. 3.

¹¹⁹ KELPŠAITĖ – TALLAT Z. Švedijos minų traluotojai švarins Baltijos jūros dugną ties Juodkrante, o Klaipėdos dragūnai kartu su JAV kariais dalyvaus dvišalėse pratybose, *Klaipėda*, 1998 kovo 31 d. Nr. 73, p. 9.

¹²⁰ KRISIKAITIS, V. Mokymai JCET-2. *Karys*, 1998, Nr. 16, p. 3.

savo valstybėms narėms kėlė tam tikrus reikalavimus – įtraukiant ir su krašto karinėmis struktūromis susijusius niuansus.. Koviniams plaukikams galimybė treniruotis su užsienio partneriais buvo labai svarbi. Nors Klaipėdos 7-ojo dragūnų Pamario bataliono kariais treniravosi ir drauge su kolegomis iš kitų Lietuvos kariuomenės dalinių - su Kauno jėgerių bataliono kariai. Narai 1998 m. atliko pratybas Gargždų karjere. Čiabuvo organizuojama mokomųjų artilerijos sviedinių paieška. Operacijos metu rasta ir kitų užsilikusių karinės amunicijos detalių. Veikdami tarp skirtingų Lietuvos kariuomenės dalinių kariškiai mokymus vykdė Platelių ežere bei jūroje, kur nardymo sąlygos - ekstremalios. Buvo treniruojamasi ir nakties metu.¹²¹

1999 m. toks itin svarbus procesas kaip kovinių plaukikų mokymas ir toliau buvo tęsiamas be pertraukų.¹²² Jau yra nusistovėjusi ir susiformavusi tam tikra naujų narų mokymo bei rengimo programa. Kovinių plaukikų būrio vadas V. Krisikaitis teigia: „kandidatų į kovinius plaukikus laukia sunkios treniruotės. Iš pradžių – savaitės atrankinis kursas. Įveikusieji jį septynias savaites mokosi kovinio plaukimo kursuose.” Patekę į būrį jaunuoliai per vienerius metus baigia bazinę pasiruošimo programą. Jos metu tobulinami sausumos žvalgybos įgūdžiai, atliekamas parašiutinis rengimas: šokinėjama į vandenį, mišką bei iš mažo aukščio. Svarbu, jog Lietuvos kariuomenėje Koviniai plaukikai pirmieji atliko šuolius parašiotu į vandenį. Taip pat, Koviniai plaukikai treniruojasi ir tobulina žinias siejamas su ginklais bei ryšio priemonėmis, išmano topografiją. Yra supažindinami su Vakarų valstybėse populiariu deguonies aparatu: tai uždaro ciklo kvėpavimo aparatas, kurį naudojant naras neleidžia į paviršių oro burbuliukų, todėl vizualiai nėra žinoma apie naro buvimą po vandeniu. Kovinių plaukikų vadas akcentuoja, kad pagrindinis vyrų „ginklas” vandenyje yra sugebėjimas slėptis ir užsimaskuoti. Taip pat artimai kovai po vandeniu yra naudojamas ir naro peilis, nors dažnai šis įrankis gali narui pasitarnauti ir per neatsargumą įsipainiojus į paliktus žvejų tinklus. Viešumoje 1999 m. miliaristinio tipo žurnale *Karys* pasirodžiusiame V. Kaladinsko straipsnyje „Ginkluoti akvalangais ir peiliais” minima, jog amerikiečių instruktoriai sužinoję, kad lietuvių narai treniruojasi po vandeniu kovoti peiliais - juokėsi, tačiau V. Krisikaitis teigimu, tokie sugebėjimai yra pravartūs, nes prieš aptiktas naras beveik neturi šansų apsiginti.¹²³ Tačiau, nepaisant švelnaus amerikiečių humoro, bendradarbiavimas ir veikimas drauge su jais Lietuvos Koviniams plaukikams buvo itin svarbus. 1995 metais į dalinį atvykus amerikiečių kariams bei instruktoriams, Lietuvos Kariuomenės štabas pirmą kartą susidomėjo mūsų šalies kovinių plaukikų veikla. 1996 metais lietuvių kariai išsiųsti į Panamos miestą, kur rengiami narai laivynui, jūrų pėstininkams bei sausumos pajėgoms. Ten, anot V. Krisikaitis, buvo įgyta

¹²¹ ŠEŠTAUSKAS, S. Kariai pamėgo Gargždų karjerą. *Banga*, 1998 spalio 14 d., Nr. 81. *Asmeninis Valerijaus Krisikaitis archyvas*.

¹²² KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14, p. 10.

¹²³ *Ibid.*, p. 10.

itin naudingų bei efektyvių žinių. Taip pat darbas su amerikiečiais naudingas ir tuo, jog Lietuvos Koviniai plaukikai buvo itin skatinami pasitempti ir puikiai pasirodyti svečių akyse.¹²⁴

2000 m. ir toliau sėkmingai vyko bendri Lietuvos Kovinių plaukikų būrio bei JAV elitinio padalinio *Seal unit* karių jungtinio mokymai. Pasididžiavimą lietuvių kariais kelia tai, jog prieš 10 metų vyrai savo veiklą nardymo bei povandeninio plaukimo, žvalgybos vandenyje bei kitose su kovinių plaukikų veiklomis siejamose srityse pradėjo nuo nulio, o dabar treniruojasi su JAV elitinio padalinio *Seal unit* kariais. Analizuojant 2000 m. lietuvišką spaudą, matoma, jog amerikiečių instruktoriai lietuviams negaili komplimentų. Ypač vertinama drąsa. Pabrėžiami tvirti fiziniai duomenys ir geras kovinis pasirengimas.¹²⁵ Akcentuojama, jog 2000 metais, amerikiečių kariais, per bendrus JAV ir Lietuvos Kovinių plaukikų mokymus, nuostabą kėlė faktas, jog lietuviai jau kurį laiką nukenksmina jūroje rastus sprogmenis. Anot tyrime analizuojamų šaltinių: amerikiečiams uždavus klausimą „Kas jus to mokė?“, - Koviniai plaukikai iš Lietuvos paaiškino kolegoms iš JAV, jog rimtos rūšies mokslų nėję – paskaitė instrukcijas ir ėmėsi išminavimo darbų.¹²⁶ Tai rodo, jog lietuvių koviniai plaukikai buvo itin drąsūs žmonės, pasirengę paaukoti savo gyvybes bei sveikatą, vardan Lietuvos Respublikos piliečių saugumo siekdami detonuoti kuo didesnę kiekį Lietuvos valstybės teritorijoje nuo Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų ar pokario metų užsilikusių sprogmenų.

Lietuvos kariuomenės nariai sėkmingai vykdė užduotis, turėjo sukaupę patirtį įvairiuose mokymuose bei tarptautinėse pratybose, todėl kariuomenės vadovybės požiūris kovinių plaukikų atžvilgiu tapo vis palankesnis.¹²⁷ 2001-aisiais metais Povandeninių veiksmų komandos nariai tapo pavaldūs Karinių jūrų pajėgų vadovybei. Tuomet visas dėmesys pradėtas koncentruoti į jūrines užduotis, o iki tol vykdytos ne tik išminavimo bet ir ginklų bei nuskendusiu asmenų paieškos operacijos vidaus vandenyse tapo antraeilium būrio prioritetu.¹²⁸ Pasak V. Krisikaičio, „KJP vadas nebuvo mums palankus, bet be mūsų apsieiti jau negalėjo, todėl jų (KJP) pozicija buvo savanaudiška – naudoti mus ten, kur jiems reikia, pvz.: laivo povandeninės dalies apžiūrai – ir neteikti mums jokios finansinės paramos. 1998 m. prieš dalyvaujant pratybose *Baltic Challenge* kariuomenė mums skyrė 363 373, 92 Lt. Dėl to KJP vadas R. Baltuška buvo įsiutęs ir manęs klausinėjo, kas leido pirkti nardymo įrangą ir ekipuotę, ar buvo konkursas“¹²⁹. Koviniams plaukikams perėjus Karinių jūrų pajėgų vado žinion, imtasi vadovautis nusistovėjusia tvarka ir prieš

¹²⁴ KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14, p. 10.

¹²⁵ DAMBRAUSKAS T., STARINSKAS K. Ichtandrai išeina iš jūros. *Karys*, 2000, Nr. 13, p. 16.

¹²⁶ Ibid., p. 16.

¹²⁷ K. S. apklausos anketa (žr. priedą Nr. 7).

¹²⁸ AUKŠTUOLIS G. Po vandeniui - ne mažiau kaip 80 valandų per metus, *Valstiečių laikraštis*, 2004 kovo 27 d. Nr. 25, p. 19.

¹²⁹ Valerijaus Krisikaičio apklausos anketa (žr. priedą Nr. 3).

kiekvieną reisą bei kelionės pabaigoje buvo apžiūrima povandeninė laivo korpuso dalis, tikrinama teritorija ir krantinės, prie kurių švartavosi laivai. Šios procedūros atliekamos tiek šiltuoju, tiek šaltuoju sezonais, mat narai gali dėvėti šlapio ir sauso tipo hidrokostiumus, kurie saugo jų kūnus nuo hipotermijos.¹³⁰

Taigi, Lietuvos kariuomenės vadovybės pozicijos Lietuvos kovinių plaukikų būrio atžvilgiu kito – gerėjo. Pirmaisiais būrio gyvavimo metais koviniai plaukikai buvo remiami tik „pažadais“, o pirmoji reali minimali parama pradėta teikti nuo 1993 metų, kai buvo nurodyta suformuoti kovinių plaukikų būrį. Vėliau parama augo, nes buvo įrodytas tokio padalinio kariuomenėje reikalingumas, reali nauda bei jau tarnaujančių karių profesionalumas.

2. 2. Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio tobulinimo(si) sistemos genezė ir jos kaita

Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrys nuo pat įsikūrimo nuolatos plėtėsi ir tobulėjo. Anksčiau išdėstyti faktai, leidžia teigti, kad tam sąlygos ne visada buvo palankios, tačiau sunkumai inspiravo tik dar didesnę norą tobulėti ir plėstis. Kovinių plaukikų būrys augo kaip struktūra ir didėjant etatų skaičiui atsirado galimybė priimti vis daugiau karių. Tai matoma nagrinėjant Karinių jūrų pajėgų archyvuose saugomus 2000–2004 m. etatų sąrašus. Analizuojant ketverių metų amplitudės duomenis matoma, jog 2000 metų Karinių jūrų pajėgų etatų sąrašuose nefiguruoja etatai skirti narams arba plaukikams. Tokios pareigybės oficialiuose dokumentuose pasirodo tik 2001 m. Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministro Lino Linkevičiaus įsakyme Nr. 367 „Dėl Karinių jūrų pajėgų etatų sąrašo patvirtinimo“ įregistruoto 2001 m. kovo 8 – osios dienos data¹³¹ matoma, jog atsiranda kovinio plaukiko specialybė. Šiai specialybei kovinių plaukikų būryje paskiriami net 18 etatų. Taip pat 2001 m. jau buvo sukurti ir specialistų etatai reikalingi sistemingai bei našiai kovinių plaukikų būrio mechanizmo veiklai. Atsirado barokamos specialisto pareigybė bei vado ir atskirų narų grupių vadų bei pavaduotojų etatai. Iš viso – 36 pozicijos skirtos kovinių plaukikų būrio vyrams.

2002 m. bendras kovinių plaukikų etatų skaičius išliko nepakitęs – 36.¹³² Komandos sudėtį sudarė vadovybė, instruktorių grupė, trys kovinės grupės bei narų ir minuotojų grupė bei aprūpinimo tarnyba. Kiekviena grupė turėjo savo vadą bei vado pavaduotoją, kurie buvo atsakingi už nenutrūkstamą ir

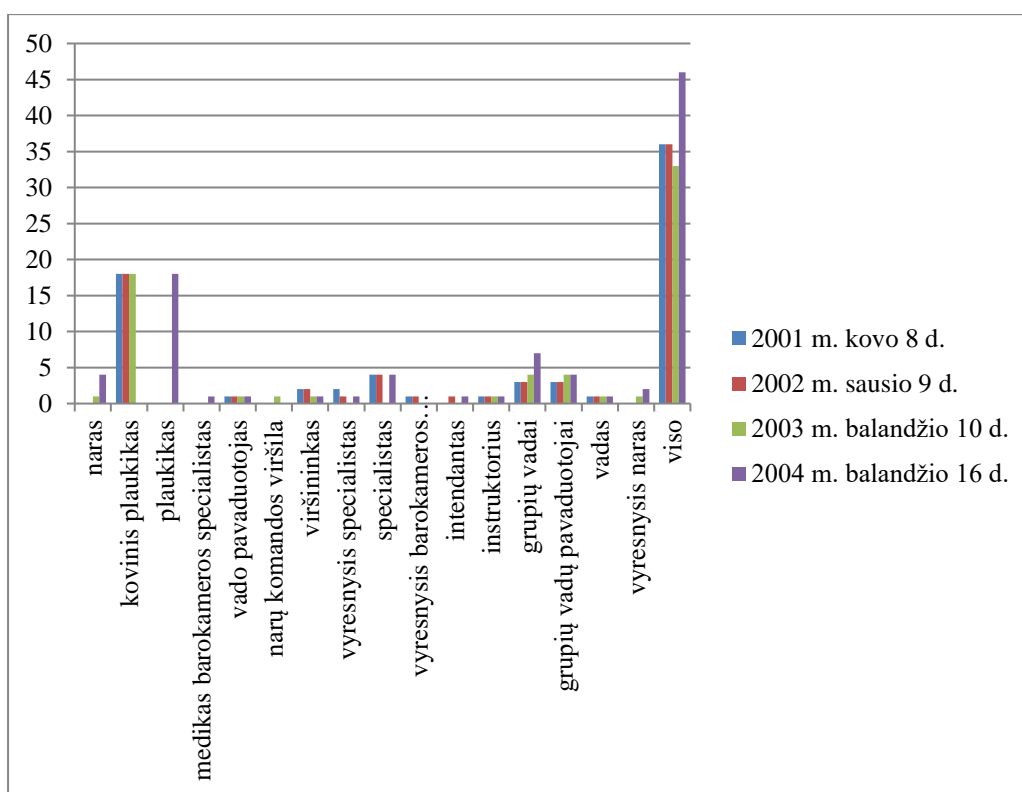
¹³⁰ AUKŠTUOLIS G. Po vandeniui - ne mažiau kaip 80 valandų per metus, *Valstiečių laikraštis*, 2004 kovo 27 d. Nr. 25, p. 19.

¹³¹ Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministro Lino Linkevičiaus įsakymas Nr. 367 „Dėl Karinių jūrų pajėgų etatų sąrašo“, 2001 m. kovo 8 d., *Karinių jūrų pajėgų archyvas* [toliau – *KJPA*], fondas [toliau – f.] LK KJP, apyrašas [toliau – ap.] 1, byla [toliau – b.] 128, [lapai be numeracijos].

¹³² „Dėl Karinių jūrų pajėgų etatų sąrašo patvirtinimo“ 2000–2004 m., *ibid.*

produktyvų narų ir kovinių plaukikų bei aprūpinimo ir būsimų narų mokymo procesus. 2003 m. Povandeninių veiksmų komandos kadrų struktūroje atsirado dvi naujos – narų komandos viršilos ir vyresniojo nario – pareigybė. Tai prisidėjo prie produktyvesnio komandos darbo. 2004 m. Karinių jūrų pajėgų etatų sąrašuose narų padaliniui viso priskirti net 46 etatai. Tai 10 etatų daugiau nei iki tol. Kovinių plaukikų specialybė buvo pakeista „plaukiko“ etatu, tačiau jų skaičius išliko tos pat – 18. Tais pačiais metais komandos kadrų struktūroje atsirado mediko – barokameros specialisto pareigybė, kuri užtikrino operatyvų narų gydymą ištikus nelaimingiems atsitikimams ir profesionalios medicininės pagalbos suteikimą naudojant barokamerą.¹³³

Diagrama Nr. 1. Povandeninių veiksmų komandos etatų kaita 2000–2004 m.

Šaltinis: KJP archyvo įsakymai „Dėl Karinių jūrų pajėgų etatų sąrašo patvirtinimo“ 2000 - 2004

m.¹³⁴

Siekiant pritraukti ir atrinkti tinkamus kandidatus, mokyti kovinio plaukiko funkcijų bei tinkamus psichologiškai bei fiziškai vykdyti paskirtas vadovybės užduotis buvo organizuojamos atrankos į kovinių plaukikų gretas. Pavyzdžiui, 2002 m. tokia atranka, vykdyta KASP mjr. V. Bulvyčiaus mokomajame

¹³³ „Dėl Karinių jūrų pajėgų etatų sąrašo patvirtinimo“ 2000–2004 m., *KJPA*, f. LK KJP, ap. 1, b. 69, [lapas be numerio].

¹³⁴ Ibid.

centre, truko penkias (5) savaites.¹³⁵ Joje galėjo dalyvauti ir buvo kviečiami kariai iš įvairių Lietuvos kariuomenės dalinių¹³⁶ – Karinių jūrų pajėgų, Krašto apsaugos savanorių pajėgų, Ypatingos paskirties tarnybos, Puskarininkių mokyklos, Mokomojo pulko, Inžinerijos bataliono.¹³⁷ Pasak Lietuvos kariuomenės vado 2002 m. balandžio 22 d. įsakymo Nr. 350 „Dėl atrankos į KJP PVK“ priedo 1: kariai į dalinius galėjo būti išsiųsti anksčiau laiko neišlaikius fizinių ar psichologinių testų, gavę traumą, susirgę ar savo noru nutraukę atranką ar už drausmės pažeidimus.“¹³⁸

Nuo pat kovinių plaukikų būrio įkūrimo pradžioje didelis akcentas buvo skiriamas narų saugumui bei darbo kokybei. V. Krisikaitis 1992 m. parengė „Naro-mokinio atmintinę“ (žr. priedą Nr. 9), kurią 1993 metais patvirtino SKAT štabo viršininkas plk. lt. J. Gečas. Šioje atmintinėje, skirtoje pradedančiajam narui, aprašyti nurodymai, kaip elgtis esant nardymo technikos ar hidrokostiumo netikėtiems pažeidimams nėrimo metu, nardymo pavojai, nėrime naudojami signalai virvės pagalba bei rankomis. Taip pat aprašyti nardymą fiksuojantys įspėjamieji ženklai (šviesos naktį ir vėliavos šviesiuoju paros metu) bei galimi nardymo pavojai.¹³⁹ Siekiant suvienodinti narų žinias bei užtikrinti, jog dirbtų tik kvalifikuoti asmenys buvo būtina turėti jų pa(si)rengimo vertinimo gaires. Ši problema buvo išspręsta 1992 m. sausio 8 d. Klaipėdos miesto SKAT rinktinės vadui E. Kūrai išleidus įsakymą dėl narų kvalifikacinės komisijos prie SKAT Klaipėdos rinktinės įsteigimo, kuri būtų pastoviai veikianti, o jos pagrindiniai uždaviniai: 1) kasmet tikrinti narų teorines žinias ir praktinius įgūdžius, 2) teikti naro kvalifikaciją asmenims, kurie baigė narų mokyklą arba kvalifikacijos kursus, 3) teikti papildomas narų kvalifikacijas (pvz. naras – suvirintojas, naras sprogdintojas ir t. t.), 4) diskvalifikuoti narą, jeigu asmuo dirbo nesilaikant saugos technikos taisyklių, neįvykdė metinių normatyvų arba dėl sveikatos būklės. Ši narų kvalifikacinė komisija buvo atsakinga už visus galimus nukrypimus nuo produktyvaus narų ruošimo, kvalifikacinių reikalavimų ar neteisingo žinių vertinimo.¹⁴⁰ Taigi, narų kvalifikacija buvo tikrinama kasmet. Tokiu būdu siekta vieno esminių tikslų – užtikrinti Lietuvos kariuomenės narų aukštą pa(si)rengimą Karinių jūrų pajėgų archyvo dokumentai liudija, kad už patikrinimo organizavimą buvo atsakingas Povandeninių veikslių komandos vadas. Į Klaipėdą

¹³⁵ Lietuvos kariuomenės vado įsakymas Nr. 350, „Dėl atrankos į KJP PVK“, 2002 m. balandžio 22 d. *KJPA*, f. LK KJP, ap. 1, b. 148, [lapas be numerio].

¹³⁶ Lietuvos kariuomenės vado įsakymas Nr. 44 „Dėl atrankos į KJP PVK“, 2002 m. balandžio 5 d. *KJPA*, f. LK KJP, ap. 1, b. 148, [lapas be numerio].

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ Lietuvos kariuomenės vado įsakymas Nr. 350 „Dėl atrankos į KJP PVK“, 2002 m. balandžio 22 d. *KJPA*, f. - LK KJP, ap. 1, b. 148.

¹³⁹ SKAT štabo viršininko plk. lt. Jono Gečo įsakymu Nr. G-087 patvirtinta „Naro – mokinio atmintinė“, 1993 m. sausio 28 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁴⁰ Klaipėdos miesto SKAT rinktinės vadas E. Kūra, įsakymas Nr. 12, 1992 m. sausio 8 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

kvalifikaciją pasitvirtinti atvykdavo ne tik Karinių jūrų pajėgų kariai, bet ir Jėgerių batalionui priklausę narai.¹⁴¹

1994 metų gruodžio 6 dieną Motorizuotos pėstininkų brigados *Geležinis vilkas* vado pulkininko Č. Jezersko patvirtinta Klaipėdos moto pėstininkų bataliono narų plaukikų paruošimo programa parengta pačių kovinių plaukikų iniciatyva. Tokia programa buvo reikalinga siekiant užtikrinti produktyvų specialistų ruošimą, bei suvienodinti narų žinias. Visas narų rengimas pagal programą skaidomas į dvi dalis. Pirmosios dalies tikslas - išmokyti karius naudotis įvairia lengva narų įranga iki 10 m. gylyje. Čia įtraukiama narų teorija praktika. Viso 11 temų ir kvalifikacijos egzaminas. Asmenims baigusiems pirmąją programą suteikiama naro plaukiko kvalifikacija, kuriai pagal tuometines normas priskiriama ne mažiau 24 valandų po vandeniu per metus, ne mažiau 2 valandų per mėnesį ir ne mažiau 30 minučių per savaitę. Antroji 1994 metais patvirtintų mokymų pakopos dalis skirta karius turinčius naro plaukiko kvalifikaciją parengti atlikti pagrindines žvalgybines ir inžinerines užduotis po vandeniu. Šiuos mokymus taipogi sudarė įvairūs teoriniai ir praktiniai narų mokymai, įtraukiantys tokius užsiėmimus kaip narų imtynės po vandeniu, laivų užpuolimai, sprogimo poveikis naro organizmui, nuskendusios technikos paieška, orientavimasis po vandeniu, ilgų nuotolių plaukimai ir kitos su kovinėmis narų užduotimis susijusios užduotys bei mokymai.¹⁴²

Kontrolė buvo taikoma ne tik nardymo darbams bei mokymams, bet visai kovinių plaukikų, kaip karių veiklai. Pavyzdžiui, 1996 m. lapkričio 20 dienos Lietuvos Respublikos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų vado komandoro R. Baltuškos įsakyme Nr. 162 „Dėl kovinio parengimo ir kasdieninės veiklos organizavimo KJP 1996 – 1997 mokslo metais“ nurodyta 7 – ajam Pamario dragūnų gynybos batalionui būti pasiruošus tarptautiniams mokymams, pasiruošti pajūrio bei Klaipėdos miesto gynybos vykdymui ir jaunų karių atrankai bei rengimui. Raginta atkreipti ypatingą dėmesį į karinės drausmės bei tvarkos palaikymą, griežtą ginklų, šaudmenų bei slaptų dokumentų apskaitos, išdavimo bei saugojimo taisyklių vykdymą.¹⁴³ 1996 m. koviniai plaukikai - narai buvo vertinami ne tik kaip savo srities specialistai, bet ir kaip kariai, kurie buvo intensyviai įtraukti į tuometinio 7-ojo Pamario dragūnų gynybos bataliono veiklą, mokymus bei strateginius uždavinius.

¹⁴¹ Lietuvos karinių jūrų pajėgų vado jūrų kpt. Kęstučio Macijausko įsakymas Nr. 497 „Dėl KJP narų kvalifikacijos patvirtinimo“, 2001 m. gruodžio 3 d. *KJPA*, f. LK KJP, ap. 1, b. 135, [lapas be numerio].

¹⁴² Motorizuotos pėstininkų brigados „Geležinis vilkas“ vado pulkininko Č. Jezersko patvirtinta „Klaipėdos moto pėstininkų bataliono narų plaukikų paruošimo programa“, 1994 m. gruodžio 6 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁴³ Lietuvos Respublikos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų vado komandoro R. Baltuškos įsakymas Nr. 162 „Dėl kovinio parengimo ir kasdieninės veiklos organizavimo KJP 1996 – 1997 mokslo metais“, 1996 m. lapkričio 20 d. *KJPA*, f. LK KJP, ap. 1, b. 31, [lapas be numerio].

1996 m. Klaipėdos 7 – tojo Pamario dragūnų gynybos bataliono vadas plk. ltn. Rimantas. Baltušis patvirtino atnaujintą narų plaukikų paruošimo programą, kurią parengė V. Krisikaitis. Programa taip pat įtraukė praktinius bei teorinius mokymus, o ją baigę asmenys privalėjo būti atlikę 17 nėrimų (t. y. būti išbuvę 8 val 45 min laiko po vandeniu).¹⁴⁴

1998 m. Lietuvos Respublikos kariuomenės vadas gen. mjr. Jono Andriškevičius patvirtino dar kartą atnaujintą narų plaukikų specialaus parengimo programą. Ji įtraukė teorinius ir praktinius nardymo užsiėmimus, įskaitę laikymą. Programa apėmė dvi (2) narų plaukikų parengimo pakopas. Nuo ankstesnių programų pastaroji programa skyrėsi šiek tiek atnaujintu mokymų turiniu. Į programą buvo įtraukta daugiau su fizikos mokslu susijusių mokymų (vandens slėgis, dujų tankis, fizinės vandens ir oro savybės ir pan.). Taip pat mokymo programa papildyta skyriumi apie laivų remonto darbus bei informacija ir teorinėmis žiniomis apie naujausią nardymo įrangą. Programoje akcentuota praktinių užsiėmimų svarba. Praktiniai užsiėmimai narų mokymo programoje laikyti būtiniais. Jų metu asmenys turėjo išmokti sklandžiai naudotis ir greitai atlikti paskirtas užduotis po vandeniu naudodamiesi naujausia nardymo įranga bei povandeninėmis technologijomis.¹⁴⁵ Taip pat pademonstruoti ir pritaikyti savo jau turimas teorines žinias apie nardymus praktiškai – dažniausiai atviruose vandens telkiniuose, rečiau – baseine.

Po ketverių metų, 2002 m. birželio 13 d., Lietuvos kariuomenės vadas gen. mjr. Jonas Algirdas Kronkaitis patvirtino tobulintą Kariuomenės narų rengimo programą (taip pat parengtą Povandeninių veiksmų komandos vado kpt. ltn. V. Krisikaičio). Ji buvo skirta Karinių jūrų pajėgų, Vytauto Didžiojo Jėgerių bataliono bei Juozo Vitkaus inžinerijos batalionui priklausančių narų rengimui. Naujai parengtame dokumente išdėstyta kovos plaukikų kurso mokymo programa, jos metodiniai nurodymai, mokymų užduotys, mokymo temos bei vertinimo pagrindai.¹⁴⁶

Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų archyviniai dokumentai liudija, kad 2004 m. Lietuvos kariuomenės kariai buvo siunčiami dėstyti narų išminuotojų kurso į Baltijos šalių narų rengimo centrą Liepojoje (Latvija).¹⁴⁷ Tai rodo, jog 2004 m. Lietuvo narai jau turėjo tokį aukštą parengimą, jog galėjo dėstyti naro išminuotojo specialybės kursą tarptautinio lygio narų mokykloje. Žinoma, prie to prisidėjo didelis skaičius narų rengimo valandų ir treniruočių Lietuvoje ir užsienio šalyse, kompetingų narų

¹⁴⁴ Klaipėdos 7-ojo dragūnų Pamario gynybos bataliono vado pulkininko – leitenanto R. Baltušio patvirtinta „Narų plaukikų paruošimo programa“ 1996 m. gruodžio 2 d., *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁴⁵ Lietuvos Respublikos kariuomenės vado generolo – majoro Jono Andriškevičiaus patvirtinta „Nauja narų plaukikų specialaus parengimo programa“, 1998 m. rugpjūčio 4 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁴⁶ Lietuvos kariuomenės vadas gen. mjr. Jonas Algirdas Kronkaitis įsakymas Nr. 509 „Dėl kariuomenės narų rengimo programos“ 2002 m. birželio 13 d., *KJPA*, f. LK KJP, ap. 1, b. 148, [lapas be numerio].

¹⁴⁷ Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro Lino Linkevičiaus įsakymas Nr. V-242. „Dėl gr. Dainiaus Jurevičiaus siuntimo į Baltijos šalių narų rengimo centrą Liepojoje (Latvijos Respublika)“, 2004 m. kovo 17 d. *KJPA*, f. LK KJP, ap. 1, b. 199, [lapas be numerio].

instruktorių atvykimas ir pagalba Lietuvos kariuomenei plėtojant kovinių plaukikų bei darbo su sprogmenimis po vandeniu taktikos ypatybes. Mokymai bei pratybos vykdavo nuolatos ir buvo itin svarbi kovinių plaukikų būrio veiklos dalis. Kaip minėta, Lietuvos kovinių narų rengimo srityje ypač pasižymėjo JAV specialistai. Turimi archyviniai šaltiniai leidžia nurodyti, kad Lietuvos narams ne kartą teko dirbti su atvykusiais amerikiečiais, o mokytis ir tobulinti nardymo įgūdžių buvo vykstama už Atlanto. Pavyzdžiui, JAV karininkų grupės Lietuvos kariams vedė seminarą kovinių narų taktikos tema, kuris į savo tematiką įtraukė uosto gynybos klausimą panaudojant narus, povandeninę ginkluotę, laivo korpuso minavimo subtilybes, saugos taisykles nardant dideliuose gyliuose, narų susirgimų gydymus, pirmos pagalbos teikimą narui, jūrinių minų specifiką, kovinio narų būrio struktūrą, naujausios narų įrangos pristatymą, kovinių narų maskavimosi galimybes judant upės paviršiumi.¹⁴⁸ Lentelėje 1993–2003 m. analizuojant veiklos dokumentus, susijusius su Lietuvos kariuomenės narų pratybomis, pastebima (lentelė Nr. 1), jog kovinių plaukikų pratybos su užsienio sąjungininkais vykdavo tokiose šalyse kaip Danija, Estija. Sąjungininkų laivai su *BALTRON* eskada atplaukdavo treniruotis į Lietuvos teritorinius vandenis, o pratybos su amerikiečiais – *JCET* – vykdavo Lietuvos teritorijoje. Pasak V. Krisikaičio: „Pratybų buvo daug, bet pirmos didelės pratybos Lietuvoje 1998 m. *Baltic Challenge* buvo svarbiausios. Mes turėjom daug užduočių ore, jūroje ir sausumoje; viską atlikome. Per labia trumpą laiką turėjom išmokti šokinėti į sausumą ir į vandenį su parašutais ir be jų, turėjome daug treniruočių ilgų atstumų plaukime, laivų minavime, saugojamo ruožo įveikimu nakties metu, būrys viską atliko.“¹⁴⁹

Lentelė Nr. 1. Lietuvos kovinių plaukikų pratybos 1993–2003 m.

Eil. Nr.	Metai	Pratybos	Valstybė, kurioje vyksta pratybos	Siunčiamų asmenų skaičius	Pratybų trukmė
1.	1993	Specialios kovinės pratybos vandenyje	Lietuva	X	1 diena
2.	1997	Daugiašalės paieškos ir gelbėjimo pratybos	Danija	4	12 dienų
3.	1998	BALTRON	Estija	3	37 dienos
4.	2000	BALTRON	X	3	X

¹⁴⁸ Valerijaus Krisikaičio archyvo medžiaga

¹⁴⁹ Valerijaus Krisikaičio apklausos anketa (žr. priedą Nr. 2).

5.	2000	JCET	Lietuva	26	21 diena
6.	2001	JCET	Lietuva	X	10 dienų
7.	2003	Parašutinio rengimo pratybos	Lietuva	15	10 dienų

*X- informacija dokumentuose neteikiama (galimai, dėl „slaptumo“ žymos)

Šaltinis: 1993–2004 metų veiklos įsakymai. Karinių jūrų pajėgų ir asmenino Valerijaus Krisikaičio archyvo informacija.

Kovinių plaukikų mokymai bei kursai 1992 – 2004 metais vyko Lietuvos, Danijos, Estijos, Norvegijos Karalystės, Latvijos, Švedijos bei JAV teritorijose. Dokumentų analizė leidžia nurodyti, kad į mokymus vykdavo nuo vieno (1) iki dvylikos (12) asmenų. Į oficialius mokymus dvylika kovinių plaukikų išvyko 1992 m. Tai buvo Vilniuje surengti išminuotojų-sprogdintojų kursai. Vėliau, visa komanda vyko į parašutinio rengimo mokymus. Nuo 1998 m. į narų kursus išvykdavo iki penkių (5) kovinių plaukikų. Šis skaičius nebuvo didelis, nes tokie kursai buvo brangūs, be to, kovinių plaukikų komanda kasmet pasipildydavo nedideliu skaičiumi naujo kontingento. Buvo stengiamasi išlaikyti nuolatinę komandos sudėtį. Lentelėje Nr. 2 pateikti duomenys nurodo, kad koviniai plaukikai dalyvaudavo ir kituose Lietuvos kariuomenės mokymuose, pvz., snaiperių rengimo, patrulio, šaudymo vadovo, žvalgų skyriaus vado, pėstininkų būrio vado kursuose. Tokie mokymai kariams buvo reikalingi, nes jie dirbo ne tik vandenyje, bet atliko ir žvalgybines užduotis, treniravosi karo veiksmus atlikti tiek sausumoje, tiek po vandeniu.

Lentelė Nr. 2. Kovinių plaukikų mokymai/kursai 1992–2004 m.

Eil. Nr.	Metai	Mokymai	Valstybė, kurioje vyksta mokymai	Siunčiamų asmenų skaičius	Mokymų trukmė
1.	1992	Išminuotojų - sprogdintojų kursas	Lietuva, Vilnius	12	X
2.	1993	Žvalgybiniai diversiniai veiksmai prieš užnugaryje	Lietuva, Plungės raj.	X	26 val.
3.	1994	Narų medicinos specialistų kursai	Švedija	1	9 dienos

4.	1996	Bendrieji Klaipėdos 7 - ojo Dragūnų Pamario bataliono mokymai	Lietuva, Klaipėda	X	4 dienos
5.	1998	Parašiutiniai šuoliai	Lietuva, Platelių ež.	12	4 dienos
6.	1998	Narų plaukikų kursai	Lietuva, Klaipėda	X	31 diena
7.	1998	Narų kursai	Norvegijos Karalystė	3	56 dienos
8.	1998	Lietuvos karinių jūrų pajėgų aprūpinimo laivo A-41 „Vėtra“ komandiravimo	JAV	3	40 dienų
9.	1998	Lietuvos karinių jūrų pajėgų aprūpinimo laivo A-41 „Vėtra“ komandiravimo	Danija	3	10 dienų
10.	1998	Narų kursai	Norvegijos Karalystė	3	56 dienos
11.	1999	Narų kursai	Norvegijos Karalystė	5	55 dienos
12.	2001	Snaiperių rengimas	X	3	X
13.	2001	Patrulio kursas	Lietuva	1	61 diena
14.	2001	Žvalgų skyriaus vadų kursas	Lietuva	1	124 dienos
15.	2002	Narų išminuotojų kursas	Latvija, Estija, Norvegija	2	96 dienos
16.	2003	Skyrininko žvalgo (I pakopos) kursas	Lietuva	1	132 dienos
17.	2003	Laivo narų išminuotojų kursai	Latvija	4	26 dienos
18.	2003	Kovinių narų kursai	Ispanija	1	171 diena
19.	2003	Skyriaus pėstininko (I pakopos) kursas	Lietuva	2	130 dienų
20.	2003	Šaudymo vadovo kursai	Lietuva	1	36 dienos
21.	2004	Būrio vado pėstininko (III pakopos) kursas	Lietuva	1	60 dienų
22.	2004	CE kategorijos vairuotojų kursai	Lietuva	1	26 dienos
23.	2004	Patrulio kursas	Lietuva	1	61 diena

24.	2004	IMET programos mokymai	JAV	1	308 dienos
25.	2004	Laivo naro kursas	Latvija	1	34 dienos
26.	2004	Aukštesnysis seržanto kursas	Lietuva	2	47 dienos
27.	2004	Narų išminuotojų kursas	Latvija	1	112 dienų
28.	2004	C kategorijos vairuotojų kursai	Lietuva	1	33 dienos
29.	2004	Išminuotojų kursai	JAV	1	272 dienos

*X- informacija dokumentuose neteikiama (galimai, dėl „Slaptumo“ žymos)

Šaltinis: 1993–2004 metų veiklos įsakymai. Karinių jūrų pajėgų ir asmenino Valerijaus Krisikaičio archyvo informacija.

Taigi, Lietuvos Respublikos kariuomenės narų sistemos sukūrimas užtruko ne vienerius metus. Reikėjo laiko ištreniruoti ir puikiai parengti asmenis galinčius atlikti kovines užduotis, specialias operacijas, žvalgybą bei išminavimo darbus po vandeniu ir vandens paviršiuje, o tuo pačiu būti puikiais Lietuvos kariuomenei priklausančiais pėstininkais kariais. Nuo visiškai tuščios karinio nardymo bazės Lietuvos Respublikoje 1992 m. (tiek nardymo žinių, tiek povandeninių veiksmų, tiek kovinių plaukikų atliekamų darbų, treniravimosi bei užduočių vykdymo srityse, tiek narų instruktorių buvimo ir pasirengimo atžvilgiu, nardymo infrastruktūros buvimu) per 12 metų narų – kovinių plaukikų parengimas šalyje buvo išplėtotas iki itin aukšto lygio. Šalyje atsirado narų rengimo „šerdis“ – V. Krisikaičio vadovaujamas kovinių plaukikų būrys Klaipėdoje. Kuriama infrastruktūra, vykdomas aprūpinimas įvairia nardymo technika bei įranga iš Krašto apsaugos sistemos lėšų. Lietuvos kariuomenė 1993 – 2004 m. tapo pajėgi pasiruošti kovinius plaukikus bei narus išminuotojus vien savo nacionalinių mokymo centrų pajėgumais. Nebereikėta kreiptis paramos į užsienio valstybių nardymo bazes. Šalyje parengti koviniai narai buvo pripažinti tarptautinio masto narų rengimo centruose užsienio valstybėse ir galėjo mokytis nardymo specifikos žinių kitus karius Lietuvoje bei užsienyje.

2. 3. Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio techninės bazės kaita: finansavimas ir aprūpinimas

Be tinkamo finansavimo ir aprūpinimo vystyti savo veiklos negali jokia institucija ar organizacija. Nėra išimtis ir Lietuvos kovinių plaukikų būrys. Žmonės gali būti drąsūs, entuziastingi ir puikūs specialistai, tačiau, ypač naro tarnyboje, be tinkamos įrangos ir aprūpinimo tarnyba neįmanoma. Būrio

formavimosi pradžioje techninė bazė ir finansiniai klausimai kėlė daug neramumų ir problemų, nes, siekiant įsigyti reikiamą įrangą ar išlaikyti būtinas patalpas, koviniams plaukikams trūko rėmėjų. Tačiau ilgainiui situacija vis gerėjo, nes nariai dirbo kokybiškai bei įrodė savo egzistavimo Lietuvos Krašto apsaugos sistemoje reikalingumą.

Analizuojant 1996 m. Klaipėdos regiono informacinius šaltinius matoma, jog nardymo įranga yra itin brangi, o nario profesija – sudėtingas dalykas. Tačiau nepaisant šių sunkumų tikimasi jog perspektyvoje, su laiku Lietuvoje narų ir kovinių plaukikų aprūpinimas bei mokymosi galimybės tik gerės, narų kursai bus organizuojami ir „Lietuvoje bus gerų narų“.¹⁵⁰ 1996 m. dėl modernios įrangos trūkumo praktinių nardymo užsiėmimų metu Lietuvoje vis dar nardyta su senais rusiškais skafandrais bei naujais prancūziškais (prancūzų firma *Spirotechnika*).¹⁵¹ Dėl profesionalios nardymo įrangos trūkumo vyrams kai kada tekdavo nardyti į 10 -15 metrų gylį be kvėpavimo aparatų.¹⁵²

Analizuojant informacijos šaltinius susijusius su 1997 m. tradiciniais tarptautiniais mokymais *Open Spirit 97* ir išskiriant karių tuometines aprūpinimo galimybes, matoma, jog 1997 metais lietuviai Koviniai plaukikai jau nardė su vokiškais *Dräger 2* klasės akvalangais, kurie tuo metu buvo gana patogūs ir saugūs. Ypač saugi buvo nario kaukė, nes narui dėl kažkokių priežasčių praradus sąmonę po vandeniui, kvėpavimo aparatas įsijungdavo ir užtikrindavo minimalios oro srovės padavimą į kaukę, kas apsaugodavo narą nuo galimo skendimo. Tokiomis nardymo kaukėmis buvo aprūpintas visas vokiečių laivynas bei sausumos kariuomenė jau 1993 m. Bet dėl finansavimo trūkumo lietuvių Kovinių plaukikų būrys tokiu inventoriumi galėjo džiaugtis tik nuo 1997 m.¹⁵³ Modernios vakarų šalių kariuomenės nardymo įrangos bei naujausios technikos nišoje 1997 m. lietuvius buvo aplenkusios net 4 metais. Toks atsilikimas technologinėje nardymo srityje reiškė labai daug. 1997 m. įvairiose gyvenimo srityse technologiniu pagrindu viskas jau vystėsi gana sparčiai. Moderni nardymo technika bei įranga galėjo užtikrinti žmonių saugumą būnant po vandeniui. O saugumas visada buvo ir yra pirmoje vietoje, nes iš negyvo nario šalies kariuomenei jokios naudos.

Lentelėje Nr. 3, pateikiančioje duomenis apie 1998 m. kovinių plaukikų panaudai į(si)gytus elementus yra parodyta, kokios įrangos buvo įsigyta ir už kokią sumą, jog būrys buvo aprūpintas įranga, įvertinta 363 373,92 lito. Pagal 1998 m. birželio 15 d. sudarytą prekių pirkimo (pardavimo) sutartį Nr. 17/1 buvo nupirkta lauko stovyklos įranga.¹⁵⁴ Tuomet buvo įsigyta ne tik nardymo ekipuotei reikalingos įrangos,

¹⁵⁰ ŠERKŠNAITĖ, R. Lietuvoje bus gerų narų. *Klaipėda*, 1996 liepos 20 d., Nr. 168, p. 13.

¹⁵¹ KRISIKAITIS, V. Narų pratybos. *Karys*, 1996, Nr. 10, p. 10.

¹⁵² KRISIKAITIS, V. Rikiuotėje – kovos plaukikai. *Karys*, 1997 m., Nr. 5, p. 32.

¹⁵³ KRISIKAITIS, V. Open spirit 97. *Karys*, 1997, Nr. 11, p. 33.

¹⁵⁴ „Sudaryta prekių pirkimo (pardavimo) sutartis“ Nr. 17/1. 1998 m. birželio 15 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaitio archyvas*.

bet ir kompresorių, valtys variklis bei kito narų techniniam aprūpinimui reikalingo inventoriaus.¹⁵⁵ Tai rodo, jog 1998 metais koviniams plaukikams buvo skirtas būtinas aprūpinimas technika bei nardymo įranga, prekes įsigyjant iš privačios G. Krakausko įmonės *Diugonis*. Remiantis V. Krisikaičio pateiktais duomenimis, iki 1998 m. buvo naudojama už SKAT lėšas nupirkta rusiška nardymo ekipuotė bei įranga, o po 1998 m. pratybų *Baltic Challenge* buvo įsigyta nauja vakarietiška ekipuotė ir įranga.¹⁵⁶ Šio įsigijimo dėka kovinių plaukikų atliekamos užduotys turėjo tapti saugesnės bei reikalaujančios mažiau laiko bei resursų.

Lentelė Nr. 3. 1995 m. birželio 15 d. sutartimi Nr. 17/1 kovinių plaukikų reikmėms įsigytas inventoriųs

Eil. Nr.	Prekės pavadinimas ir trumpa techninė charakteristika	Matavimo vnt.	Prekių kiekis	Prekės artikul. Pagaminimo laikas.	Prekės rinkos kaina LT (su PVM)	Prekių kaina LT (su PVM)
Pagrindinės priemonės						
1.	Narų pirmosios med. pagalbos krepšys	vnt.	2	98 07 10	4366	8732
2.	Aukšto slėgio kompresorius „LWZ45B3“	vnt.	1	98 07 10	25960	25960
3.	Naro liemenė - kompensatorius	vnt.	12	98 07 10	1439,6	17275,2
4.	Transp. suspausto oro balionas (50 ltr.)	vnt.	6	98 07 10	2124	12744
5.	Pus. sauso tipo hidrokostiumas	vnt.	12	98 07 10	1557,6	18691,2
6.	Aukšto slėgio kompresorius „LW300E“	vnt.	1	98 07 10	53808	53808
7.	Atviro ciklo akvalangas	vnt.	12	98 07 10	3776	45312
8.	Sauso tipo hidrokostiumas „TOI AGAMA“	vnt.	6	98 07 10	2666,8	16000,8
9.	Valtis „Marines -480“	vnt.	2	98 07 10	11800	23600

¹⁵⁵ „Sudaryta prekių pirkimo (pardavimo) sutartis“ Nr. 17/1. 1998 m. birželio 15 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁵⁶ Valerijaus Krisikaičio apklausos anketa (žr. priedą Nr. 2).

10.	Valtis „Marines-390"	vnt.	2	98 07 10	10915	21830
11.	Gylmatis „Mifitary"	vnt.	6	98 07 10	649	3894
12.	Valties variklis „Honda"	vnt.	2	98 07 10	28792	57584
13.	Sauso tipo hidrokostiumas „Viking Military 951"	vnt.	6	98 07 10	6879,4	41276,4
14.	Naro halogeninis žibintas	vnt.	3	98 07 10	998,28	2994,84
Viso:					349702,44	
Mažavertis inventorius						
1.	Naro laikrodis	vnt.	6	98 07 10	434,24	2605,44
2.	Balionių užpildymo žarna	vnt.	2	98 07 10	531	1062
3.	Naro kojinės	pora	6	98 07 10	106,2	637,2
4.	Naro kaukė	vnt.	6	98 07 10	139,24	835,44
5.	Nardymo pelekai	pora	12	98 07 10	267,86	3214,32
6.	Naro pirštinės	pora	12	98 07 10	102,66	1231,92
7.	Kvėpavimo vamzdelis	vnt.	6	98 07 10	92,04	552,24
8.	Svorelių diržas	vnt.	6	98 07 10	197,06	1182,36
9.	Naro peilis	vnt.	12	98 07 10	195,88	2350,56
Viso:					13671,48	
Viso:					363373,92	

Šaltinis: „Sudaryta prekių pirkimo (pardavimo) sutartis“ Nr. 17/1. 1998 m. birželio 15 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas.*

Koviniams plaukikams 1998 metais pagal Lietuvos kariuomenės tuometines normas buvo taikomas lengvatinis gydymas, mat jie buvo priskiriami grupei karių „dirbančių ypatingai sunkiomis sąlygomis“¹⁵⁷ 1998 metais Klaipėdos 7 – ojo dragūnų pamario gynybos bataliono koviniams plaukikams jau buvo skirti aštuoni (8) kelialapiai į Karių reabilitacijos centrą Druskininkuose.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Klaipėdos 7 –asis dragūnų pamario gynybos bataliono vado plk. lt. R. Baltušio įsakymas Nr. 39 „Dėl lengvatinio gydymo“, 1998 m. sausio 21 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas.*

¹⁵⁸ Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos kpt. G. Berkevičiaus įsakymas Nr. 01-07-814 „Dėl karių reabilitacijos grafiko“, 1997 m. gruodžio 30 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas.*

Analizuojant 1999 m. militaristinio pobūdžio leidinyje pasirodžiusius duomenis, žinoma, jog Lietuvos koviniai plaukikai buvo itin gerai vertinami, todėl būryje buvo tikimasi gauti dar daugiau lėšų ir finansavimo narų veiklos plėtrai ir tobulinimui.¹⁵⁹ Lietuvių koviniai plaukikai, per tarptautinio mąsto pratybas „Baltic challenge“ jau 1999 m. nepastebėti įveikė elektroninių šiluminių sistemų saugomą distanciją ir reikiamą vietovę pasiekė visiškai nepastebėti nei savų nei užsienio šalių atstovų bei vertintojų. Todėl tuometinis Lietuvos kovinių plaukikų vadas kpt. Valerijus Krisikaitis drąsiai išsakė savo poziciją, jog viltys, dėl didesnio finansavimo yra ne be pagrindo ir artimiausiu metu labai tikimasi didesnės finansinės paramos būrio veiklos tobulinimui.¹⁶⁰ Labai svarbus akcentas, jog 1999 m. visame pasaulyje, įvairių valstybių koviniai plaukikai jau buvo priskiriami elitiniams padaliniais, kurie „praryja“ dideles sumas. Pavyzdžiui, viena vokiečių kovinių plaukikų kuopa per metus kainuodavo tiek lėšų iš valstybės biudžeto, kiek naujas povandeninis laivas. Vieno kovinio plaukiko galimai padaroma žala priešiškos pajėgoms yra milžiniška. Pavyzdžiui, atlikus užminavimo operaciją yra galimybė sunaikinti amuniciją ar maisto davinius gabenantį laivą. Kaip teigiama „sprogstantys laivai priešui drąsos tikrai neįkvėptų“.

Neprieikastingai pasirodant tarptautiniuose mokymuose bei operacijose kovinių plaukikų aprūpinimas vis gerėjo. Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 metų spalio 24 d. nutarimu Nr. 1178 „Dėl karių mitybos ir fiziologinių normų patvirtinimo bei Krašto apsaugos ministerijos įsakymu Nr. 42 „Dėl karių maitinimo“, 1998 sausio 16 d., nuo 2000 m. sausio 1 d. 14 – likai kovinių plaukikų profesionaliosios kario tarnybos karių, dirbančių padidinto fizinio krūvio sąlygomis buvo nurodyta mokėti maistpinigius už vienos paros maitinimą – po 12,7 lt.¹⁶¹ Nuo 2001 metų gegužės 1 dienos Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro įsakymu Nr. 208 „Dėl priedų mokėjimo narams ir narams plaukikams“ 1999 m. vasario 26 d., buvo nurodyta Karinėse jūrų pajėgose tarnaujantiems narams, už atidirbtas po vandeniu valandas mokėti priedus, atsižvelgiant į atidirbtų po vandeniu valandų kiekį pagal apskaitos tabelius. Priedų dydžiai – 0,2 BMA už valandą darbo iki 30 m. gylio po vandeniu ir 0,3 BMA už valandą darbo nuo 30 m. iki 45 m. gylio po vandeniu, kvėpuojant nitroksu.¹⁶² Tai rodo, jog Lietuvos kariuomenės vadovybė kovinių plaukikų būrio vyrus šiame padalinyje atlikti tarnybą bandė pritraukti mokėdama priedus už darbą po vandeniu ir taip skatindama bei motyvuodama karius užsiimti sveikatai rimtą riziką keliančiais bei didelio fizinio pasirengimo reikalaujančiais nardymo darbais bei povandeninėmis procedūromis.

¹⁵⁹ KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14, p. 11.

¹⁶⁰ Ibid., p. 11.

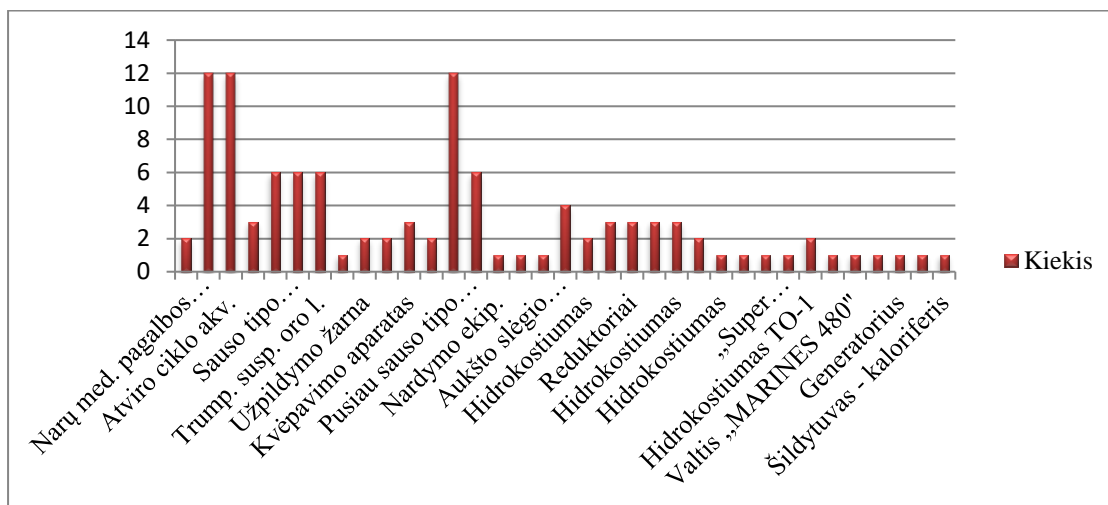
¹⁶¹ Klaipėdos 7 – ojo dragūnų pamario gynybos bataliono l.e.p. vado mjr. Viačeslavo Kinderio įsakymas Nr. 18 „Dėl maistpinigių mokėjimo kovinių plaukikų būrio kariams“, 2000 m. sausio 21 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁶² Karinių jūrų pajėgų vado jūrų kpt. Kęstučio Macijausko įsakymas Nr. 334 – K „Dėl priedų mokėjimo narams“, 2001 m. gegužės 29 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

2003 metais priedai narams už einamas pareigas susijusias su padidinta rizika buvo padidinti. 2003 metais balandžio 24 d. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro įsakymu Nr. V-435 „Dėl 2000 m. vasario 25 d. įsakymo Nr. 200 „Dėl kvalifikacinių kategorijų nuostatų, priedų už kvalifikacines kategorijas ir tarnybos specifiką dydžių nustatymo bei priedų mokėjimo“ pakeitimo“ už išminuotojų – sprogdintojų einamas pareigas buvo numatyta išmokėti 4 BMA per mėnesį, o už atliktą sprogstamųjų užtaisų išminavimo – sprogdinimo darbą – 0,5 BMA.¹⁶³ Tokios padidintos išmokos gerino narų išminuotojų materialinę padėtį bei veikė kaip skatinimas ir finansinė motyvacija.

Remiantis veiklos dokumentais ir analizuojant būrio aprūpinimo galimybes matome, jog 2001 metais, Lietuvos Respublikos Kariuomenės vado brg. gen. Jono Kronkaičio įsakymu Nr. 197 „Dėl materialinių vertybių perdavimo“, 2001 m. balandžio 5 d. siekiant užtikrinti sklandų MPB „Žemaitija“ kovos plaukikų būrio pervedimą į Karinių jūrų pajėgų sudėtį įsakyta MPB „Žemaitija“ vadui perduoti iš brigados balanso į Karinių jūrų pajėgų balansą kovos plaukikų būro techniką, pagrindines priemones ir materialines vertybes bei etatinius ginklus. Tuo metu kovinių plaukikų būriui priklausė vienas didelį pravažumą turintis automobilis - M1008 ZLO 082. Diagramoje Nr. 2 parodyta, jog koviniai plaukikai 2001 metais savo žinioje turėjo nemažai priemonių.

Diagrama Nr. 2. 2001 m. Kovinių veiksmų komandai perduotos pagrindinės narų įrangos kiekiai

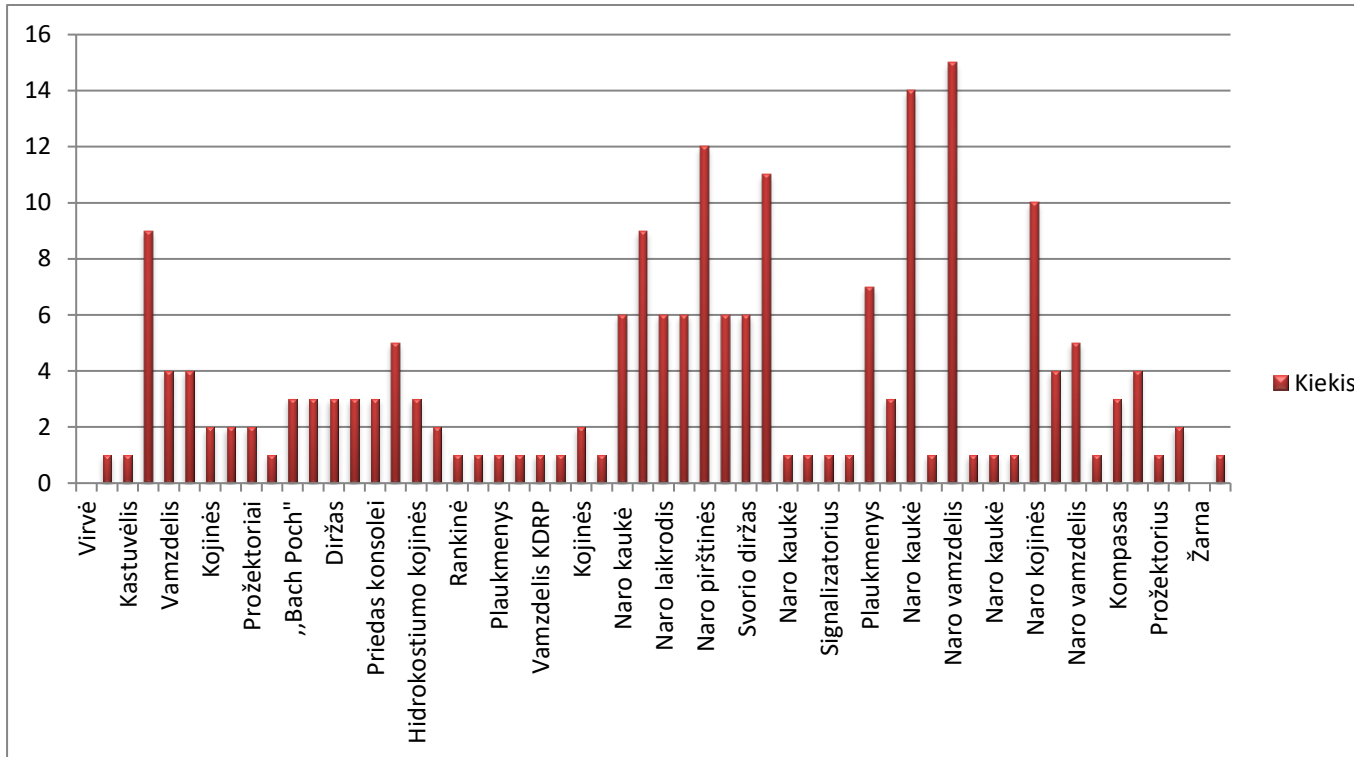

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Kariuomenės vadas, įsakymas Nr. 197 „Dėl materialinių vertybių perdavimo“ 2001 m. balandžio 5 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas.*

¹⁶³ Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministro įsakymas Nr. V-435, „Dėl kvalifikacinių kategorijų nuostatų, priedų už kvalifikacines kategorijas ir tarnybos specifiką dydžių nustatymo bei priedų mokėjimo“ pakeitimo“, 2003 m. balandžio 24 d. *KJPA*, f. LK KJP, ap. 1, b. 167, [lapas be numerio].

Kovinių plaukikų būrys taipogi turėjo ir gana didelį kiekį materialinių vertybių. Diagrama Nr. 3 atskleidžia, jog kariams buvo išduotos tiek aprangos detalės (kojinės, plaukmenys, naro pirštinės ir kiti elementai), tiek kitas inventorių – žarnos, virvės, prožektoriai.

Diagrama Nr. 3. 2001 m. Kovinių veiksmų komandai perduotų materialijų vertybių kiekiai

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Kariuomenės vadas, įsakymas Nr. 197 „Dėl materialinių vertybių perdavimo“ 2001 m. balandžio 5 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

Diagramose pateikta informacija leidžia konstatuoti, kad kovinių plaukikų bazės aprūpinimas buvo pakankamas.¹⁶⁴

Analizuojant 2002 m. balandžio 24 d. Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministro Lino Linkevičiaus įsakymo Nr. 595 „Dėl KJP Povandeninių veiksmų komandos aprūpinimo“¹⁶⁵ turinį, galima pastebėti, kad koviniai plaukikai 2002 metais turėjo puikiai aprūpintą bazę tiek specialia ekipuote tiek specialiais. aprangos elementais bei drabužiais.

Lentelė Nr. 4. Karinių jūrų pajėgų Povandeninių veiksmų komandos karių aprūpinimo specialiaja uniforma ir specialiaja ekipuote normos

¹⁶⁴ Lietuvos Respublikos Kariuomenės vadas, įsakymas Nr. 197 „Dėl materialinių vertybių perdavimo“ 2001 m. balandžio 5 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁶⁵ Lietuvos krašto apsaugos ministras Linas Linkevičius, įsakymas Nr. 595 „Dėl KJP Povandeninių veiksmų komandos aprūpinimo“ 2002 m. balandžio 24 d. *KJPA*, f. LK KJP, ap. 1, b. 148, [lapas be numerio].

Eil. Nr.	Daiktų pavadinimas	Mato vnt.	Daiktų kiekis vienam žmogui	Dėvėjimo terminas	Pastabos
1	2	3	4	5	6
	I. Galvos apdangalai	vnt.			
1.	Spec. kuprinė	vnt.	1	3	
2.	Kaukė baltos spalvos	vnt.	1	3	
3.	Kaukė žalios spalvos	vnt.	1	2	
4.	Beretė žalios spalvos	vnt.	1	3	
	II. Drabužiai				
1.	Spec. uniforma kostiumas (palaidinė ir kelnės)	kompl.	1	1	
2.	Spec. kombinezonas	vnt.	1	1	
3.	Spec. uniformos žieminė striukė	vnt.	1	2	
4.	Amunicijos liemenė slepemos spalvos	vnt.	1	2	
5.	Universalus lauko uniformos komplektas	kompl.	1	3	
6.	Spec. Palaidinė (šilta)	vnt.	1	3	
	III. Ekipuotė				
1.	Spec. odinis diržas	vnt.	1	5	Inventorius
2.	Odinis pistoleto dėklas	vnt.	1	5	Inventorius
3.	Dėklas apkaboms	vnt.	2	5	Inventorius
4.	Metalinis laikiklis raktams	vnt.	1	5	Inventorius
5.	Kompasas	vnt.	1	5	Inventorius
6.	Alpinistiniai apraišai	vnt.	1	5	
7.	Nusileidimo įtaisas	vnt.	1	5	Inventorius
8.	Alpinistinis karabinas	vnt.	2	5	Inventorius
9.	Spec. odinės pirštinės	vnt.	1	1	
10.	Spec. trikotažinės pirštinės (žalios spalvos)	vnt.	1	1	
11.	Spec. dujokaukė	vnt.	1	10	
12.	Spec. dujokaukės filtras	vnt.	4	2	
13.	Spec. apsauginiai akiniai	vnt.	1	3	

14.	Šalmas	vnt.	1		Inventorius
15.	Dėklas tuščiomis apkabomis	vnt.	1	5	Inventorius
16.	Spec. gertuvė - kuprinė	vnt.	1	5	Inventorius
17.	Spec. peilis	vnt.	1	5	Inventorius
	IV. Aksesuarai				
1.	Tarnybos ženkliukas	vnt.	1	5	Inventorius
2.	Tarnybos antsiuvas	vnt.	3		
3.	LU tarnybos antsiuvas	vnt.	3		
4.	Antsiuvas	vnt.	3		
5.	LU antsiuvas	vnt.	3		
6.	Beretės ženklas	vnt.	1	3	

Šaltinis: Lietuvos krašto apsaugos ministras Linas Linkevičius, įsakymas Nr. 595 „Dėl KJP Povandeninių veiksmų komandos aprūpinimo“ 2002 m. balandžio 24 d *KJPA*, f. LK KJP, ap. 1, b. 148.

Analizuojant turimus duomenis žinoma, jog kovinių plaukikų būrys (tuo metu jau Karinių jūrų pajėgų žinion perėjusi Povandeninių veiksmų komanda) 2003 – 2004 metų laikotarpyje įsigijo modernios nardymo įrangos, kuri atitinka NATO standartus ir reikalavimus.¹⁶⁶ Taip pat, kariai buvo siunčiami mokytis į specialias mokyklas Latvijoje, Ispanijoje bei Prancūzijoje. Sprendimas – siūsti lietuvių kovinius plaukikus – narus mokytis į užsienio valstybes buvo priimtas, nes Lietuvoje 2004 m. nebuvo įsteigtos narų mokyklos, kurioje būtų galimybė ruošti kvalifikuotus specialistus gebančius užsiimti Krašto gynybai svarbiais povandeniniais darbais bei nardymo procedūromis.¹⁶⁷ 2004 m. aktuali problema Lietuvos kariuomenės narams buvo ta, jog visoje šalyje nebuvo NATO narų saugumo procedūras bei efektyvų asmenų gydymą, dėl nardymo insidentų įgytiems sužalojimams sumažinti galinčios barokameros. Ši technika galinti sukurti dirbtinį kelių ar keliolikos atmosferų slėgį teikė visas galimybes gydyti nuo nardymo metu patirtos dekompresijos nukentėjusius vaikus¹⁶⁸. Barokamera taip pat buvo reikalinga ir nardymo treniruotėms, mokymams ir giluminiams nėrimams neutralioje aplinkoje atlikti. Taip pat ši technika leido narus adaptuoti prie didelių gylių saugioje aplinkoje, o ne šaltoje tamsioje vandens terpėje prie galimai nesproguosios karinės ar pokarinės amunicijos, kurios išminavimo darbus turėjo atlikti narai išminuotojai.

¹⁶⁶ AUKŠTUOLIS G. Po vandeniui - ne mažiau kaip 80 valandų per metus, *Valstiečių laikraštis*, 2004 kovo 27 d. Nr. 25, p. 19

¹⁶⁷ Ibid., p. 19.

¹⁶⁸ Ibid., p. 19.

Siekiant Lietuvos kariuomenėje tarnaujantiems narams gerinti tarnybos sąlygas 2004 metų kovo 25 dieną pasirodė Lietuvos kariuomenės vado įsakymas Nr. V-309 „Dėl KJP PVK perkėlimo“, kuriuo buvo nurodoma, jog siekiant užtikrinti Karinių jūrų pajėgų Povandeninių veiksmų komandos efektyvų funkcionavimą bei administravimą, siekiant gerinti komandos tarnybos sąlygas ir kovinį rengimą bei užtikrinti turimos įrangos apsaugą bei tinkamą techninę priežiūrą ir eksplotavimą, Karinių jūrų pajėgų Povandeninių veiksmų komandos kariai yra perkeliami į naują pastovią dislokacijos vietą – Vakarų karinėje apygardoje LDK Butigeidžio Dragūnų batalione. Nurodoma, jog čia Povandeninių veiksmų komandos nariams turės būti išskirtos administracinės patalpos komandos dislokavimui su pilnu išlaikymu – elektros energija, šildymu bei vandeniu – ir kita infrastruktūra (administracinės patalpos, kareivinių ketvirtas aukštas, kurio bendras plotas 707,12 m², mokyklos korpusas, kurio bendras plotas 205,28 m², patalpa amunicijos saugojimui bei pastato dalis kovini valčių bei materialinių vertybių saugojimui, kurios bendras plotas 209,64 m². Taip pat, nurodoma, jog Povandeninių veiksmų komandos vyrams būtų leista naudotis mažąja pistoletine šaudykla, sporto sale ir joje esančia įranga bei būtų priskirta valytoja.¹⁶⁹

Taigi, Kovinių plaukikų būrio finansavimo ir aprūpinimo perspektyvos kito nuo 1990 m. iki pat 2004 m. Matoma, kad pamečiui galimybės gauti finansavimą iš valdžios insitucijų kovinių plaukikų būrio nariams augo. Į teigiamą pusę keičiantis vyriausybės požiūriui Lietuvos kariuomenės narų atžvilgiu ir ryškėjant jų vykdomų užduočių mastams, gryninantis būrio vykdomų veiklų specifikai kovinių plaukikų tarnyba įgijo valdžios pasitikėjimą. Svarbu, kad Lietuvos kariuomenės nariai, priklausė Klaipėdos regione įsikūrusiam nardymo klubui „Nautilus“ buvo vieninteliai nariai išminuotojai šalyje. Jie galėjo atlikti sprogmenų nukenksminimo darbus ne tik vandenyje, bet ir sausumoje, o tai buvo itin reikšminga pozicija, atsikuriančioje Lietuvos Respublikoje, kurios žemės buvo pilnos sprogmenų vis dar užsilikusių po Antrojo pasaulinio karo ir keliančių pavojų vietos gyventojams. Taigi, valdžia buvo suinteresuota šios tarnybos finansavimui bei aprūpinimo specialiąja įranga apimčių didinimu.

¹⁶⁹ Lietuvos kariuomenės vadas gen. mjr. Jonas Algirdas Kronkaitis, įsakymas Nr. V-309 „Dėl KJP PVK perkėlimo“ 2004 m. kovo 25 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

III. LIETUVOS KARINIŲ NARŲ VAIZDINYS SPAUDOJE 1991–2004 M.

3.1. Pagrindiniai Lietuvos karinių narų aktualizacijos šalies spaudoje aspektai

XX a. paskutinį dešimtmetį Lietuvos kovinių plaukikų būrio veikla domino medijas. Žurnalistų pagalba visuomenei buvo transliuojamos naujienos apie atliktus kovinių plaukikų darbus, supažindinama su šia išskirtina specialybe bei stengiamasi pritraukti naujų narių bei lėšų narų komandos formavimo pagrindui. Taip pat, to meto žiniasklaidos dėka, idėja apie kovinius plaukikus Lietuvos krašto apsaugos sistemoje, bei faktas, kad tokia komanda jau egzistuoja „Nautilus” klubo pavadinimu pasiekė ir aukščiausius valdžios sluoksnius. Taip koviniams plaukikams tapo lengviau gauti finansavimą, įsigyti įrangos iš Lietuvos kariuomenės skiriamų lėšų, pritraukti sąjungininkų dėmesį, siekiant organizuoti bendrus mokymus be pratybas, atlikti išminavimo darbu Baltijos 1991 – 2001 metais Lietuvos žiniasklaidoje buvo skiriamas dėmesys kovinių plaukikų būrio idėjai bei problemoms, vykdomai veiklai aptarti. Pagrindiniai periodiniai regioninio masto leidiniai, kurioje bent kartą metuose buvo pateikiama informacija skaitytojams apie kovinių plaukikų funkcijas bei veiklą, tai *Vakarų ekspresas*, *Plungė*, *Klaipėda*. Lietuvos kariuomenei skirtuose žurnaluose *Karys* ar krašto apsaugos sistemos leidinyje *Savanoris* taip pat buvo aptariami kovinių plaukikų darbai bei pristatoma komandos veikla skaitytojams. Patekiamos ir narų fotografijos, vaizdingi nario profesijos aprašymai bei palyginimai.

Vienas pirmųjų straipsnių, kuriame minimi kovos plaukikai – tai 1992 m. gegužės 23 d. nepriklausomo dienraščio vakarų Lietuvai *Vakarų ekspreso* numeryje išspausdintas žurnalisto Šarūno Pučinsko straipsnis „Kaip ten po vandeniu?”. Šioje publikacijoje dėmesys sutelktas į faktą, jog Klaipėdoje, Savanoriškos krašto apsaugos tarnyboje suformuota jūrinė narų kuopa, o Savivaldybėje įregistruotas nardymo klubas *Nautilus*. Skaitytojas trumpai supažindintas su kovinių plaukikų rutina bei moraline padėtimi. Minima, jog vyrai intensyviai treniruojami nardyti Danės upėje bei *Dinamo* baseine, tačiau iki šiol „jaučiasi beveik niekam nereikalingi”.¹⁷⁰ Kita, spaudoje pasirodžiusi publikacija, apie Valerijaus Krisikaičio vadovaujamų narų veiklą – tai tų pačių metų birželio 9 d. Klaipėdos regiono dienraščio *Vakarų ekspresas*, to paties Š. Pučinsko straipsnis „Kalotės dumblas legendomis nekvepia”, paskelbtas rubrikoje „Praėjusio karo atgarsiai”. Šiame straipsnyje buvo pasakojama apie narų darbą ir pasirengimą įprastoms pratyboms. Teigiama, jog nariai savo darbu paneigia sėklę ir senųjų Karklės bei Kalotės kaimų gyventojų pasakojimus apie Kalotės ežere nukritusį lėktuvą (naikintuvą arba bombonešį). V. Krisikaičio vadovaujami nariai jokios

¹⁷⁰ PUČINSKAS, Š. Kaip ten po vandeniu? *Vakarų ekspresas*, 1992 gegužės 23 d., Nr. 65, p. 1.

technikos ežere nerado.¹⁷¹ Tokie neeiliniai straipsniai apie „narus“, „lėktuvus“, „legendas“ žadindavo skaitytojų smalsumą ir didindavo dienraščių pirkimus.

1992 metų rugpjūčio 10 dienos vienkartiniam SKAT leidinyje antrajam savanorių susirinkimui skirtame - *Savanoris*, spausdintas R. Janušaičio tekstas „Narai – plaukikai“. Šio straipsnio siužeto centre – SKAT narų – plaukikų klubo *Nautilus* vykdyti gelbėjimo darbai bei išminavimo operacijos. Pabrėžta, kad tokio narų klubo, galinčio atlikti išminavimo operacijas vandenyje, egzistavimas šalyje atskiria mus nuo priklausomybės sovietinės kariuomenės išminuotojų darbų, mat mūsų tautiečiai šiuos darbus jau gali atlikti savarankiškai.¹⁷² 1993 metų sausio 20 dienos Klaipėdos rajono dienraštyje *Vakarų ekspresas* rubrikoje „Budintis reporteris“ spausdintame straipsnyje „„Regata“ eina į dugną“ dėmesys skiriamas į narų atliekamus gelbėjimo darbus – tačiau ne žmonių, o restorano. Šioje publikacijoje minima, jog Klaipėdoje Prie Danės upės krantinės prišvartuotą ir po uragano apgadintą plaukiojantį restoraną gelbėjo Lietuvos kariuomenės narai, kuriems vadovavo Valerijus Krisikaitis.¹⁷³ 1993 metų sausio 21 -osios dienos Klaipėdos miesto dienraštyje *Klaipėda* aktualizuojamos šio tuomet gerai žinomo restorano „Regata“ skendimo aplinkybės. Žurnalistės Sofjos Mininos straipsnyje „Apie „Regatą“ ir apie narą“ akcentuojama, jog jokioms tarnyboms nepavykus nustatyti restorano skendimo priežasties darbo ėmėsi Lietuvos kariuomenės ltn. Valerijus Krisikaitis, kuris per 15 min. identifikavo problemą: „pramušta skylė prie iluminatoriaus“ ir atsakė į visus neaiškumus ir spėliojimus, susijusius su *Regatos* skendimu, taip dar kartą įrodydamas narų reikalingumą ir jau turimą profesionalų įdirbį.¹⁷⁴ 1993 metų rugpjūčio 27 dienos dienraščio *Vakarų ekspreso* puslapiuose užsimenama ir apie Lietuvos jūrinių tyrimų laboratorijos, Klaipėdos universiteto specialistų, Kylio (Vokietijoje) universiteto mokslininkų bei Lietuvos kariuomenės narų bendradarbiavimą tiriant akmenuotą Baltijos jūros dugną ties Giruliais ir Būtinge.¹⁷⁵ Tai svarbi tema, nes drauge veikia Lietuvos bei Vokietijos mokslininkai, o jiems talkina Lietuvos kariuomenės atstovai. Žinoma, Lietuvos žurnalistus domino įvairios temos susijusios su nardymo darbais, mat nardymas – nekasdienis dalykas, o skaitytojus domina išskirtinės temos. 1996 metų liepos 19 dienos periodiniame leidinyje *Plungė* žurnalistės Ilonos Jasaitienės rengtoje publikacijoje „Plateliuose mokosi būsimieji narai – gelbėtojai“ pagrindinis naratyvas skiriamas temai, jog Septintasis pamario dragūnų batalionas, kuriam priklausė vyr. ltn. Valerijaus Krisikaičio vadovaujami koviniai plaukikai, tapo pagrindu visos šalies narų rengimui bei apmokymams (Panevėžio miesto narai gelbėtojai, Klaipėdos policijos *Aro* būriui priklausantys narai bei

¹⁷¹ PUČINSKAS, Š. Kalotės dumblas legendomis nekvepia. *Vakarų ekspresas*, 1992 birželio 9 d., Nr. 72, p. 1.

¹⁷² JANUŠAITIS, R. Narai –plaukikai. *Savanoris*. 1992 rugpjūčio 10 d., [Nr. nenurodytas]. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁷³ Vakarų ekspreso informacija, „Regata“ eina į dugną. *Vakarų ekspresas*, 1993 sausio 20 d., Nr. 11, p. 1.

¹⁷⁴ MININA, S. Apie „Regatą“ ir apie narą. *Klaipėda*, 1993 sausio 21 d., Nr. 12, p. 1.

¹⁷⁵ PUČINSKAS, Š. Akmenuotą dugną tiria mokslininkai ir kariškiai. *Vakarų ekspresas*, 1993 rugpjūčio 27 d., Nr. 154, p. 2.

kitų miestų povandeniniai plaukikai.¹⁷⁶ 1996 metų liepos 20 dienos Klaipėdos regiono periodiniame leidinyje *Klaipėda* žurnalistės Rūtos Šerkšnaitės straipsnio „Lietuvoje bus gerų narų“ naratyvu taipogi pasirenkamas būsimų narų Lietuvai rengimas vykdomas Valerijaus Krisikaičio prie Platelių ežero.¹⁷⁷

Publikacijų apie kovinių plaukikus-narus gausa pasižymėjo 1997-ieji metai.. 1997 metų vasario 6 dienos leidinyje *Savanoris* pasirodė SKAT video studijos viršininko ltn. Sauliaus Bagočiūno straipsnis „Koviniai narai nesirenka oro“. Šiame straipsnyje pasakojama apie Kovinių plaukikų pratybas delfinariume. Pabrėžiama, jog Lietuvos narai užduotis gali atlikti net žiemą, mat nardymo technologijos t.y. sauso tipo nardymo kostiumai – leidžia kariams išbūti šaltame vandenyje ir atlikti paskirtas užduotis, tokias kaip laivo povandeninės dalies apžiūra ar išminavimo darbai.¹⁷⁸ Narų darbo specifika ir atliekamos užduotys domina įvairių laikraščių bei žurnalų redaktorius. 1997 metų gegužės mėnesio militaristinės tematikos *Kario* žurnale straipsnyje „Rikiuotėje kovos plaukikai“ spaudos atstovų dėmesys taip pat skiriamas Kovinių plaukikų atliekamoms užduotims bei operacijoms ir koviniam rengimui: fizinių krūvių, mokymosi bei koviniui plaukikui reikalingų savybių aptarimui.¹⁷⁹ 1997 metais dienraštyje *Vakarų ekspresas* žurnalistės Audros Juciutės publikacijoje „Kariūnai mokosi dirbti po vandeniu“ pasakojama apie Karinių jūrų pajėgų 7 –ojo dragūnų Pamario bataliono mokomojo narų būrio pratybas Danės upėje. Straipsnyje pabrėžiamas intensyvus narų pasiruošimas ir iškeliamą problema, jog Lietuvos narams tenka dirbti su sena sovietine įranga, be to - narų galinčių dirbti instruktoriais Lietuvoje beveik nėra, o Aukštesniojoje policininkų mokykloje 1997 m. planuojama atidaryti narų-gelbėtojų ruošimo skyrių, todėl mokyklos viršininkas, plk. V. Liaudanskas aplankė Kovinių plaukikų mokymus, siekdami susipažinti su narų darbo organizacija.¹⁸⁰ Kitame, 1997 metų lapkričio mėnesio Lietuvos kariuomenės žurnale *Karys* žiniasklaidos dėmesys skiriamas tarptautiniams mokymams *Open Spirit 97* ir trumpai aptariamoms pratybų metu vykdomoms lietuvių be užsienio narų atliekamos užduotys bei mokymai. Pvz.: dugninių nekontaktinių minų paieška, laivo korpuso bei jūros dugno apžiūra bei panašios užduotys.¹⁸¹

Dar po metų, 1998 metų kovo 31 –osios dienos *Klaipėdo* dienraštyje pasirodžiusiame Zitos Tallat – Kelpšaitės straipsnyje „Švedijos minų traluotojai švarins Baltijos jūros dugną ties Juodkrante, o Klaipėdos dragūnai kartu su JAV kariais dalyvaus dvišalėse pratybose“ pasakojama apie minų bei kitų po karo

¹⁷⁶ JASAITIENĖ, I. Plateliuose mokosi būsimieji narai –gelbėtojai. *Plungė*, 1996 liepos 19 d., [Nr. nenurodytas]. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁷⁷ ŠERKŠNAITĖ, R. Lietuvoje bus gerų narų. *Klaipėda*, Klaipėda, 1996 m. liepos 20 d., Nr. 168, p. 13.

¹⁷⁸ BAGOČIŪNAS, S. Koviniai narai nesirenka oro. *Savanoris*. 1997 vasario 6 d., Nr. 3, *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁷⁹ KRISIKAITIS, V. Rikiuotėje – kovos plaukikai. *Karys*, 1997, Nr. 5, p. 32.

¹⁸⁰ JUCIŪTĖ, A. Kariūnai mokosi dirbti po vandeniu, *Vakarų ekspresas*, 1997 rugpjūčio 23 d., Nr. 197, p. 3.

¹⁸¹ KRISIKAITIS, V. Open spirit 97. *Karys*, 1997, Nr. 11, p. 33.

nesprogusių sprogmenų paieškos ir nukenksminimo operacijas, kurias vykdo Švedijos minų traluotojai drauge su Lietuvos Karinėse jūrų pajėgose tarnaujančiais jūrininkais bei Klaipėdos 7-ojo pamario dragūnų bataliono nariais. Tai didelės tarptautinio masto pratybos, kurios aktualios ne tik Lietuvos kariuomenei, bet ir civiliams gyventojams, mat pratybų metu yra nukenksminama nesprogusi amunicija, kuri kelia realų pavojų žmonių sveikatai bei gyvybei. Būtent, dėl svarbos Lietuvos piliečių saugumui – šios pratybos domino šalies mediją ir žiniasklaidą. Straipsnyje akcentuojama, jog panašios sprogmenų naikavimo operacijos, bendradarbiaujant su tarptautiniais partneriais Lietuvos mokesčių mokėtojams nekainuoja nei cento. Publikacijoje taip pat užsiminta, jog lygiagrečiai minų medžioklei Baltijos jūroje, Klaipėdos 7-ojo Pamario dragūnų bataliono nariai ir Karinių jūrų pajėgų jūrininkai vykdys ir dvišalius *JCET – 2* mokymus „Guminių valčių operacijos“, kurių metu amerikiečiai kariai supažindins lietuvius su guminių valčių įranga, jų nuleidimo ir pakėlimo niuansais, darbu su jūrlapiais ir švartavimosi bei navigacijos darbais.¹⁸² 1998 metų militaristinės tematikos žurnale *Karys*, savo apimtimi išsiskyrė tuometinio Kovinių plaukikų būrio vado kpt. V. Krisikaičio parengta publikacija *Mokymai JCET – 2*, skirta dvišaliams Lietuvos ir JAV karių mokymams. Šioje publikacijoje trumpai aptarta lietuvių bei amerikiečių bendradarbiavimo schema tarptautinių pratybų metu bei išmoktos pamokos, pratybų nauda.¹⁸³ Jau 1998 metų spalio mėnesio Klaipėdos rajono laikraštyje *Banga* rašyta, jog Klaipėdos 7-ojo dragūnų pamario bataliono kariai treniruojasi Gargždų karjere. Žurnalisto Stasio Šeštausko straipsnyje užsimenama, jog kariškiai – nariai karinių pratybų jūroje metu atlieka inžinerinius statybos darbus, apžiūri laivų povandeninę dalį bei sraigtus. Jie taip pat bendradarbiauja su policija tiriant nusikaltimus. Atlieka paieškos darbus. Pavyzdžiui, kai kurie koviniai plaukikai dalyvavo sraigtasparnio katastrofos aukų paieškoje Platelių ežere.¹⁸⁴

1999 m. išleistame žurnale *Karys* spausdintas tuometinio publicisto Vidmanto Kaladinsko straipsnis „Ginkluoti akvalangais ir peiliais“, kuriame pagrindinis dėmesys ir pasakojimas skiriamas aptarti kovinių plaukikų būrio formavimąsi nuo pat idėjos jį įkurti iki išskirtinai specialių Lietuvos kariuomenės skiriamų užduočių. Taip pat aprašomas narų kovinis rengimas, jų vykdomos tarptautinės pratybos bei keletas įdomesnių tarnybos niuansų, tokių kaip povandeninės kovos peiliais galimybės, bei prieš laivų užminavimas.¹⁸⁵

¹⁸² KĖLŠAITĖ – TALLAT Z. Švedijos minų traluotojai švarins Baltijos jūros dugną ties Juodkrante, o Klaipėdos dragūnai kartu su JAV kariais dalyvaus dvišalėje pratybose, *Klaipėda*, 1998 kovo 31 d., p. 5.

¹⁸³ KRISIKAITIS, V. Mokymai JCET-2. *Karys*, 1998, Nr. 16, p. 3.

¹⁸⁴ ŠEŠTAUSKAS, S. Kariai pamėgo Gargždų karjerą. *Banga*, 1998 spalio 14 d., Nr. 81, *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁸⁵ KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14, p. 10.

2000 m. bendrame karo fotografo bei operatoriaus Tado Dambrausko ir lietuvių žurnalisto Kęstučio Starinsko straipsnyje „Ichtiandai išseina iš jūros“¹⁸⁶, kuris buvo spausdinamas 2000 metų žurnale *Karys*, pagrindinis dėmesys skiriamas 2000 metų birželio mėnesį rengtiems bendriems Lietuvos Kovinių plaukikų būrio bei JAV elitinio padalinio *Seal unit* karių jungtiniams mokymams jau 5 – ajį kartą rengiamų pratybų *JCET -2000* metu.¹⁸⁷ Šioje publikacijoje pabrėžta, kad JAV kariai turi ypač gerą techninį pasirengimą, kurį bendrų mokymų metu gali išbandyti ir Lietuvos kariai. Pvz.: katerius pasiekiančius 50 mazgų greitį ir ginkluotus kulkosvaidžiais, stinger'iais (individualiais nešiojamais zenitinais-raketiniais kompleksais) bei granatsvaidžiais, NATO standartus atitinkančiais LAR-5 tipo kvėpavimo aparatais. Straipsnyje pasakojama apie desantinių operacijų improvizaciją bei jūrinių operacijų vykdymo mokymus. Lietuvių kovinių plaukikų ir amerikiečių bendradarbiavimas domino skaitytojus. Narai laikyti egzotika, o JAV – itin modernia valstybe. Todėl amerikiečių narų ir lietuvių kovinių plaukikų bendradarbiavimas buvo puiki tema apie kurią nepraleisdavo progos parašyti žurnalistai. Dažniausiai medijos atstovai turėdavo gyvus informacijos „šaltinius“ (informaciją apie dominančius įvykius teikiančius asmenis), kurie papasakodavo apie vykstančius mokymus bei veiksmą jų metu, kartais pasidalindavo fotografijomis iš įvykio vietos.

2004 m. vienoje *Valstiečių laikraščio* publikacijų žurnalistas Gintaras Aukštuolis aptaria Kovinių narų (Povandeninių veiksmų komandos) atliekamas užduotis jau perėjus Karinių jūrų pajėgų vado žinion. Vykdomus laivo povandeninės dalies korpuso apžiūros darbus, krantinių bei teritorijos apžiūras. Šioje publikacijoje perteiktame pokalbyje su Povandeninių veiksmų komandos vadu V. Kriskaičių taip pat apžvelgiamos būrio formavimosi ištakos.¹⁸⁸

Taigi, pagrindiniai aspektai ir naratyvas, kuriam buvo skiriamas Lietuvos žiniasklaidos dėmesys ir kreipiami visuomenės žvilgsniai Lietuvos kovinių plaukikų atžvilgiu buvo narų kovinis, rengimas, pratybos viešuose sektoriuose, narų darbo teikiama nauda visuomenei bei pagalba gelbėjimo tarnyboms. Publikacijų turinys keitėsi. Pradžioje straipsniuose buvo keliamos problemos, su kuriomis susiduria koviniai plaukikai – dažniausiai finansinės. Spausdinami kvietimai asmenims jungtis prie Lietuvoje besiformuojančio narų klubo *Nautilus* bei informuojama – jog koviniai plaukikai vardan finansinės naudos atlieka ir individualius nardymo darbų užsakymus.. Nuo 1997 metų spaudoje pasirodo publikacijos, kuriose aptariamos kovinių plaukikų vykdomos tarptautinės pratybos bei savarankiški mokymai. Iš spaudos puslapių dingta kvietimai civiliams asmenims jungtis prie kovinių plaukikų būrio, tačiau vis dažniau minima, jog Lietuvos

¹⁸⁶ DAMBRAUSKAS T., STARINSKAS K. Ichtiandrai išseina iš jūros. *Karys*, 2000, Nr. 13, p. 16-17.

¹⁸⁷ DAMBRAUSKAS T., STARINSKAS K. Ichtiandrai išseina iš jūros. *Karys*, 2000, Nr. 13, p. 19.

¹⁸⁸ AUKŠTUOLIS G. Po vandeniui - ne mažiau kaip 80 valandų per metus, *Valstiečių laikraštis*, 2004 kovo 27 d. Nr. 25, p. 19.

kariuomenėje dirba narai specialistai, kurie profesionaliai atlieka paskirtas užduotis po vandeniu, o jų kompetencija prilygsta modernių šalių kariuomenių toko tipo pajėgoms.

3. 2. Kovinių plaukikų-narų įvaizdžio formavimas(is) Lietuvos spaudoje 1990–2004 m.

Įvaizdžio formavimas karinėje struktūroje – tai ne tik krašto gynybos dalis, bet ir viena strateginių priemonių, kuri pasitelkiama siekiant įgyvendinti valstybės gynybos politiką ir viziją. Įvaizdžio formavimas ir palaikymas, reputacijos stiprinimas ir aktyvi viešoji veikla yra modernios valstybės kariuomenės sąlyga. Link modernios sąvokos „kovinis plaukikas – naras“, kuri asocijuotųsi su vakarietiškos ir modernios NATO valstybės kariuomenės vienetais, o ne sovietinės sistemos terpėje subrendusia „kovinio naro – imperialistinio diversanto“ sąvoka, Lietuvos visuomenei reikėjo pribręsti.

Lietuvos periodinius informacinius leidinius atstovaujantys žurnalistai dėmesį skyrė ne tik spaudoje naudojamiems terminams, žodžių junginiams susijusiems su povandeninių plaukikų darbo sritimis siekiant formuoti modernų, vakarietišką, NATO standartus atspindintį grupės įvaizdį, bet ir vaizdinių „kodų“ – fotografijų akcentui. Spausdinant Lietuvos kariuomenei priklausančių narų nuotraukas (iš asmeninių karių archyvų ar darytų pačių spaudos fotografų) 1990 – 2004 m. lietuviškuose laikraščiuose bei žurnaluose tapo priemone, kurios dėka buvo bandoma iš sovietmečiu subrendusių individų mąstysenos išgyvendinti kovinių plaukikų kaip „imperialistų diversantų“ sovietinės propagandos sukonstruotą vaizdinį. Lietuvos povandeniniai plaukikai spaudoje pasirodžiusiose fotografijose buvo vaizduojami kaip drąsūs, pasitempę kariai, išvaizdūs vyrai. Nuotraukose kariai rodyti apsirengę lietuviška karine uniforma arba naro kostiumais¹⁸⁹ (žr. priedą Nr. 10). Karių veidai nebuvo slepiami. Viešas veidų rodymas visuomenėje kėlė pasitikėjimą narais – jie neatrodė paslaptingi „imperialistiniai diversantai“, o buvo priartinami prie Lietuvos visuomenės, piliečių ir atskleidžiamas jų žmogiškumas, ugdomas lietuvių pasitikėjimas povandeniniais plaukikais. Analizuojant šaltinius matoma, jog spaudoje pateikiamose fotografijose asmenys priklausę kovinių plaukikų grupei pasitempę bei griežtų veido bruožų, dėvi lietuvišką atributiką aprangos detalėse (žr. priedą Nr. 15)¹⁹⁰ Tokios žmonių savybės stiprino visuomenės pasitikėjimą povandeniniais plaukikais ir savo šalies karinėmis pajėgomis. Piliečiai matė, jog jų saugumu rūpinasi tvirti vyrai, o ne suglebę neūžaugos. Spaudoje taip pat buvo demonstruojama ir narų įranga bei ekipuotė, ginklai (žr. priedą Nr. 19). Lietuvos karo fotografo Tado Dambrausko užfiksuotose fotografijose, kurios panaudotos T. Dambrausko

¹⁸⁹ ŠERKŠNAITĖ, R. Lietuvoje bus gerų narų. *Klaipėda*, 1996 liepos 20 d., Nr. 168, p. 13.

¹⁹⁰ AUKŠTUOLIS G. Po vandeniu - ne mažiau kaip 80 valandų per metus, *Valstiečių laikraštis*, 2004 kovo 27 d. Nr. 25, p. 19.

bei K. Starinsko parengto straipsnio „Ictiandrai išeina iš jūros“¹⁹¹ vaizdiniam pasakojimui ir povandeninių plaukikų įvaizdžio formavimui yra matoma asmenų grupė, kurie dėvi lietuvišką karinę uniformą ir greitaeigės valtys pagalba atlieka priartėjimą prie kranto (žr. priedą Nr. 20). Vienas iš asmenų sėdinčių valtyje dėvi ausines bei mikrofoną, kurie reikalingi koordinuoti karių išsilaipinimą. Straipsnis „Ictiandrai išeina iš jūros“¹⁹² taip pat papildytas fotografijomis, kuriose matoma, kaip povandeniniai plaukikai išeina iš jūros rankose laikydami priskirtus ginklus bei dėvėdami nardymo ekipuotę (žr. priedą Nr. 15). Taip kurtas kovingas narų įvaizdis. Interesantui rodyta, jog povandeniniai plaukikai yra pilnai pasirengę gintis bei ginti Lietuvos piliečius. Jie gali puikiai veikti vandenyje, dirbti su valtimis bei veikti komandoje. Panašios nuotraukos publikuojamos ir V. Voverio straipsnyje „Kariuomenės „ruoniai“ ar „unguriai“?“¹⁹³ SKAT priklausantys štabo žvalgų būrio nariai nufotografuoti išnyrantys iš vandens su ginklais rankose (žr. priedą Nr. 12). Taip pat su pelekais bei kita nardymo ekipuote atliekantys šuolį į vandenį (žr. priedą Nr. 11). Toks vaizdinys kūrė pagrindą pozityviam kovinių narų vertinimui. Transliuojama žinutė, jog povandeniniai plaukikai yra apmokyti vykdyti operacijas vandenyje. Vanduo jiems nekelia baimės. Toje terpėje jie jaučiasi saugiai bei yra užtikrinti savo atliekamais veiksmais. S. Bagočiūno straipsnyje „Koviniai nariai nesirenka oro“¹⁹⁴ įdėta fotografija vaizduojanti povandeninį plaukiką dėvintį sauso tipo hidrokostiumą, su kuriuo yra galimybė atlikti nėrimą esant šaltoms klimato sąlygoms (žr. priedą Nr. 16). Taip demonstruota, kad Lietuvos nariai yra gerai pasirengę atlikti savo funkcijas po vandeniu, jiems nekliudo žiemiški orai, yra galimybė atlikti užduotis visais metų laikais ir bet kokiomis oro sąlygomis.

Lietuvos žurnalistams buvo rimtas iššūkis norint „išgyvendinti“ SSRS suformuotą vaizdinį, jog koviniai nariai yra už ryklius baisesnės paslaptingos povandeninės „žudymo mašinos“, kurios dažnai gali užpulti ir nekaltus civilius ar supjaustyti žvejų tinklus. Analizuojama vaizdinė medžiaga leidžia atskleisti, kad 1990–2004 m. Lietuvos spaudoje publikuoti povandeninių plaukikų vaizdiniai skyrėsi nuo formuoto sovietmečiu. Pavyzdžiui, 1993 m. Š. Pučinsko straipsnyje „Akmenuotą dugną tiria mokslininkai ir kariškiai“¹⁹⁵ pasakojama apie mokslininkų ir povandeninių plaukikų bendradarbiavimą atliekant Baltijos jūros biologinius povandeninius tyrimus. Pabrėžiamas ryšys tarp povandeninių plaukikų ir universiteto mokslininkų darbo, iškeliamas bendradarbiavimo bei tarpusavio pagalbos idėja. Tokie akcentai formavo įvaizdį, jog povandeniniai plaukikai nėra parengti atlikti tik karines užduotis, bet gali būti ir mokslinių tyrimų pagalbininkai vienam šalies universitetų. Teigiama žinutė apie Lietuvos kariuomenės narius kurta ir

¹⁹¹ DAMBRAUSKAS T., STARINSKAS K. Ictiandrai išeina iš jūros. *Karys*, 2000, Nr. 13, p. 16-17.

¹⁹² DAMBRAUSKAS T., STARINSKAS K. Ictiandrai išeina iš jūros. *Karys*, 2000, Nr. 13, p. 16-17.

¹⁹³ VOVERIS V. Kariuomenės „ruoniai“ ar „unguriai“? *Karys*, 1996, Nr. 10, p. 10.

¹⁹⁴ BAGOČIŪNAS, S. Koviniai nariai nesirenka oro. *Savanoris*, 1997 vasario 6 d., Nr. 3. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

¹⁹⁵ PUČINSKAS, Š. Akmenuotą dugną tiria mokslininkai ir kariškiai. *Vakarų ekspresas*, 1993 rugpjūčio 27 d., Nr. 154, p. 2.

naudojant fotografijas, kuriose kariai šypsosi ir juokauja - „ruošiasi paleisti Džiną iš vandenyje rasto plasmasinio butelio“ (žr. priedą Nr. 13). Tokios nestandartiškos ir žmogiškas emocijas vaizdavusios karių nuotraukos priartino juos prie visuomenės, prisidėjo prie teigiamo visuomenės požiūrio į kovinius plaukikus-narus formavimo. Toks vaizdinys iš esmės kontrastavo su sovietmečiu formotu „naro – diversanto“ įvaizdžiu.

Tuo tarpu individas, subrendęs posovietmečiu, tikriausiai jau neturės tokių „imperialistinių“ klišių apie kovinius plaukikus. Individas, kurio pasaulio suvokimas pradėjo formotis jau bręstant nepriklausomoje Lietuvoje po 1990 m. kovinius plaukikus-narus greičiausiai asocijuos su įdomia (egzotiška) karine tarnyba, nuotykiiais bei drąsa. Jo mąstysenoje jau nebus tokios atgrasios sampratos apie „povandeninius karius“, kokia buvo brukama individams gyvenusiems SSRS okupuotoje Lietuvoje bei sekusius propagandines medijas, kurios kovinius plaukikus – narus vaizduodavo kaip „žudymo mašinas“.

Taigi, siekiant Lietuvos visuomenėje suformuoti palankų piliečių požiūrį į povandeninius plaukikus ir atskirti juos nuo SSRS kurtos propagandos apie „imperialistinius diversantus“ šalies medijų atstovams reikėjo nemažai pastangų parodyti, jog Lietuvos kariuomenei priklausantys koviniai plaukikai – nariai nei kiek nepanašūs į SSRS kino pramonės kurtus filmus apie povandeninius sovietų ar nacių diversantus-šnipus. Tokios kinojuostose nariai-diversantai išplaukdavo ar išbrisdavo iš vandens, atlikdavo užduotį (dažniausiai pareikalaujančią nemažai žmonių gyvybių) ir vėl dingdavo jūroje ar ežere, upėje, kanale. Straipsniai, pasirodantys Lietuvos informacijos sklaidos priemonėse apie lietuviškuosius kovinius plaukikus 1990 – 2004 m. turėjo būti ne „tušti“, o papildyti vaizdingomis fotografijomis, nes bet kokios struktūros, asmens, daikto ar organizacijos įvaizdis formuojasi ir yra konstruojamas ne tik verbaliniais, bet ypač vaizdiniais „kodais“. Lietuvos medijų (daugiausiai spaudos) atstovų 1990 – 2004 m. kurtas povandeninių plaukikų įvaizdis atspindėjo jų drąsą, pasisirengimą veikti sudėtingomis gamtos sąlygomis visais metų laikais, kovingumą, žmogiškąsias savybes tokias kaip emocionalumą. Tai priartino visuomenę prie Lietuvos kariuomenės narų ir formavo palankų šalies piliečių požiūrį į povandeninių plaukikų veiklą.

3. 3. Kodėl Lietuvos koviniams plaukikams buvo naudingas žiniasklaidos dėmesys?

Žiniasklaidos priemonių dėmesys yra labai svarbi įvaizdžio formavimo priemonė bet kokioms institucijoms ar organizacijoms. Taipogi, ji atlieka informacijos sklaidos funkcijas apie tam tikrą objektą. Šiuo atveju – kovinius plaukikus. Žiniasklaidos dėmesys narams reiškė jų žinomumą visuomenėje, padėjo formuoti pozityvią žmonių nuomonę apie Kovinius plaukikus ir jų vykdomą veiklą, o tai yra itin svarbu.

Visai kariuomenei krašto žmonių palaikymas yra labai svarbus ir nepakeičiamas dalykas, moralinė ir materialinė parama tiek taikos metu tiek karo arenoje. Būtent dėl šios priežasties Koviniai plaukikai ir „nesislėpė” nuo žiniasklaidos. Naudodamiesi viešaisiais šaltiniais stengėsi formuoti pozityvią kraštiečių bei kariuomenės atstovų nuomonę apie būrį, užsitikrinti didesnę finansavimą bei paramą. Taipogi – pritraukti kandidatų į Kovinius plaukikus ir taip plėsti būrio žmogiškuosius išteklius.

Kaip žinoma, 1991 metais Lietuva žengė į naują šimtmetį kaip jūrinė valstybė, po truputį formuodama savo karo laivyną.¹⁹⁶ Svarbu, kad visu darbe aptariamam laikotarpiu 1991 – 2004 m. kuriantis Lietuvos kovinių plaukikų komandai, šios tarnybos kariai sulaukė žiniasklaidos dėmesio ir palaikymo. Spausdinti pasirodydavo Pozityviai narų veiklą nušviečiantys straipsniai, kurie skatino visuomenės palaikymą bei didino kovinių plaukikų finansavimo ir komandos plėtros galimybes, pritraukiant ne tik atitinkamų institucijų dėmesį, tarptautinius partnerius, naujus komandos narius, bet ir atskirus finansuotojus, kurie samdydavo narius asmeninėms reikmėms. Taip pat, medijų pagalba tai jau buvo transliuojama žinutė NATO bei kaimyninėms šalims, jog Lietuva turi kovinius plaukikus. Yra pasirengusi bendradarbiauti, o jei prireiks ginti uostą bei jo prieigas.¹⁹⁷

Pasak buvusio povandeninio plaukiko D.J. tyrimui pateiktos medžiagos – žurnalistus domino viskas. Nuo pavojingų užduočių atlikimo iki ypatingos narų turimos įrangos. Taip pat ir informacija, kokių gebėjimų privalo turėti asmuo norintis tapti koviniu plaukiku.¹⁹⁸ Pirmieji žiniasklaidos panaudos, kaip informacijos sklaidos kanalo privalumai kovinių plaukikų būrio gerovei didinti pasirodė 1992 m. gegužės 23 dienos nepriklausomo dienraščio vakarų Lietuvai *Vakarų ekspreso* numeryje spausdintame žurnalisto Šarūno Pučinskio straipsnyje „Kaip ten po vandeniu?” trumpai aptariama Klaipėdoje susiformavusi SKAT „jūrinė narų“ kuopa ir pabrėžiama, jog jai priklauso profesionalūs ir didelę nardymo patirtį turintys nariai. Tada, dedikuojama į skaitytojų pilietiškumą, kreipiantis finansinės pagalbos krašto gynybos labui. Rašoma, jog būriui itin trūksta lėšų. Tokiu argumentu žiniasklaidos priemonės pasitelkiamos rėmėjams bei darbų užsakovams pritraukti. Čia nurodomas telefono numeris, kuriuo žmonės gali kreiptis, jeigu „vanduo ką nors pasiglemš” ir jiems prireiks profesionalių narų pagalbos.¹⁹⁹

Žiniasklaidos priemonės lietuvių nariai išnaudojo kaip būdą pritraukti naujus narius. Pavyzdžiui, 1992 metų kovo 5 dienos *Lietuvos aid*o numeryje pasirodė trumpa žinutė klausianti „Kas po vandeniu?”. Tai Ramūno Janušaičio kvietimas vyrams ir moterims, „kam pakanka noro ir sveikatos darbui po vandeniu”

¹⁹⁶ Konferencijos „Lietuvos Krašto apsaugos sistemos atkūrimas“ medžiaga Ats. red. V. UMBRASAS Vilnius, 2000. p. 108.

¹⁹⁷ D. J. apklausos anketa (žr. priedą Nr. 6).

¹⁹⁸ D. J. apklausos anketa (žr. priedą Nr. 6).

¹⁹⁹ PUČINSKAS, Š. Kaip ten po vandeniu? *Vakarų ekspresas*, 1992 gegužės 23 d., Nr. 65, p. 1.

prisijungti prie SKAT'o *Nautilius* klubo – tuo metu dar negausaus akvalangistų būrelio.²⁰⁰ Tai įrodo, jog žmogiškieji išteklių narams buvo būtini, o rasti tinkamų nardymo darbams atlikti ir motyvuotų mokytis žmonių tuo metu nebuvo taip lengva. 1992 metų rugpjūčio 10 dienos SKAT leidinyje *Savanas* publikuojamas R. Janušaičio tekstas „Narai – plaukikai“. Leidinyje trumpai aptariama klubo vyrų atliekama veikla ir gelbėjimo operacijos, dažnai visuomeniniais pagrindais, ir akcentuojama, jog nepaisant finansinių problemų pasak narų – žmonių gyvybė ir sveikata svarbiausia, todėl dažnai operacijų imtasi nepaisant narų gerovės. Labai svarbu, jog tuo metu narų – plaukikų klubas *Nautilus* buvo vienintelė organizacija Lietuvos Respublikoje, galinti atlikti išminavimo darbus vandenyje, nesikreipiant sovietų armijos pagalbos. Taip norėta atsikratyti bet kokios priklausomybės nuo Rusijos, todėl ši žinia Lietuvos žmonių mentalitetui buvo itin svarbi, ir tokiai žinutei pasirodžius spaudoje būrys galėjo tikėtis geresnių finansavimo galimybių, visuomenės palankumo ir perspektyvoje daugiau su nardymo darbais užsakymų iš privačių interesų atstovų., kad būriui taipogi reikštų finansinę paramą²⁰¹

Kitas pavyzdys, 1993 metų sausio 20 dienos Klaipėdos rajono dienraštyje *Vakarų ekspresas* rubrikoje „Budintis reporteris“ spausdintame straipsnyje „Regata“ eina į dugną“ minima, jog Klaipėdoje esantį ir po uragano apgadintą plaukiojantį restoraną gelbėja Lietuvos kariuomenės narai, kuriems vadovauja V. Krisikaitis. Ši žinutė, pasirodžiusi žiniasklaidoje ir toliau padeda formuoti teigiamą klaipėdiečių požiūrį į ne taip seniai įsikūrusį Lietuvos kariuomenei priklausančių narų būrį.²⁰² Prie palankaus visuomenės mąstymo Lietuvos kariuomenės narų pozicijos atžvilgiu prideda ir 1993 metų sausio 21 -osios dienos Klaipėdos miesto dienraštyje *Klaipėda* žurnalistės Sofjos Mininos pasirodęs straipsnis „Apie „Regatą“ ir apie narą“, kuriame rašoma, jog Lietuvos kariuomenės naras Valerijus Krisikaitis savo darbą atliko itin profesionaliai ir nustatė gedimą, kurio rasi nepavyko jokioms kitoms tarnyboms. Taip pat čia viešai išsakoma nuoskauda, jog Lietuvos kariuomenės narams vis dar tenka dirbti su „prieštvanine įranga“²⁰³. Tokia žinutė spaudoje iškelia senos nardymo įrangos problemą ir skatina į tai atkreipti visuomenės dėmesį, o kur krypsta visuomenės akys, ten kreipiamas ir Lietuvos kariuomenės valdžios žvilgsnis, o tai teikia vilčių, jog bus pradėtas narų aprūpinimas nauja nardymo technika bei įranga. Analizuojant kitą, 1993 m. pasirodžiusio straipsnio „Akmenuotą dugną tiria mokslininkai ir kariškiai“, medžiagą sužinoma, jog lietuviai kariškiai narai bendradarbiauja su mokslinių tyrimų centrais, jiems talkina.²⁰⁴ Tokia žinutė taip pat prisideda prie palankios visuomenės nuomonės apie kovinius plaukikus

²⁰⁰ JANUŠAITIS, R. Kas po vandeniū? *Lietuvos aidas*, 1992 kovo 5 d., Nr. 45, p. 15.

²⁰¹ JANUŠAITIS, R. Narai –plaukikai. *Savanas*, 1992 rugpjūčio 10 d., [Nr. nenurodytas]. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

²⁰² Vakarų ekspreso informacija, „Regata“ eina į dugną. *Vakarų ekspresas*, 1993 sausio 20 d., Nr. 11, p. 1.

²⁰³ MININA, S. Apie „Regatą“ ir apie narą. *Klaipėda*, 1993 sausio 21 d., Nr. 12, p. 1.

²⁰⁴ PUČINSKAS, Š. Akmenuotą dugną tiria mokslininkai ir kariškiai. *Vakarų ekspresas*, 1993 rugpjūčio 27 d., Nr. 154, p. 2.

formavimo ir rodo, jog koviniai plaukikai užsiema ne tik krašto gynybos užtikrinimu ar išminavimo darbais, bet yra naudingi ir mokslinių tyrimų sferoje, kas gali padidinti šalies ekonomiką ir taip užtikrinti didesnes Lietuvos piliečių gaunamas pajamas.

Žinoma, jog kiekvienos jūrinės valstybės karinės pajėgos turi specialios paskirties padalinių, skirtų tikslingsoms operacijoms jūrose bei vidaus vandenyse atlikti. Viename tuo metu žinomiausių laikraščių, 1996 metų liepos 20 dienos Klaipėdos regiono periodiniame leidinyje *Klaipėda* žurnalistės Rūtos Šerkšnaitės straipsnyje „Lietuvoje bus gerų narų“ akcentuojama, jog kovinių plaukikų tarnyboje - 7 – ajame Klaipėdos Pamario dragūnų batalione yra laisvų vietų ir neakivaizdžiai kviečiama prisijungti. Čia propaguojama narų veikla.²⁰⁵

1996 metų sausio mėnesio *Kario* žurnale ltn. Vytauto Voverio publikuotame straipsnyje „Kariuomenės „ruoniai“ ar „unguriai“?“, kuriame užsimenama apie kovinių plaukikų veiklą didžiosiose pasaulio valstybėse, o taipgi ir Antrojo pasaulinio karo metu atliktas diversines operacijas, akcentuojamas narų reikalingumas ir karo po vandeniu rizikos faktoriai bei galimybės. Taip žiniasklaidos priemonėmis įprasminamas Lietuvos kariuomenės narų darbas bei mokymai, padidinamos specifine veikla užsiimančio dalinio finansavimo galimybės.²⁰⁶

Toliau, 1998 metų spalio mėnesio Klaipėdos rajono laikraštyje *Banga* rašoma, jog Klaipėdos 7 – ojo Pamario dragūnų bataliono kariai treniruojasi Gargždų karjere. Šis straipsnis supažindina visuomenę su Kovinių plaukikų veikla. Taip įgyjamas visuomenės palankumas, nes dažniausiai žmonės bijo to, ko nepažysta. Žurnalisto Stasio Šeštausko straipsnyje minima, jog narai švarina vidaus vandenis nuo užsilikusios karinės amunicijos, talkina policininkams tiriant nusikaltimus, atlieka paieškos ir gelbėjimo darbus.²⁰⁷ Toks naratyvas nuteikia visuomenę pozityviai, o žmonių palaikymas kariškiams buvo ir yra itin svarbus visais laikais. Jau 1999 metais militaristinio pobūdžio žurnale *Karys* spausdintame publicisto Vidmanto Kaladinsko straipsnyje „Ginkluoti akvalangais ir peiliais“ koviniai plaukikai yra pastatomi „petys petin“ su amerikiečiais. Jų kovinis pajėgumas yra prilyginamas užsienio specialistams, tačiau užsimenama, apie skurdžią lietuvių naudojamą techniką, bet potencialią griaujamąją galia (pvz. sporgdinant laivus). Drąsiai teigiama, jog Koviniai plaukikai tarptautinių pratybų metu rodo itin gerą pasirengimą bei užduočių rezultatus, todėl yra tikimais gauti geresnį finansavimą iš LK vadovybės.²⁰⁸

²⁰⁵ ŠERKŠNAITĖ, R. Lietuvoje bus gerų narų. *Klaipėda*, 1996 liepos 20 d., Nr. 168, p. 13.

²⁰⁶ VOVERIS V. Kariuomenės „ruoniai“ ar „unguriai“? *Karys*, 1996, Nr. 10, p. 10.

²⁰⁷ ŠEŠTAUSKAS, S. Kariai pamėgo Gargždų karjerą. *Banga*, 1998 spalio 14 d., Nr. 81. *Asmeninis Valerijaus Kristikaičio archyvas*.

²⁰⁸ KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14, p. 11.

Kitas realus pavyzdys, kaip žiniasklaidos priemonės išnaudojamos kovinių plaukikų naudai, tai Tado Dambrausko ir lietuvių žurnalisto Kęstučio Starinsko straipsnyje „Ichtiandai išseina iš jūros“²⁰⁹, kuris buvo spausdinamas 2000 metų militaristinės tematikos kryptimi leidžiamame žurnale *Karys* kalbama apie bendrus JAV ir Lietuvos Kovinių plaukikų mokymus pratybų *JC – 2000* metu. Akcentuojama puiki JAV karių ginkluotė bei technika, o lietuvių „kozeriu“ laikoma drąsa ir puikus fizinis pasirengimas. Technika ir ginkluotė neminima, apat to, jog užsimenama, kad lietuviai gavo neeilinę galimybę padirbėti su JAV karių technika ir ginkluote.²¹⁰ Tai transliuoja netiesioginę žinutę LK vadovybei, jog Lietuvos Koviniais plaukikai savo kompetencija prilygsta vienam iš geriausių, JAV elitinio padalinio *Seal unit* kariams, tačiau lietuviams ypatingai trūksta gerų aprūpinimo galimybių bei kompetetingų mokslų užsienyje, jūrinės amunicijos išminavimo srityje.

Jau 2004 –aisiais, Lietuvos stojimo į NATO aljansą metais išėjusiame *Valstiečių laikraščio* straipsnyje, kurio autorius Gintaras Aukštuolis, akcentuojama, jog Lietuvos kariuomenės nariai neturi tinkamos barokamos, kuri yra būtina pagal NATO standartus ir reikalavimus, kariuomenėms, kurių kariai užsiema povandeniniais darbais ar operacijomis. Tai impulsas, jog Lietuvos kariuomenei reikėtų įsigyti tokią kamerą.²¹¹ Tokios viešos žinutės dažnai paspartina įsigijimų procesus, nes nei viena organizacija ar struktūra nenori, kad jų trūkumus skelbtų viešai, ir dažniausiai skuba šias spragas „užkaišioti“.

Taigi, atsikūrusioje Lietuvoje žiniasklaida buvo efektyviai naudojama formuoti teigiamą visuomenės nuomonę apie kovinių plaukikų veiklą. Šiame būryje tarnaujantys kariai visuomenei buvo pristatomi kaip drąsūs vyrai, profesionalai, kurie nestokoja gerų norų, o dažnai vardan žmonių saugumo išminavimo darbus atlieka už dyką. Akcentuojama, jog tai vienintelis padalinys, galintis atlikti išminavimo darbus vandenyje, nesikreipiant sovietų armijos pagalbos. Taipogi, pabrėžiama, jog vykdomi bendri mokymai su užsieniečiais narais, tačiau pagrindinė problema, su kuria susiduria lietuviai – tai finansavimo ir personalo trūkumas, todėl kviečiame norinčius tapti narais susisiekti su klubo *Nautilus* administracija, o galinčius prisidėti finansiškai prie būrio gerovės skatinimo, neabejoti kreiptis, dėl narų pagalbos vykdant įvairaus tipo povandeninius darbus ar gelbėjimo operacijas.

²⁰⁹ DAMBRAUSKAS T., STARINSKAS K. Ichtiandrai išseina iš jūros. *Karys*, 2000, Nr. 13, p. 16-17.

²¹⁰ DAMBRAUSKAS T., STARINSKAS K. Ichtiandrai išseina iš jūros. *Karys*, 2000, Nr. 13, p. 16.

²¹¹ AUKŠTUOLIS G. Po vandeniu - ne mažiau kaip 80 valandų per metus, *Valstiečių laikraštis*, 2004 kovo 27 d. Nr. 25, p. 19.

IŠVADOS

1. Lietuvos kariuomenės kovinių plaukikų būrio formavimosi ištakos siekia 1990 metus. Tada povandeninių plaukikų grupės vadovas ir pagrindinis instruktorius Valerijus Krisikaitis pradėjo burti komandą ir treniruoti būsimus Lietuvos kariuomenės narius. Pirmisiai povandeninių plaukikų grupės gyvavimo metais remtasi tik suinteresuotų šiam darbui asmenų entuziazmu, „gerais norais“ bei vizija, jog kuriamai Lietuvos kariuomenei tokios struktūros kaip narai – koviniai plaukikai funkcionavimas yra būtinas ir reikalingas, ypačiai – uosto apsaugai, nes uostas yra ypatingos svarbos objektas. Narų inkorporavimo Lietuvos karinėse pajėgose klausimas buvo sprendžiamas palaipsniui. Povandeniniai plaukikai buvo priskiriami įvairioms Lietuvos kariuomenės struktūroms, mat neapsispręsta, kam turi priklausyti šie kariai. Finale, 1991 metais Lietuvos Respublikoje buvo įkūrus – Savanorišką krašto apsaugos tarnybą Lietuvos povandeninių plaukikų grupė buvo įtvirtinta kaip nardytojų klubas „*Nautilus*“ ir perėjo Klaipėdos SKAT rinktinės žinion. O 1992 metais, suformavus „Geležinio vilko“ brigados atskirąjį Klaipėdos motodesantinį batalioną – šio bataliono vado žinion. Lietuvos povandeninių plaukikų tarpe buvo keletas nardymo patirtį turinčių asmenų, kurie buvo veikę su užsienio valstybių atstovais nardymo bei povandeninių darbų srityse dar Lietuvai esant SSRS sudėtyje. Būtent šie asmenys ir tapo besikuriančios kovinių plaukikų grupės instruktoriais. Vėliau, dalis kovinių plaukikų baigė išminuotojų kursus Lietuvoje, Vilniuje. Jie galėjo savarankiškai atlikti išminavimo darbus, iš vandens iškelti nesprogusią amuniciją bei atlikti kitas užduotis susijusias su nardymo procesais ir veiklos procedūras paskirtas Lietuvos kariuomenės struktūrai. 1990 – 1992 metais. Kadangi povandeninių plaukikų aprūpinimas bei techninė bazė buvo itin skurdi. Finansų nardymo įrangai bei inventoriui įsigyti skyrė tik SKAT. Trūko lėšų geresniai narų įrangai, nardymo technikai įsigyti narų treniruotėms bei mokymams atlikti bei povandeninių plaukikų infrastruktūros tobulinimui.
2. Lietuvos kariuomenės vadovybės pozicijos Lietuvos kovinių plaukikų būrio atžvilgiu kito – gerėjo. Pirmisiais būrio gyvavimo metais povandeninių plaukikų grupė buvo remiami tik „pažadais“. Pirmoji reali minimali parama pradėta teikti nuo 1993 metų, kai buvo nurodyta suformuoti kovinių plaukikų būrį. Vėliau parama augo, nes buvo įrodytas tokio padalinio kariuomenėje reikalingumas, reali nauda bei jau tarnaujančių karių profesionalumas. Visas Lietuvos Respublikos kariuomenės narų sistemos sukūrimas užtruko ne vienerius metus. Reikėjo laiko ištreniruoti ir puikiai parengti asmenis galinčius atlikti žvalgybą išėjus iš vandens, įvairias kovines užduotis, specialias operacijas bei nesprogusios amunicijos iškėlimą iš vandens, o tuo pačiu atlikti ir Lietuvos kariuomenei

priklausančių pėstininkų funkcijas. Karinio nardymo bazė ir narų – kovinių plaukikų parengimas Lietuvos Respublikoje nuo 1992 m. šalyje buvo išplėtotas iki itin aukšto lygio. Šalyje atsirado narų rengimo „šerdis“ – ja tapo Valerjaus Krisikaičio vadovaujamas kovinių plaukikų būrys Klaipėdoje. Lietuvos kariuomenė 1993 – 2004 m. tapo pajėgi pasiruošti kovinius plaukikus bei narus galinčius atlikti nesprogusios amunicijos iškėlimo iš vandens darbus vien savo nacionalinių mokymo centrų pajėgumais. Nebereikėta kreiptis paramos į užsienio valstybių nardymo bazes. Šalyje parengti koviniai narai buvo pripažinti tarptautinio masto narų rengimo centruose užsienio valstybėse ir galėjo mokytį nardymo specifikos žinių kitus karius Lietuvoje bei užsienyje. Koviniams plaukikams didėjo finansavimas iš valdžios institucijų ir aprūpinimo mąštai specialiaja įranga. Į teigiamą pusę keičiantis vyriausybės požiūriui Lietuvos kariuomenės narų atžvilgiu ir ryškėjant jų vykdomų užduočių mąštams, gryninantis būrio vykdomų veiklų specifikai kovinių plaukikų tarnyba įgijo valdžios pasitikėjimą.

3. Atsikūrusioje Lietuvoje žiniasklaida buvo efektyviai naudojama formuoti teigiamą visuomenės nuomonę apie kovinių plaukikų veiklą verbalinėmis ir vaizdinėmis priemonėmis. Šiame būryje tarnaujantys kariai visuomenei buvo pristatomi kaip drąsūs vyrai, profesionalai, kurie nesprogusios amunicijos iškėlimo iš vandens darbus dažnai vardan žmonių saugumo atlieka už dyką. Pagrindiniai aspektai ir naratyvas, kuriam buvo skiriamas Lietuvos žiniasklaidos dėmesys ir kreipiami visuomenės žvilgsniai Lietuvos kovinių plaukikų atžvilgiu buvo narų kovinis, rengimas, pratybos viešuose sektoriuose, narų darbo teikiama nauda visuomenei bei pagalba gelbėjimo tarnyboms. Publikacijų turinys keitėsi. Pradžioje straipsniuose buvo keliamos problemos, su kuriomis susiduria koviniai plaukikai – dažniausiai finansinės. Spausdinami kvietimai asmenims jungtis prie Lietuvoje besiformuojančio narų klubo „*Nautilus*“ bei informuojama – jog povandeniniai plaukikai vardan finansinės naudos atlieka ir individualius nardymo darbų užsakymus. Nuo 1997 metų spaudoje pasirodo publikacijos, kuriose aptariamos kovinių plaukikų vykdomos tarptautinės pratybos bei savarankiški mokymai. Iš spaudos puslapių dingsta kvietimai civiliams asmenims jungtis prie povandeninių plaukikų grupės, tačiau vis dažniau minima, jog Lietuvos kariuomenėje dirba narai specialistai, kurie profesionaliai atlieka paskirtas užduotis po vandeniu, o jų kompetencija prilygsta modernių šalių kariuomenių toko tipo pajėgoms.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus ir atlikto tyrimo išvadas, galima pateikti tokius pasiūlymus:

1. identifikuoti ir iširti, kokie veiksniai, mokymai ir pratybos turi daugiausiai teigiamos įtakos sėkmingam narų kariškių darbui;
2. identifikuoti, silpnąsias Lietuvos kariuomenės narų vietas ir jas stiprinti;
3. skatinti Lietuvos kariuomenės narų išminuotojų ir kovos plaukikų tobulėjimą ir profesines kompetencijas, gerinti šių specialistų bendradarbiavimą ir pripažinimą visuomenėje;
4. užmegsti tarptautinius socialinius kontaktus su užsienio kariuomenių partneriais;
5. Lietuvos kariuomenės narams išlaikyti aukštą kovinį parengtumą, nes tik įrodant savo profesionalumą ir specialybės egzistavimo Krašto apsaugos sistemoje būtinybę yra galimybė gauti didesnę savo veiklos finansavimą ir aprūpinimą;
6. Užtikrinti nuolatinį nardymo įrangos bei technikos atnaujinimą bei priežiūrą;
7. leisti į kontaktą su žurnalistais, nes taip įgyjamas svarbus visuomenės pasitikėjimas.

PAGRINDINĖS SAŲVOKOS

Karių aprūpinimas - materialinių priemonių tiekimas pajėgoms, kariniams vienetams ir kt. kariniams dariniams.²¹²

Karys (kareivis) - eiliniu, seržantu, puskarininkiu ar karininku tarnaujantis žmogus. Visi kariai suskirstyti į kelias kategorijas pagal tarnybinį karių pavaldumą: kareiviai (jūreiviai), seržantai, puskarininkiai, karininkai ir generolai. Šis skirstymas įvairiose valstybėse šiek tiek skiriasi, tačiau tai iš esmės yra čia paminėtų kategorijų smulkinimas.²¹³

Kovinis plaukikas – KJP (KJL) lengvieji narai, atliekantys diversines žvalgybos ir antidiversines užduotis jūrų pakrančių zonose. JAV, D. Britanijos, Vokietijos ir kt. valstybių KJL yra povandeninių diversinių pajėgų padalinuose, Rusijos KJP – sudaro kovos su povandeninėmis diversinėmis pajėgomis ir priemonėmis būrius. Ginkluotė – sandarūs sprogdinamieji sviediniai ir specialiosios minos, povandeniniai reaktyviniai šautuvai, pneumatiniai pistoletai, šaltieji ginklai.²¹⁴

Lietuvos karinės jūrų pajėgos – ginkluotųjų pajėgų rūšis; KJP paskirtis – teritorinės jūros ir išskirtinės ekonominės zonos kontrolė, apsauga ir gynyba, pakrančių ir laivybos apsauga, konvojus, evakuacija, paieškos, gelbėjimo ir kitų specialiųjų užduočių vykdymas. JAV ir kai kuriose kt. šalyse Δ vad. kariniu jūrų laivynu.²¹⁵

Nardymas – veikla, susieta su darbais po vandeniu naudojant nardymo techniką. Karyboje nardoma statant hidrotechninius įrenginius, tiekiant paramą laivams, keliant ir remontuojant paskendusius laivus, inžineriškai remiant perkėlas per vandens kliūtis, ieškant ir naikinant minas, torpedas, žvalgant ir ardant povandenines užtvartas ir kt. atvejais. Skiriamas negilusis (iki 20 m), vidutinis (iki 60 m) ir gilusis (iki 300 m ir gilesnis).²¹⁶

Nardymo įranga - kvėpavimo po vandeniu priemonės (kvėpavimo aparatai, šalmai ir žarnos), kūno dalinės ar visiškos izoliacijos nuo vandens ir šiluminės apsaugos priemonės (kostiumai ir hidrokombinezonai),

²¹² ČIOČYS P. A., JANUKEVIČIUS J., JASIULIONIS E., KISINAS E. S., KOPŪSTAS R., LAPINSKAS R., NORGĖLA J., VENCKUS A., ŽARYS P. *Enciklopedinis karybos žodynas* Vilnius, 2008. p. 26.

²¹³ ČIOČYS P. A., JANUKEVIČIUS J., JASIULIONIS E., KISINAS E. S., KOPŪSTAS R., LAPINSKAS R., NORGĖLA J., VENCKUS A., ŽARYS P. *Enciklopedinis karybos žodynas* Vilnius, 2008. p. 248.

²¹⁴ Ibid., p. 299.

²¹⁵ Ibid., p. 242.

²¹⁶ Ibid., p. 367.

normalaus plūdrumo, judėjimo, ryšių ir kt. priemonės. Būna lengvoji ir sunkioji. Pagal dujų tiekimo būdą skiriama žarninė (skafandras su standžiu naro šalmu) ir autonominė (akvalangas); pagal dujų mišinio sudėtį – oro (iki 60 m gylio), oro ir deguonies (iki 100 m) ir helio deguonies (>100 m).²¹⁷

Savanoriška krašto apsaugos tarnyba – (SKAT) Krašto apsaugos savanorių pajėgos rengiančios karius savanorius Lietuvos Respublikos sausumos teritorijos ginkluotai gynybai. Pajėgos oficialiai įkurtos 1991 metų sausio 17 dieną. Tuomet vadinosi Savanoriškoji krašto apsaugos tarnyba (SKAT). Nuo 2003 metų KASP įeina į Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų sudėtį.²¹⁸

²¹⁷ ČIOČYS P. A., JANUKEVIČIUS J., JASIULIONIS E., KISINAS E. S., KOPŪSTAS R., LAPINSKAS R., NORGĖLA J, VENCKUS A, ŽARYS P. *Enciklopedinis karybos žodynas* Vilnius, 2008., p. 367.

²¹⁸ Savanorių pajėgos [interaktyvus], [=i8r4ta2021.04.12]. Prieitis per internetą: https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/savanoriu_pajegos_368.html.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

LITERATŪRA

1. CIRILIS, N. *Tėvynės labui*. Klaipėda, 1999.
2. ČIOČYS P. A., JANUKEVIČIUS J., JASIULIONIS E., KISINAS E. S., KOPŪSTAS R., LAPINSKAS R., NORGĖLA J, VENCKUS A, ŽARYS P. *Enciklopedinis karybos žodynas* Vilnius, 2008.
3. BERTAŠIUS, R.; PULUIKIS, V.; VIČYS, A. *Naro vadovėlis. I dalis*. Klaipėda, 1999.
4. BITINAS B., RUPŠIENĖ L., ŽYDŽIŪNAITĖ V. *Kokybinių tyrimų metodologija. Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*, Klaipėda, 2008.
5. BIRULIS K. *Laisvės kodas* Vilnius, 2001.
6. DIMANTIENĖ, G. *Naro vadovėlis. II dalis*. Klaipėda, 1999.
7. EIDINTAS A. *Istorija kaip politika: įvykių raidos apžvalgos* Vilnius, 2008.
8. *Ginkluotųjų pajėgų karo teisės vadovas* Ats. red. plk. lt. BIELIAUSKAS, V. Vilnius, 2006.
9. GIRDZIJAUSKIENĖ S. *Kokybinis interviu. Metodiniai nurodymai* Vilnius, 2006.
10. HATANAKA S. *Lietuva: kaip išliko maža šalis* Vilnius, 1999.
11. KARDELIS K. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai* Šiauliai, 2007.
12. *Karinės jūrų pajėgos. Istorijos metraštis*. Ats. red. A. VITKASUKAS. Vilnius, 2018.
13. KIAUPA Z. *Lietuvos valstybės istorija* Vilnius, 2006.
14. *Konferencijos „Lietuvos Krašto apsaugos sistemos atkūrimas“ medžiaga* Ats. red. V. UMBRASAS Vilnius, 2000.
15. *Krašto apsauga 2003*. Ats. red. vyr. lt. URBONAITĖ V. Vilnius, 2004.
16. *Krašto apsauga 2004*. Ats. red. vyr. lt. URBONAITĖ V. Vilnius, 2005.
17. KRISIKAITIS, V. *LR kariuomenės Karinių jūrų pajėgų povandeninių veiksmy ir treniruočių taisyklės*. Klaipėda, 2003.
18. *Lietuvos karinė doktrina* Ats. red. mjr. GREIBUS R. Kaunas, 2010. Lietuvos karinė doktrina : patvirtinta Lietuvos kariuomenės vado 2010 m. kovo 10 d. įsakymu Nr. V-193. Rengė Vaidas BERNOTAS et al. Vilnius, 2010.
19. *Lietuvos krašto apsaugos sistemos atkūrimas 1989 – 1993 metais. Istorinis dokumentinis leidinys*. Sud. ats. plk. lt. UŽURKA J. Vilnius, 2015.
20. MAKSIMAITIS, M.; VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos valstybės ir teisės istorija*. Vilnius. 1997.

21. PUKNIENĖ V. *XX amžiaus Europos istorija*, Vilnius 2004.
22. SKIRIUS J. *Istorijos studijų įvadas. I dalis*. Vilnius, 2010.
23. URBONAS V. *Žurnalistikos teorija. Mokomoji knyga. Antras, pataisytas ir papildytas leidimas* Klaipėda, 2005.
24. URBONAS V. *Lietuvos žurnalistikos istorija. Periodinė spauda* Klaipėda, 2001.
25. URBONAS V. *Žurnalistikos pagrindai. Vadovėlis. Ketvirtas, pataisytas ir papildytas leidimas* Klaipėda, 2007.
26. ULFKOTTE U. *Taip meluoja žurnalistai. Mūšis dėl reitingų ir tiražų* Vilnius, 2003.

ŠALTINIAI

1. Asmeninė Valerijaus Krisikaičio dokumentų kolekcija.
2. AUKŠTUOLIS G. Po vandeniu - ne mažiau kaip 80 valandų per metus, *Valstiečių laikraštis*, 2004 kovo 27 d. Nr. 25.
3. BAKŪNAITĖ, G. Karys be uniformos. Vadovavo vienam paslaptiniausių Lietuvos kariuomenės padalinių: man sakydavo – tu ilgai neišgyvensi. [interaktyvus], [žiūrėta 2019.12.17]. Prieitis per internetą: <https://www.delfi.lt/multimedija/karys-be-uniformos/karys-be-uniformos-vadovavo-vienam-paslaptiniausiu-lietuvos-kariuomenes-padaliniu-man-sakydavo-tu-ilgai-neisgyvensi.d?id=75680229>.
4. BAGOČIŪNAS, S. Koviniai narai nesirenka oro. *Savanoris*, 1997 vasario 6 d., Nr. 3.
5. CVILIKIENĖ J. Gyvenimas prieš 30 metų: kiek tuo metu kainavo televizorius ir kas uždirbdavo daugiausiai? [interaktyvus], [žiūrėta 2021.04.30]. Prieitis per internetą: https://blog.swedbank.lt/pranesimai-spaudai-asmeniniai-finansai/gyvenimas-pries-30-metu-kiek-tuo-metu-kainavo-televizorius-ir-kas-uzdirbdavo-daugiausiai?fbclid=IwAR0wS0-yIq5Ye5v_fdzn5KgOOmJxQXwlbBsStDrmHCLI6R51rj9OA8ZoLfg.
6. DAMBRAUSKAS T., STARINSKAS K. Ichiandrai išeina iš jūros. *Karys*, 2000, Nr. 13.
7. DYKOVIENĖ, A. Kovinių plaukikų legenda. [interaktyvus], [žiūrėta 2019.12.17]. Prieitis per internetą: <https://klaipeda.diena.lt/naujienos/klaipeda/miesto-pulsas/koviniu-plaukiku-legenda-670014>.
8. GIRDZIJAUSKIENĖ S. *Kokybinis interviu. Metodiniai nurodymai*. Vilnius, 2006.
9. JANUŠAITIS, R. Narai –plaukikai. *Savanoris*, 1992 rugpjūčio 10 d., Nr. nenurodytas. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

10. JANUŠAITIS, R. Kas po vandeniui? *Lietuvos aidas*, 1992 kovo 5 d., Nr. 45.
11. JASAITIENĖ, I. Plateliuose mokosi būsimieji narai –gelbėtojai. *Plungė*, 1996 liepos 19 d., Nr. nenurodytas. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
12. JUCIŪTĖ, A. Kariūnai mokosi dirbti po vandeniui, *Vakarų ekspresas*, 1997 rugpjūčio 23 d., Nr. 197.
13. Karas [interaktyvus], [žiūrėta 2020.12.07]. Prieitis per internetą: <http://kabutes.kasvyksta.lt/kategorija/karas/3/5>
14. KALADINSKAS, V. Ginkluoti akvalangais ir peiliais. *Karys*, 1999, Nr. 14.
15. Karinių jūrų pajėgų archyvo įsakymai „Dėl Karinių jūrų pajėgų etatų sąrašo patvirtinimo" 2000 - 2004 m.
16. Karinių jūrų pajėgų vadas jūrų kpt. Kęstutis Macijauskas, įsakymas Nr. 334 –K „Dėl priedų mokėjimo narams“ 2001 m. gegužės 29 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
17. Klaipėdos miesto SKAT rinktinės vadas E. Kūra, įsakymas Nr. 12, 1992 m. sausio 8 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
18. KELPŠAITĖ – TALLAT Z. Švedijos minų traluotojai švarins Baltijos jūros dugną ties Juodkrante, o Klaipėdos dragūnai kartu su JAV kariais dalyvaus dvišalėse pratybose, *Klaipėda*, 1998 kovo 31 d., Nr. 73.
19. Klaipėdos 7-ojo dragūnų Pamario gynybos bataliono vado pulkininko – leitenanto R. Baltušio patvirtinta „Narų plaukikų paruošimo programa“ 1996 m. gruodžio 2 d., *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
20. Klaipėdos 7-ojo dragūnų pamario gynybos bataliono l.e.p. vado mjr. Viačeslavo Kinderio įsakymas Nr. 18 „Dėl maistpinigių mokėjimo kovinių plaukikų būrio kariams“ 2000 m. sausio 21 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
21. Klaipėdos 7-ojo dragūnų pamario gynybos bataliono vado plk. lt. R. Baltušo įsakymas Nr. 39 „Dėl lengvatinio gydymo“, 1998 m. sausio 21 d., *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
22. KRISIKAITIS, V. Narų pratybos. *Karys*, 1996, Nr. 10.
23. KRISIKAITIS, V. Mokymai JCET-2. *Karys*, 1998, Nr. 16.
24. KRISIKAITIS, V. Open spirit 97. *Karys*, 1997, Nr. 11.
25. KRISIKAITIS, V. Rikiuotėje – kovos plaukikai. *Karys*, 1997, Nr. 5.
26. Lietuvos karinės oro pajėgos ir Klaipėdos universitetas ieško tarpukaryje sudužusių lėktuvų. [interaktyvus], [žiūrėta 2019.12.17]. Prieitis per internetą: <<http://alkas.lt/2018/01/10/lietuvos->

karines-oro-pajegos-ir-klaipedos-universitetas-ieskos-tarpukaryje-suduzusiu-lektuvu/#more-327299>.

27. Lietuvos kariuomenės vadas gen. mjr. Jonas Algirdas Kronkaitis, įsakymas Nr. V-309 „Dėl KJP PVK perkėlimo“, 2004 m. kovo 25 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
28. Lietuvos kariuomenės vado įsakymas Nr. 350 „Dėl atrankos į KJP PVK“, 2002 m. balandžio 22 d. *Karinių jūrų pajėgų archyvas*. Fondas - LK KJP, apyrašas - 1, byla – 148.
29. Lietuvos kariuomenės vado įsakymas Nr. 350, „Dėl atrankos į KJP PVK“, 2002 m. balandžio 22 d. *Karinių jūrų pajėgų archyvas*. Fondas - LK KJP, apyrašas - 1, byla - 148
30. Lietuvos karinių jūrų pajėgų vado jūrų kpt. Kęstučio Macijausko įsakymas Nr. 497 „Dėl KJP narų kvalifikacijos patvirtinimo“, 2001 m. gruodžio 3 d. *Karinių jūrų pajėgų archyvas*. Fondas - LK KJP, apyrašas - 1, byla – 135.
31. Lietuvos kariuomenės vadas gen. mjr. Jonas Algirdas Kronkaitis įsakymas Nr. 509 „Dėl kariuomenės narų rengimo programos“ 2002 m. birželio 13 d., *Karinių jūrų pajėgų archyvas*. Fondas - LK KJP, apyrašas - 1, byla - 148.
32. Lietuvos krašto apsaugos ministras Linas Linkevičius, įsakymas Nr. 595 „Dėl KJP Povandeninių veikslių komandos aprūpinimo“ 2002 m. balandžio 24 d. *Karinių jūrų pajėgų archyvas*. Fondas - LK KJP, apyrašas - 1, byla – 148.
33. Lietuvos kariuomenės vado įsakymas Nr. 44, „Dėl atrankos į KJP PVK“, 2002 m. balandžio 5 d. *Karinių jūrų pajėgų archyvas*. Fondas - LK KJP, apyrašas - 1, byla - 148
34. Lietuvos kariuomenės vadas, įsakymas Nr. 350 „Dėl atrankos į KJP PVK“ 2002 m. balandžio 22 d. *Karinių jūrų pajėgų archyvas*. Fondas - LK KJP, apyrašas -1, byla – 148.
35. Lietuvos kariuomenės atkūrimas 1990 – 1992 m. [interaktyvus], [žiūrėta 2019.10.16]. Prieitis per internetą:
<http://www.lietuvoskariuomene.lt/lt/kariuomenes_atributika/karo_istorija/lietuvos_kariuomenes_atkurimas.html>.
36. Lietuvos kariuomenės vado gen. mjr. Jono Algirdo Kronkaitis įsakymas Nr. V-309 „Dėl KJP PVK perkėlimo“, 2004 m. kovo 25 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
37. Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų vado jūrų kpt. Kęstutis Macijausko įsakymas Nr. 334 – K „Dėl priedų mokėjimo narams“, 2001 m. gegužės 29 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

38. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Aktas dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo [interaktyvus], [žiūrėta 2020.12.12]. Prieitis per internetą: <https://www.lrs.lt/datos/kovo11/signatarai/aktas.htm>
39. Lietuvos Respublikos kariuomenės vado generolo – majoro Jono Andriškevičiaus patvirtinta „Nauja narų plaukikų specilaus parengimo programa“, 1998 m. rugpjūčio 4 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
40. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos kpt. G. Berkevičiaus įsakymas Nr. 01-07-814 „Dėl karių reabilitacijos grafiko“, 1997 m. gruodžio 30 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
41. Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministro Lino Linkevičiaus įsakymas Nr. 367 „Dėl Karinių jūrų pajėgų etatų sąrašo“, 2001 m. kovo 8 d., *Karinių jūrų pajėgų archyvas*. Fondas - LK KJP, apyrašas - 1, byla - 128.
42. Lietuvos Respublikos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų vado komandoro R. Baltuškos įsakymas Nr. 162 „Dėl kovinio parengimo ir kasdieninės veiklos organizavimo KJP 1996 – 1997 mokslo metais“, 1996 m. lapkričio 20 d. *Karinių jūrų pajėgų archyvas*. Fondas - LK KJP, apyrašas - 1, byla - 31.
43. Lietuvos Respublikos Klaipėdos miesto meras B. Petrauskas, potvarkio Nr. 83 „Dėl įstatų įregistravimo“ 1992 m. kovo 9 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
44. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro Lino Linkevičiaus įsakymas Nr. V-242. „Dėl gr. Dainiaus Jurevičiaus siuntimo į Baltijos šalių narų rengimo centrą Liepojoje (Latvijos Respublika)“, 2004 m. kovo 17 d. *Karinių jūrų pajėgų archyvas*. Fondas - LK KJP, apyrašas -1, byla – 199.
45. Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministro įsakymas Nr. V-435, „Dėl kvalifikacinių kategorijų nuostatų, preidų už kvalifikacines kategorijas ir tarnybos specifiką dydžių nustatymo bei priedų mokėjimo“ pakeitimo“, 2003 m. balandžio 24 d. *Karinių jūrų pajėgų archyvas*. Fondas - LK KJP, apyrašas - 1, byla – 167.
46. Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministras Linas Linkevičius, įsakymas Nr. 219 „Dėl struktūros pakeitimo“ 1995 m. kovo 24 d. *Karinių jūrų pajėgų archyvas*. Fondas - LK KJP, apyrašas - 1, byla – 20.
47. Lietuvos Respublikos Kariuomenės vado įsakymas Nr. 197 „Dėl materialinių vertybių perdavimo“, 2001 m. balandžio 5 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.

48. Motorizuotos pėstininkų brigados „Geležinis vilkas“ vado pulkininko Č. Jezersko patvirtinta „Klaipėdos moto pėstininkų bataliono narų plaukikų paruošimo programa“, 1994 m. gruodžio 6 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
49. MININA, S. Apie „Regatą“ ir apie narą. *Klaipėda*, Klaipėda, 1993 m. sausio 21 d., Nr. 12.
50. SKAT štabo viršininkas pulk. lt. J. Gečo įsakymas Nr. G-087, „Naro – mokinio atmintinė“, 1993 m. sausio 28 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
51. SKAT Klaipėdos rinktinės 67 kuopos vado V. Krisikaičio raportas SKAT štabo viršininkui J. Gečiui 1992 m. kovo 22 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
52. Povandeninių veiksmų komanda [interaktyvus], [žiūrėta 2019.10.12]. Prieitis per internetą: <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/karines_juru_pajegos/padaliniai_344/povandeniniu_veiksmu_komanda.html>.
53. Povandeninių veiksmų komanda. Įsteigimas ir plėtojimas [interaktyvus], [žiūrėta 2021-04-01]. Prieitis per internetą: <<https://kariuomene.lt/povandeniniu-veiksmu-komanda/istorija-ir-simbolika/istorija/23775>>
54. Prieš 15 metų Lietuva įstojo į NATO: viskas, ką reikia žinoti [interaktyvus], [žiūrėta 2020.12.12] Prieitis per internetą: <<http://8diena.lt/2019/03/29/pries-15-metu-lietuvo-istojo-i-nato-viskas-ka-reikia-zinoti/>>
55. PUČINSKAS, Š. Akmenuotą dugną tiria mokslininkai ir kariškiai. *Vakarų ekspresas*, Klaipėda, 1993 m rugpjūčio 27 d., Nr. 154.
56. PUČINSKAS, Š. Kaip ten po vandeniu? *Vakarų ekspresas*, 1992 gegužės 23 d., Nr. 65.
57. PUČINSKAS, Š. Kalbos apie Kalotės lėktuvą netyla. *Vakarų ekspresas*, 1992 birželio 13 d., Nr. 74.
58. PUČINSKAS, Š. Kalotės dumblas legendomis nekvepia. *Vakarų ekspresas*, 1992 birželio 9 d., Nr.72.
59. RIENECKER L., JORGENSEN P. S. *Kaip rašyti mokslinį darbą*, Vilnius, 2003.
60. Sofoklis [interaktyvus], [žiūrėta 2020.12.07]. Prieitis per internetą: http://kabutes.kasvyksta.lt/autorius/_sofoklis/265
61. SKAT štabo viršininko plk. lt. Jono Gečo įsakymu Nr. G-087 patvirtinta „Naro – mokinio atmintinė“, 1993. sausio. 28 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
62. ŠERKŠNAITĖ, R. Lietuvoje bus gerų narų. *Klaipėda*, 1996 liepos 20 d., Nr. 168.
63. ŠEŠTAUSKAS, S. Kariai pamėgo Gargždų karjerą. *Banga*, 1998 m. spalio 14 d., Nr. 81.

64. TALLAT – KELPŠAITĖ, Z. Švedijos minų traluotojai švarins Baltijos jūros dugną ties Juodkrante, o Klaipėdos dragūnai kartu su JAV kariais dalyvaus dvišalėse pratybose. *Klaipėda*, 1997 kovo 31 d., Nr. 73.
65. Trumpa Lietuvos kariuomenės atkūrimo istorija 1990-1992 m. [interaktyvus], [žiūrėta 2019.12.17].
Prieitis per internetą:
<https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_atributika/karo_istorija/lietuvos_kariuomenes_atkurimas.html>.
66. VOVERIS V. Kariuomenės „ruoniai“ ar „unguriai“? *Karys*, 1996, Nr. 10.
67. Vakarų ekspreso informacija, Amerikiečiai dalijasi patirtimi. *Vakarų ekspresas*, 1997 rugpjūčio 8 d., Nr. 184.
68. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos konsultacijų bankas, Ar terminas „visuomenės informavimo priemonės“ keistinas „žiniasklaida“? [interaktyvus], [žiūrėta 2020.12.11] Prieitis per internetą: <<http://www.vlkk.lt/konsultacijos/3436-ziniasklaida>>
69. Vakarų ekspreso informacija, „Regata“ eina į dugną. *Vakarų ekspresas*, 1993 sausio 20 d., Nr. 11.
70. „Dėl Karinių jūrų pajėgų etatų sąrašo patvirtinimo“ 2000 - 2004 m. *Karinių jūrų pajėgų archyvas*.
Fondas - LK KJP , apyrašas – 1.
71. „Sudaryta prekių pirkimo (pardavimo) sutartis“ Nr. 17/1. 1998 m. birželio 15 d. *Asmeninis Valerijaus Krisikaičio archyvas*.
72. 1918 m. lapkričio 23 d. atkurta LR kariuomenė [interaktyvus], [žiūrėta 2020.12.08] Prieitis per internetą: <
https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_atributika/karo_istorija/1918_m_lapkricio_23_d_atkurta_lr_kariuomene.html>

PRIEDAI

1 priedas

**KLAIPĖDOS UNIVERSITETO
BALTIJOS REGIONO ISTORIJOS IR ARCHEOLOGIJOS INSTITUTO
BALTIJOS ŠALIŲ ISTORIJOS MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMOS
STUDENTĖS IEVOS ŽELVYTĖS**

Mokslinio tyrimo
LIETUVOS KOVINIŲ PLAUKIKŲ BŪRIO VEIKLA 1990–2004 METAIS
klausimyno

SUTIKIMO FORMA
(KOVINIAMS PLAUKIKAMS)

Aš _____ sutinku dalyvauti

(Vardas, Pavardė)

moksliniame tyrime *Lietuvos kariuomenės Kovinių plaukikų būrio veikla 1990–2004 metais*
(pagrindinis tyrėjas Ieva Želvytė).

Aš patvirtinu, kad turiu visą informaciją apie tyrimą ir mano teises. Aš nusprendžiau dalyvauti tyrimo savanoriškai.

(Data)

(vardas, pavardė)

(Parašas)

GERBIAMAS KARY,

Aš esu Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto Baltijos šalių istorijos magistrantūros studijų programos studentė Ieva Želvytė ir rašau magistrinį darbą tema „Lietuvos kovinių plaukikų būrio veikla 1990–2004 metais“.

Aš prašau Jūsų užpildyti šį klausimyną, nes surinkti duomenys gali būti svarbūs ne tik analizuojant Lietuvos kariuomenės Kovinių plaukikų būrio istoriją, bet ir (iš)saugojant faktus apie šį kovinį vienetą bei rengiant siūlymus Krašto apsaugos struktūros tobulinimui. Prašau pateikti tik **neįslaptintą** informaciją, kadangi magistrinis darbas bus rašomas be įslaptinimo žymos.

Šis klausimynas yra patvirtintas Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų vado jūrų kpt. Giedriaus Premenecko bei Lietuvos kovinių plaukikų būrio įkūrėjo, naro-instruktoriaus, Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto darbuotojo atsargos karininko kpt. lt. Valerijaus Krisikaičio.

Klausimynas yra anoniminis (nereikia rašyti nei vardo, nei pavardės).

Pažymėkite Jums tinkamą variantą arba įrašykite reikiamą informaciją.

DEMOGRAFINIAI DUOMENYS

1. Jūsų amžius?

1. 40–50 metų;
2. 50–60 metų;
3. 60 metų ir daugiau.

2. Jūsų išsilavinimas?

1. Vidurinis;
2. Koleginis bakalauras;
3. Universitetinis bakalauras;
4. Universitetinis magistras.

3. Kiek laiko tarnavote Lietuvos Krašto apsaugos sistemoje (jei pamenate, nurodykite datas) ?

_____metai _____ mėnesiai.

4. Kiek laiko priklausėte Lietuvos kovinių plaukikų būriui (jei pamenate, nurodykite datas) ?
_____metai _____ mėnesiai.

5. Ar tarnybą Kovinių plaukikų būryje pasirinkote savanoriškai? Taip Ne

6. Kokie veiksniai nulėmė, kad apsisprendėte tapti koviniu plaukiku?

7. Kokios savybės, Jūsų manymu, yra reikalingos Koviniam plaukikui? Kodėl vieni likdavo tarnauti, o kiti pereidavo į kitus padalinius?

8. Ar Kovinius plaukikus rengė užsienio šalių instruktoriai? Taip Ne

Jeigu atsakėte „*Taip*“ įvardinkite, iš kokių šalių atvykę buvo instruktoriai

9. Motyvacija kolektyve. Kaip ją vertintumėte? Iš kur sėmėtės įkvėpimo ir motyvacijos?

10. Ar būryje vykdavo bendras fizinis rengimas? Taip Ne

11. Ar Lietuvos koviniai plaukikai 1990–2004 m. laikotarpiu vykdė kovinį rengimą užsienyje?

Taip Ne

12. Kokiose svarbiausiose Jūsų manymu pratybose teko dalyvauti kaip Kovinių plaukikų būrio atstovui? (Lietuvoje bei užsienyje)

12.1. Įvardinkite, kuo jos buvo svarbios Jums ar visam būriui.

13. Jūsų manymu, kokias Kovinių plaukikų būrio vykdomas Taikos meto užduotis išskirtumėte kaip svarbiausias? Kuriose teko dalyvauti, priklausant Kovinių plaukikų būriui?

14. Kaip Jūsų šeima reagavo į faktą, kad tarnaujate Kovinių plaukikų būryje?

15. Ar Kovinių plaukikų būrys sulaukė žiniasklaidos dėmesio? Taip Ne

a. Jeigu atsakėte „*Taip*” – pakomentuokite, kas būtent domino žurnalistus Jūsų veikloje?

16. Ar sutinkate su teiginiu, jog žiniasklaidos dėmesys Kovinių plaukikų būriui buvo naudingas?

 Taip Ne

16. 1. Kodėl taip manote?

17. Kokios pozicijos kovinių plaukikų atžvilgiu laikėsi Lietuvos Karinių jūrų pajėgų vadovybė?

17.1. Ar ji kito?

18. Kokia buvo Lietuvos kariuomenės aukščiausios vadovybės pozicija kovinių plaukikų atžvilgiu?

18.1. Ar ji kito?

19. Kaip manote, kokie pagrindiniai veiksniai nulėmė, jog LK vadovybės pozicija Kovinių plaukikų būrio atžvilgiu ilgainiui keitėsi ir lygiagrečiai gerėjo būrio aprūpinimo bei finansavimo perspektyvos?

20. Koks buvo jūsų būrio aprūpinimas sausumos bei vandens transportu?

20.1 Kaip jis kito pamečiui?

VALERIJAUS KRISIKAIČIO ANKETA

3 priedas

GERBIAMAS KARY,

Aš esu Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto Baltijos šalių istorijos magistrantūros studijų programos studentė Ieva Želvytė ir rašau magistrinį darbą tema „Lietuvos kovinių plaukikų būrio veikla 1990–2004 metais“.

Aš prašau Jūsų užpildyti šį klausimyną, nes surinkti duomenys gali būti svarbūs ne tik analizuojant Lietuvos kariuomenės Kovinių plaukikų būrio istoriją, bet ir (iš)saugojant faktus apie šį kovinį vienetą bei rengiant siūlymus Krašto apsaugos struktūros tobulinimui. Prašau pateikti tik **neįslaptintą** informaciją, kadangi magistrinis darbas bus rašomas be įslaptinimo žymos.

Šis klausimynas yra patvirtintas Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų vado jūrų kpt. Giedriaus Premenecko bei Lietuvos kovinių plaukikų būrio įkūrėjo, nario-instruktoriaus, Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto darbuotojo atsargos karininko kpt. lt. Valerijaus Krisikaičio.

Klausimynas yra anoniminis (nereikia rašyti nei vardo, nei pavardės).

Pažymėkite Jums tinkamą variantą arba įrašykite reikiamą informaciją.

DEMOGRAFINIAI DUOMENYS

1. Jūsų amžius?

1. 40–50 metų;
2. 50–60 metų;
3. 60 metų ir daugiau.

2. Jūsų išsilavinimas?

1. Vidurinis;
2. Koleginis bakalauras;
3. Universitetinis bakalauras;
4. Universitetinis magistras.

3. Kiek laiko tarnavote Lietuvos Krašto apsaugos sistemoje (jei pamenate, nurodykite datas) ?

_____15_____metai _____mėnesiai. Nuo 1990.12.06 iki 2007.01.14

4. Kiek laiko priklausėte Lietuvos kovinių plaukikų būriui (jei pamenate, nurodykite datas) ?
_____14__metai _____ mėnesiai.

5. Ar tarnybą Kovinių plaukikų būryje pasirinkote savanoriškai? Taip Ne

6. Kokie veiksniai nulėmė, kad apsisprendėte tapti koviniu plaukiku?

1. Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimas
2. Lietuva negalėjo apsiginti nuo žymiai gausesnių ir galingesnių priešų tiesioginiais veiksmais, bet lietuvių partizaninis pasipriešinimas įrodė, kad jie gali ilgai ir sėkmingai gintis rezistencijoje.
3. Kovinis nardymas - vienas iš rezistencijos būdų

7. Kokios savybės, Jūsų manymu, yra reikalingos Koviniam plaukikui? Kodėl vieni likdavo tarnauti, o kiti pereidavo į kitus padalinius?

1. Kovos plaukikas – tai karys, pėstininkas, žvalgas.
2. Gerai moka plaukti.
3. Naras gerai moka naudotis nardymo įranga.
4. Apmokytas kovines užduotis po vandeniu ir sausumoje
5. Apie tai, ką jis moka ir gali, neturi žinoti pašaliniai asmenys.

Atrankos nepraeidavo tie, kurie netikdavo psichologiškai.

8. Ar Kovinius plaukikus rengė užsienio šalių instruktoriai? Taip Ne

Jeigu atsakėte „*Taip*“ įvardinkite, iš kokių šalių atvykę buvo instruktoriai

Daug instruktorių buvo iš JAV. Pratybose mokino operacijų planavimo ir šaudybos iš įvairių ginklų. Nardymo operacijose (kurių su JAV instruktoriais buvotik viena) ji emus tik stebėjo.

9. Motyvacija kolektyve. Kaip ją vertintumėte? Iš kur sėmėtės įkvėpimo ir motyvacijos?

Sunku pasakyti, kas juos motyvavo, gal tai, kad jie ypatingi. Kiekvienas kovos plaukikas yra geras pėstininkas, bet ne kiekvienas pėstininkas gali būti kovos plaukiku.

10. Ar būryje vykdavo bendras fizinis rengimas? Taip Ne

11. Ar Lietuvos koviniai plaukikai 1990–2004 m. laikotarpiu vykdė kovinį rengimą užsienyje?
 Taip Ne

12. Kokiose svarbiausiose Jūsų manymu pratybose teko dalyvauti kaip Kovinių plaukikų būrio atstovui? (Lietuvoje bei užsienyje)

Pratybų buvo daug, bet pirmos didelės pratybos Lietuvoje 1998m. “Baltic Challenge” buvo svarbiausios. Mes turėjom daug užduočių ore, jūroje ir sausumoje; viską atlikome.

12.1. Įvardinkite, kuo jos buvo svarbios Jums ar visam būriui.

Per labia trumpą laiką turėjom išmokti šokinėti į sausumą ir į vandenį su parašiuotais ir be jų, turėjome daug treniruočių ilgų atstumų plaukime, laivų minavime, saugojamo ruožo įveikimu nakties metu, būrys viską atliko.

13. Jūsų manymu, kokias Kovinių plaukikų būrio vykdomas Taikos meto užduotis išskirtumėte kaip svarbiausias? Kuriose teko dalyvauti, priklausant Kovinių plaukikų būriui?

Taikos metu svarbiausia pastoviai treniruotis atliekant užduotis, kurias kovos plaukikams karo metu nurodo vadovybė.

14. Kaip Jūsų šeima reagavo į faktą, kad tarnaujate Kovinių plaukikų būryje?

Normaliai, šeima daug nežinojo apie mano veiklą.

15. Ar Kovinių plaukikų būrys sulaukė žiniasklaidos dėmesio? Taip Ne

a. Jeigu atsakėte „Taip” – pakomentuokite, kas būtent domino žurnalistus Jūsų veikloje?
Domino labai daug kas, bet ne viską galėjome atskleisti.

16. Ar sutinkate su teiginiu, jog žiniasklaidos dėmesys Kovinių plaukikų būriui buvo naudingas?

Taip Ne

16. 1. Kodėl taip manote?

Kadangi mes demokratinė visuomenė kažkiek informacijos žiniasklaidai reikia duoti, bet kuo mažiau apie mus žinos žiniasklaida, tuo saugesni būtumė buvęs mes patys ir mūsų šeimos. Dėja, mūsų vadovybė manė kitaip.

17. Kokios pozicijos kovinių plaukikų atžvilgiu laikėsi Lietuvos Karinių jūrų pajėgų vadovybė?

KJP vadas nebuvo mums palankus, bet be mūsų apsieiti jau negalėjo, todėl jų (KJP) pozicija buvo savanaudiška – naudoti mus ten, kur jiems reikia, pvz.: laivo povandeninės dalies apžiūrai – ir neteikti mums jokios finansinės paramos. 1998m. prieš dalyvaujant pratybose “Baltic Challenge” kariuomenė mums skyrė 363 373, 92 Lt. Dėl to KJP vadas R. Baltuška buvo įsiutęs ir manęs klausinėjo kas leido pirkti nardymo įrangą ir ekipuotę; ar buvo konkursas.

17.1. Ar ji kito?

Taip, nes mes įstojome į NATO.

18. Kokia buvo Lietuvos kariuomenės aukščiausios vadovybės pozicija kovinių plaukikų atžvilgiu?

Įvairi, nuo pulkininko R. Žybo pasakymo 1993 m. “Lietuvos kariuomenei nindzių nereikia” iki įsakymo apie kovinių plaukikų įkūrimo, kurį 1996 m. paruošė gynybos štabo operatyvinio skyriaus viršininkas jūrų kapitonas J. Ališauskas.

18.1. Ar ji kito?

Taip, manau, į gerąją pusę, nes visi įprato, kad mes esame.

19. Kaip manote, kokie pagrindiniai veiksniai nulėmė, jog LK vadovybės pozicija Kovinių paukikų būrio atžvilgiu ilgainiui keitėsi ir lygiagrečiai gerėjo būrio aprūpinimo bei finansavimo perspektyvos?

SKAT vadai pulkininkai A. Pocius ir J. Gečius ir Lietuvos Kariuomenės vadai J. Andriuškevičius, A. Kronkaitis ir V. Tutkus bent jau kola š tarnavau palaikė idėją apie kovos plaukikus.

20. Koks buvo jūsų būrio aprūpinimas sausumos bei vandens transportu?

Pradžioje buvo labai vidutinis, vėliau susitvarkė.

20.1 Kaip jis kito pamečiui?

1993 – 1998 m. turėjome išskleidžiamą rusišką pantoninę valtį be variklio, naudojamės tik tuo, ką skirdavo batalionas ir KJP.

1998 m. įsigijome valtį su varikliais, būriui buvo priskritas auto transportas.

21. Kaip vyko aprūpinimas nardymo reikmenimis?

Nuo 1992 m. iki 1998 m. naudojome rusišką ekipuotę bei įrangą nupirktą už SKAT pinigus iš rusų karių. Nuo 1998 m. po pratybų “Baltic Challenge” įsigijome naują vakarietišką ekipuotę ir įrangą.

22. Jūsų pasiūlymai, į ką reikėtų atkreipti dėmesį, analizuojant Lietuvos kovinių plaukikų veiklą 1990–2004 m.? Galbūt disponuojate šiam moksliniam tyrimui aktualiais faktais, norėtumėte kažką papildomai papasakoti, pasidalinti patirtimi ir žiniomis, susijusiomis su Lietuvos koviniais plaukikais?

Galiu pridėti tiek:

Standartinė užduotis: kovos plaukikai (koviniai narai) ir narai išminuotojai jūrų desanto išsilaipinimo išvakarėse atlieka užduotis lygiagrečiai, kovos plaukikai išėjus iš vandens į žvalgo kraštą, pastatė švyturius, informuoja desanto vadovybę apie padėtį krante. Narai išminuotojai žvalgo dugną, suradus dugnines minas ar kitokias inžinerines užtvargas naikina jas prieš pat išsilaipinimo operaciją. Visa tai turi būti sklandžiai suderinta. Sunkiau tai padaryti, jeigu iš vis įmanoma, kai abu daliniai priklauso skirtingiems kariuomenės vadams. PVK padalinimas buvo tik vieno ambicingo žmogaus planas. Dabar KJP PVK užsiiminėja standartinę sprogmenų paiešką ir naikinimu. KNT kariauja Afganistane, vandens, kaip žinia, ten nedaug. Kiti minusai: KNT ir PVK turi atskirus mokomuosius centrus baziniam narų rengimui, nors bazinis kursas iš esmės turi būti vienodas – dabar tai yra lėšų švaistymas.

PVK turėjo būti vienas dalinys pavaldus vienam vadui, susidedantis iš dviejų padalinių: narų išminuotojų ir kovos plaukikų. PVK vado laipsnis pulkininkas – jūrų kapitonas. Tai pakeltų PVK prestižą, padidintų kovinių narų reitingą sudaryti sąlygas dalyvauti unikaliuose tarptautinėse operacijose būtent po vandeniu, o ne Afganisano dykumose. Iki šiol nei PVK, nei KNT neturi rezervinių karių, pvz. iš KASP karių arba inžinerinio bataliono narų. Iki šiol nėra bendrų kariuomenės saugos taisyklių.

Dėkoju už bendradarbiavimą!

Atsiradus neaiškumams, kreipkitės į mokslinio tyrimo autorę Ievą Želvytę: tel. 864217406 arba elektroniniu paštu: ieva9ieva6@gmail.com

E. E. ANKETA

GERBIAMAS KARY,

Aš esu Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto Baltijos šalių istorijos magistrantūros studijų programos studentė Ieva Želvytė ir rašau magistrinį darbą tema „Lietuvos kovinių plaukikų būrio veikla 1990–2004 metais“.

Aš prašau Jūsų užpildyti šį klausimyną, nes surinkti duomenys gali būti svarbūs ne tik analizuojant Lietuvos kariuomenės Kovinių plaukikų būrio istoriją, bet ir (iš)saugojant faktus apie šį kovinį vienetą bei rengiant siūlymus Krašto apsaugos struktūros tobulinimui. Prašau pateikti tik **neįslaptintą** informaciją, kadangi magistrinis darbas bus rašomas be įslaptinimo žymos.

Šis klausimynas yra patvirtintas Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų vado jūrų kpt. Giedriaus Premenecko bei Lietuvos kovinių plaukikų būrio įkūrėjo, nario-instruktoriaus, Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto darbuotojo atsargos karininko kpt. ltn. Valerijaus Krisikaičio.

Klausimynas yra anoniminis (nereikia rašyti nei vardo, nei pavardės).

Pažymėkite Jums tinkamą variantą arba įrašykite reikiamą informaciją.

DEMOGRAFINIAI DUOMENYS

1. Jūsų amžius?

4. 40–50 metų;
5. 50–60 metų;
6. 60 metų ir daugiau.

2. Jūsų išsilavinimas?

17. Vidurinis;
18. Koleginis bakalauras;
19. Universitetinis bakalauras;
20. Universitetinis magistras.

3. Kiek laiko tarnavote Lietuvos Krašto apsaugos sistemoje (jei pamenate, nurodykite datas) ?

23 metai _____ mėnesiai.

27. Ar Lietuvos koviniai plaukikai 1990–2004 m. laikotarpiu vykdė kovinį rengimą užsienyje?

Taip Ne

28. Kokiose svarbiausiose Jūsų manymu pratybose teko dalyvauti kaip Kovinių plaukikų būrio atstovui? (Lietuvoje bei užsienyje)

12.1. Įvardinkite, kuo jos buvo svarbios Jums ar visam būriui.

29. Jūsų manymu, kokias Kovinių plaukikų būrio vykdomas Taikos meto užduotis išskirtumėte kaip svarbiausias? Kuriose teko dalyvauti, priklausant Kovinių plaukikų būriui?

Išminavimo operacijos _____

30. Kaip Jūsų šeima reagavo į faktą, kad tarnaujate Kovinių plaukikų būryje?

_Ramiai. Tik šeimai nepatiko, kai išvykdavau ilgesniam laikui _____

31. Ar Kovinių plaukikų būrys sulaukė žiniasklaidos dėmesio? Taip Ne

a. Jeigu atsakėte „*Taip*“ – pakomentuokite, kas būtent domino žurnalistus Jūsų veikloje?

_Nežinau, su žiniasklaida bendravo tik būrio vadas _____

32. Ar sutinkate su teiginiu, jog žiniasklaidos dėmesys Kovinių plaukikų būriui buvo naudingas?

Taip Ne

23. 1. Kodėl taip manote?

__Niekas būryje vistiek nepasikeitė, kol nepagerėjo Lietuvos ekonominė situacija

24. Kokios pozicijos kovinių plaukikų atžvilgiu laikėsi Lietuvos Karinių jūrų pajėgų vadovybė?

17.2. Ar ji kito?

25. Kokia buvo Lietuvos kariuomenės aukščiausios vadovybės pozicija kovinių plaukikų atžvilgiu?

18.1. Ar ji kito?

26. Kaip manote, kokie pagrindiniai veiksniai nulėmė, jog LK vadovybės pozicija Kovinių plaukikų būrio atžvilgiu ilgainiui keitėsi ir lygiagrečiai gerėjo būrio aprūpinimo bei finansavimo perspektyvos?

27. Koks buvo jūsų būrio aprūpinimas sausumos bei vandens transportu?

__Turėjome kelis priskirtus automobilius vykti į mokymus ar užduotis

27.1 Kaip jis kito pamečiui?

28. Kaip vyko aprūpinimas nardymo reikmenimis?

29. Jūsų pasiūlymai, į ką reikėtų atkreipti dėmesį, analizuojant Lietuvos kovinių plaukikų veiklą 1990–2004 m.? Galbūt disponuojate šiam moksliniam tyrimui aktualiais faktais, norėtumėte kažką papildomai papasakoti, pasidalinti patirtimi ir žiniomis, susijusiomis su Lietuvos koviniais plaukikais?

____Vykdavo parašiutinis rengimas, bet man jis nepatiko, nes bijojo, bet šuolius vistiek atlikau. 1993 - 1998 vykdžiau pasiruošimą misijai su danais. Tai buvo „labai gera gyvenimo mokykla” ir įdomios patirtys. Jeigu kovinis plaukikas nusprendavo trumpam pasitraukti iš būrio ir patarnauti kituose Lietuvos kariuomenės padaliniuose – vėliau jo burys nebepriimdavo. Nors buvo ir 1 išskirtinis atvejis, kai priėmė – bet tik 1.

Kas dar – kai kada užduotys būdavo tokios sunkios, kad grįžtant galvoje sukdavosi mintys „geriau nuskęsti dabar, nei parplaukti ir tęsti pratybas”. Taip pat, pas Kovinių plaukikų vadą Valerijų Krisikaitį būdavo saugoma knyga, kurioje pasirašydavo visi mokymų, pratybų ar užduočių dalyviai. Knugoje įrašydavome „*mano mirties atveju vadovybė neatsako*”

Dėkoju už bendradarbiavimą!

Atsiradus neaiškumams, kreipkitės į mokslinio tyrimo autorę Ievą Želvytę: tel. 864217406 arba elektroniniu paštu: ieva9ieva6@gmail.com

D. J. ANKETA

GERBIAMAS KARY,

Aš esu Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto Baltijos šalių istorijos magistrantūros studijų programos studentė Ieva Želvytė ir rašau magistrinį darbą tema „Lietuvos kovinių plaukikų būrio veikla 1990–2004 metais“.

Aš prašau Jūsų užpildyti šį klausimyną, nes surinkti duomenys gali būti svarbūs ne tik analizuojant Lietuvos kariuomenės Kovinių plaukikų būrio istoriją, bet ir (iš)saugojant faktus apie šį kovinį vienetą bei rengiant siūlymus Krašto apsaugos struktūros tobulinimui. Prašau pateikti tik **neįslaptintą** informaciją, kadangi magistrinis darbas bus rašomas be įslaptinimo žymos.

Šis klausimynas yra patvirtintas Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų vado jūrų kpt. Giedriaus Premenecko bei Lietuvos kovinių plaukikų būrio įkūrėjo, nario-instruktoriaus, Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto darbuotojo atsargos karininko kpt. lt. Valerijaus Krisikaičio.

Klausimynas yra anoniminis (nereikia rašyti nei vardo, nei pavardės).

Pažymėkite Jums tinkamą variantą arba įrašykite reikiamą informaciją.

DEMOGRAFINIAI DUOMENYS

1. Jūsų amžius?

- 7. 40–50 metų;
- 8. 50–60 metų;
- 9. 60 metų ir daugiau.

2. Jūsų išsilavinimas?

- 33. Vidurinis;
- 34. Koleginis bakalauras;
- 35. Universitetinis bakalauras;
- 36. Universitetinis magistras.

3. Kiek laiko tarnavote Lietuvos Krašto apsaugos sistemoje (jei pamenate, nurodykite datas) ?

27 metai _____ mėnesiai.

4. Kiek laiko priklausėte Lietuvos kovinių plaukikų būriui (jei pamenate, nurodykite datas) ?
_____metai _____ mėnesiai.

37. Ar tarnybą Kovinių plaukikų būryje pasirinkote savanoriškai? Taip Ne

38. Kokie veiksniai nulėmė, kad apsisprendėte tapti koviniu plaukiku?

Noras tarnauti Tėvynei. Tarnauti tarp gerai pasirengusių ir motyvuotų karių palengvina uždoties įvykdimą.

39. Kokios savybės, Jūsų manymu, yra reikalingos Koviniam plaukikui? Kodėl vieni likdavo tarnauti, o kiti pereidavo į kitus padalinius?

Turi negailėti savęs ir suprasti apie aukščiau keliamą tikslą. Tie kurie sudvejojavo ir nors trumpam sustodavo, kitą dieną jau nebudavo Kovinio plaukiko gretose. Svarbiausiai būdavo neieškoti užuojautos ar pasiteisinimo visom nesėkmėm.

40. Ar Kovinius plaukikus rengė užsienio šalių instruktoriai? Taip Ne

Jeigu atsakėte „*Taip*“ įvardinkite, iš kokių šalių atvykę buvo instruktoriai
 JAV

41. Motyvacija kolektyve. Kaip ją vertintumėte? Iš kur sėmėtės įkvėpimo ir motyvacijos?

Jauni, nevedę be didesnių įsipareigojimų šeimai. Kovinių plaukikų tarpe buvo karių auge be tėvo ar mamos. Gyvenimas bendrabutyje (mokslo metais) vasaros darbų stovyklos pradėdavo formuoti apie “išgyventi, išlikti, kovoti” “už vietą po saule” Todėl buvo nesunku motyvuotis arba esi stiprus ir vykdai keliamas užduotys arba atsilieki ir pasidarai našta kolektyvui.

42. Ar būryje vykdavo bendras fizinis rengimas? Taip Ne

43. Ar Lietuvos koviniai plaukikai 1990–2004 m. laikotarpiu vykdė kovinį rengimą užsienyje?

 Taip Ne

44. Kokiose svarbiausiose Jūsų manymu pratybose teko dalyvauti kaip Kovinių plaukikų būrio atstovui? (Lietuvoje bei užsienyje)

12.1. Įvardinkite, kuo jos buvo svarbios Jums ar visam būriui.

Igijau supratimą kovinių plaukikų panaudojimą ir svarbą, norint pasiekti operacinio/strateginio efekto.
Komandinio darbo svarbą, pasitikėjimas savimi, bei kitu Koviniu plaukiku.

45. Jūsų manymu, kokias Kovinių plaukikų būrio vykdomas Taikos meto užduotis išskirtumėte kaip svarbiausias? Kuriose teko dalyvauti, priklausant Kovinių plaukikų būriui?

Jūros uosto bei kitų svarbių objektų žvalgyba/analizė. Laivų, krantinių apsauga. Bendradarbiavimas su kitomis jėgos struktūromis.

46. Kaip Jūsų šeima reagavo į faktą, kad tarnaujate Kovinių plaukikų būryje?

Šeimos nariai nesuprato Kovinio plaukiko tarnybos specifika. Todėl jiems atrodė "naras romantikas".

47. Ar Kovinių plaukikų būrys sulaukė žiniasklaidos dėmesio? Taip Ne

a. Jeigu atsakėte „*Taip*“ – pakomentuokite, kas būtent domino žurnalistus Jūsų veikloje?

Žurnalistus domino viskas, nuo pavojingų užduočių iki ypatingos įrangos. Taip pat, kokių gebėjimų turi turėti žmogus norint tapti Koviniu plaukiku.

48. Ar sutinkate su teiginiu, jog žiniasklaidos dėmesys Kovinių plaukikų būriui buvo naudingas?

 Taip Ne

30. 1. Kodėl taip manote?

Žinutės ištransliavimas NATO, kaimyninėms šalims. Lietuva turi kovinius plaukikus ir yra pasirengę bendradarbiauti ir ginti uostą ir jų prieigas.

31. Kokios pozicijos kovinių plaukikų atžvilgiu laikėsi Lietuvos Karinių jūrų pajėgų vadovybė?

17.3. Ar ji kito?

32. Kokia buvo Lietuvos kariuomenės aukščiausios vadovybės pozicija kovinių plaukikų atžvilgiu?

18.1. Ar ji kito?

33. Kaip manote, kokie pagrindiniai veiksniai nulėmė, jog LK vadovybės pozicija Kovinių plaukikų būrio atžvilgiu ilginiui keitėsi ir lygiagrečiai gerėjo būrio aprūpinimo bei finansavimo perspektyvos?

Tarptautinės pratybos, TO ir visur kur yra demonstruojamas tinkamas pasirengimas ir profesionalumas ištransliuoja gerą LK Kovinių plaukikų vardą. To pasekoje NATO partneriai pastebi, kaip bendradarbiavimo galimybę, apsieičiant patirtimi ir gerinant kolektyvine gynybą.

34. Koks buvo jūsų būrio aprūpinimas sausumos bei vandens transportu?

34.1 Kaip jis kito pamečiui?

35. Kaip vyko aprūpinimas nardymo reikmenimis?

36. Jūsų pasiūlymai, į ką reikėtų atkreipti dėmesį, analizuojant Lietuvos kovinių plaukikų veiklą 1990–2004 m.? Galbūt disponuojate šiam moksliniam tyrimui aktualiais faktais, norėtumėte kažką papildomai papasakoti, pasidalinti patirtimi ir žiniomis, susijusiomis su Lietuvos koviniais plaukikais?

Dėkoju už bendradarbiavimą!

Atsiradus neaiškumams, kreipkitės į mokslinio tyrimo autorę Ievą Želvytę: tel. 864217406 arba elektroniniu paštu: ieva9ieva6@gmail.com

D. M. ANKETA**GERBIAMAS KARY,**

Aš esu Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto Baltijos šalių istorijos magistrantūros studijų programos studentė Ieva Želvytė ir rašau magistrinį darbą tema „Lietuvos kovinių plaukikų būrio veikla 1990–2004 metais“.

Aš prašau Jūsų užpildyti šį klausimyną, nes surinkti duomenys gali būti svarbūs ne tik analizuojant Lietuvos kariuomenės Kovinių plaukikų būrio istoriją, bet ir (iš)saugojant faktus apie šį kovinį vienetą bei rengiant siūlymus Krašto apsaugos struktūros tobulinimui. Prašau pateikti tik **neįslaptintą** informaciją, kadangi magistrinis darbas bus rašomas be įslaptinimo žymos.

Šis klausimynas yra patvirtintas Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų vado jūrų kpt. Giedriaus Premenecko bei Lietuvos kovinių plaukikų būrio įkūrėjo, nario-instruktoriaus, Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto darbuotojo atsargos karininko kpt. ltn. Valerijaus Krisikaičio.

Klausimynas yra anoniminis (nereikia rašyti nei vardo, nei pavardės).

Pažymėkite Jums tinkamą variantą arba įrašykite reikiamą informaciją.

DEMOGRAFINIAI DUOMENYS**1. Jūsų amžius?**

- 10. 40–50 metų;
- 11. 50–60 metų;
- 12. 60 metų ir daugiau.

2. Jūsų išsilavinimas?

- 49. Vidurinis;
- 50. Koleginis bakalauras;
- 51. Universitetinis bakalauras;
- 52. Universitetinis magistras.

3. Kiek laiko tarnavote Lietuvos Krašto apsaugos sistemoje (jei pamenate, nurodykite datas) ?

22 metai 6 mėnesiai.

4. Kiek laiko priklausėte Lietuvos kovinių plaukikų būriui (jei pamenate, nurodykite datas) ?
___10___ metai ___mėnesiai.

53. Ar tarnybą Kovinių plaukikų būryje pasirinkote savanoriškai? Taip Ne

54. Kokie veiksniai nulėmė, kad apsisprendėte tapti koviniu plaukiku?

___Palankiai susiklostė aplinkybės___

55. Kokios savybės, Jūsų manymu, yra reikalingos Koviniam plaukikui? Kodėl vieni likdavo tarnauti, o kiti pereidavo į kitus padalinius?

Turi: patikti, nieieškoti naudos, emociškai stabilus, fiziškai stiprus, be fobijų, analitinio proto, išradingas, kurybingas. Perėjusių buvo vienetai. Neturėjo auksčiau išvardintų savybių arba siekė greitos karjeros.

56. Ar Kovinius plaukikus rengė užsienio šalių instruktoriai? Ir Taip Ir Ne

Baigę pavieniai kariai mokydavo grįžę kitus, daugiau buvo praktikuojama bandom ir žiūrim kas gausis.

Jeigu atsakėte „*Taip*“ įvardinkite, iš kokių šalių atvykę buvo instruktoriai

57. Motyvacija kolektyve. Kaip ją vertintumėte? Iš kur sėmėtės įkvėpimo ir motyvacijos?

Jaunatviškas jausmas būti išskirtiniu. Kieto vado ranka, rimbas ir asmeninis pavizdys geriausias motyvatorius.

58. Ar būryje vykdavo bendras fizinis rengimas? Taip Ne

59. Ar Lietuvos koviniai plaukikai 1990–2004 m. laikotarpiu vykdė kovinį rengimą užsienyje?

 Taip Ne

Buvo išvažiuavę keli kariai į kursus.

60. Kokiose svarbiausiose Jūsų manymu pratybose teko dalyvauti kaip Kovinių plaukikų būrio atstovui? (Lietuvoje bei užsienyje)

___Nesvarbių nebuvo. Kiekvienos pratybos nepriklausomai nuo masto ir vietos buvo svarbios ir joms kruopščiai ruošiamasi. _____

12.1. Įvardinkite, kuo jos buvo svarbios Jums ar visam būriui.

___Kuo daugiau patirties tuo labiau pasiruošę ir treniruoti. ___

61. Jūsų manymu, kokias Kovinių plaukikų būrio vykdomas Taikos meto užduotis išskirtumėte kaip svarbiausias? Kuriose teko dalyvauti, priklausant Kovinių plaukikų būriui?

___Paieška ir gelbėjimas, vandens telkinių valymas nuo sprogmenų, pagalba teisėsaugai, parama kitiems LK daliniams _____

62. Kaip Jūsų šeima reagavo į faktą, kad tarnaujate Kovinių plaukikų būryje?

___Žinojo, kad naras, bet daugiau detaliu nežinojo. _____

63. Ar Kovinių plaukikų būrys sulaukė žiniasklaidos dėmesio? Taip Ne

Buvo vengiama žiniasklaidos.

a. Jeigu atsakėte „*Taip*“ – pakomentuokite, kas būtent domino žurnalistus Jūsų veikloje?

64. Ar sutinkate su teiginiu, jog žiniasklaidos dėmesys Kovinių plaukikų būriui buvo naudingas?

(Būtų buvęs) Taip Ne

37. 1. Kodėl taip manote?

___Be komentarų _____

38. Kokios pozicijos kovinių plaukikų atžvilgiu laikėsi Lietuvos Karinių jūrų pajėgų vadovybė?

___Pirmumą teikė narams išminuotojams. _____

17.4. Ar ji kito?

_____ Ne _____

39. Kokia buvo Lietuvos kariuomenės aukščiausios vadovybės pozicija kovinių plaukikų atžvilgiu?

_____ Atrodė, kad niekas nežino kas jie ir ką veikia. _____

18.1. Ar ji kito?

_____ Ne _____

40. Kaip manote, kokie pagrindiniai veiksniai nulėmė, jog LK vadovybės pozicija Kovinių plaukikų būrio atžvilgiu ilginiui keitėsi ir lygiagrečiai gerėjo būrio aprūpinimo bei finansavimo perspektyvos?

_____ Tuo laikotarpiu niekas negerėjo _____

41. Koks buvo jūsų būrio aprūpinimas sausumos bei vandens transportu?

_____ Nepakankamas, senas ir susidėvėjęs _____

41.1 Kaip jis kito pamečiui?

Lėtai.

42. Kaip vyko aprūpinimas nardymo reikmenimis?

_____ Entuziazmo ir ilgų įtikinėjimų būdu _____

43. Jūsų pasiūlymai, į ką reikėtų atkreipti dėmesį, analizuojant Lietuvos kovinių plaukikų veiklą 1990–2004 m.? Galbūt disponuojate šiam moksliniam tyrimui aktualiais faktais, norėtumėte kažką papildomai papasakoti, pasidalinti patirtimi ir žiniomis, susijusiomis su Lietuvos koviniais plaukikais?

_____ Pasidomėk kokiam dalinyje susikūrė, kodėl išėjo į KJP, kokiomis sąlygomis leido būti koviniams plaukikams KJP, kada, kaip ir kodėl atsirado narai išminuotojai. Kodėl skilo PVK į Kovinius plaukikus (SOP) ir narus išminuotojus PVK (KJP)

Dėkoju už bendradarbiavimą!

Atsiradus neaiškumams, kreipkitės į mokslinio tyrimo autorę Ievą Želvytę: tel. 864217406 arba elektroniniu paštu: ieva9ieva6@gmail.com

GERBIAMAS KARY,

Aš esu Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto Baltijos šalių istorijos magistrantūros studijų programos studentė Ieva Želvytė ir rašau magistrinį darbą tema „Lietuvos kovinių plaukikų būrio veikla 1990–2004 metais“.

Aš prašau Jūsų užpildyti šį klausimyną, nes surinkti duomenys gali būti svarbūs ne tik analizuojant Lietuvos kariuomenės Kovinių plaukikų būrio istoriją, bet ir (iš)saugojant faktus apie šį kovinį vienetą bei rengiant siūlymus Krašto apsaugos struktūros tobulinimui. Prašau pateikti tik **neįslaptintą** informaciją, kadangi magistrinis darbas bus rašomas be įslaptinimo žymos.

Šis klausimynas yra patvirtintas Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų vado jūrų kpt. Giedriaus Premenecko bei Lietuvos kovinių plaukikų būrio įkūrėjo, nario-instruktoriaus, Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto darbuotojo atsargos karininko kpt. ltn. Valerijaus Krisikaičio.

Klausimynas yra anoniminis (nereikia rašyti nei vardo, nei pavardės).

Pažymėkite Jums tinkamą variantą arba įrašykite reikiamą informaciją.

DEMOGRAFINIAI DUOMENYS

1. Jūsų amžius?

- 4. 40–50 metų;
- 5. 50–60 metų;
- 6. 60 metų ir daugiau.

2. Jūsų išsilavinimas?

- 17. Vidurinis;
- 18. Koleginis bakalauras;
- 19. Universitetinis bakalauras;
- 20. Universitetinis magistras.

3. Kiek laiko tarnavote Lietuvos Krašto apsaugos sistemoje (jei pamenate, nurodykite datas) ?

20 metai 4 mėnesiai.

4. Kiek laiko priklausėte Lietuvos kovinių plaukikų būriui (jei pamenate, nurodykite datas) ?
__10__metai _____ mėnesiai.

21. Ar tarnybą Kovinių plaukikų būryje pasirinkote savanoriškai? Taip Ne

22. Kokie veiksniai nulėmė, kad apsisprendėte tapti koviniu plaukiku?
_____Norėjau tarnauti ypatingoje tarnyboje

23. Kokios savybės, Jūsų manymu, yra reikalingos Koviniam plaukikui? Kodėl vieni likdavo tarnauti, o kiti pereidavo į kitus padalinius?

_____T
virtas, stiprus charakteris. Užsispyrimas. Liko tik stipriausieji. Gal nepatikdavo didelis užimtumas, specifinė tarnyba, sunkios užduotys _____

24. Ar Kovinius plaukikus rengė užsienio šalių instruktoriai? Taip Ne

Jeigu atsakėte „*Taip*“ įvardinkite, iš kokių šalių atvykę buvo instruktoriai
_____U
SA, Seal team, Specialių valčių valdymo grupė _____

25. Motyvacija kolektyve. Kaip ją vertintumėte? Iš kur sėmėtės įkvėpimo ir motyvacijos?

_____Noras tobulėti, būti geru specialistu. Būti pavyzdžiu kolegoms. Neatsilikti nuo komandos narių _____

26. Ar būryje vykdavo bendras fizinis rengimas? Taip Ne

27. Ar Lietuvos koviniai plaukikai 1990–2004 m. laikotarpiu vykdė kovinį rengimą užsienyje?

Taip Ne

28. Kokiose svarbiausiose Jūsų manymu pratybose teko dalyvauti kaip Kovinių plaukikų būrio atstovui? (Lietuvoje bei užsienyje)

Daug būdavo pratybų – LT „Icet“, o kitų nepamenu pavadinimų_____

12.1. Įvardinkite, kuo jos buvo svarbios Jums ar visam būriui.

____Praktiški patarimai, mokymai. Tobulinami spec. įgūdžiai, ištvermė, žinios. Supratimas apie operacijų svrąbą ir sėkmę._____

29. Jūsų manymu, kokias Kovinių plaukikų būrio vykdomas Taikos meto užduotis išskirtumėte kaip svarbiausias? Kuriose teko dalyvauti, priklausant Kovinių plaukikų būriui?

Taikos įvedimas Afganistanas „Enduring Freedom“_____

30. Kaip Jūsų šeima reagavo į faktą, kad tarnaujate Kovinių plaukikų būryje?

____Ramiai, susitaikė su pasirinkimu_____

31. Ar Kovinių plaukikų būrys sulaukė žiniasklaidos dėmesio? Taip_____ Ne

a. Jeigu atsakėte „Taip“ – pakomentuokite, kas būtent domino žurnalistus Jūsų veikloje?
____Bendra veikla, kad esame tokios specialybės kariškiai_____

32. Ar sutinkate su teiginiu, jog žiniasklaidos dėmesys Kovinių plaukikų būriui buvo naudingas?

 Taip Ne

23. 1. Kodėl taip manote?

____Skleisti visuomenėje apie LT kariuomenės dalinius, specifiką._____

24. Kokios pozicijos kovinių plaukikų atžvilgiu laikėsi Lietuvos Karinių jūrų pajėgų vadovybė?

Negaliu komentuoti, nes nežinau _____

17.2. Ar ji kito?

25. Kokia buvo Lietuvos kariuomenės aukščiausios vadovybės pozicija kovinių plaukikų atžvilgiu?

____ Turbūt pakankamai gera, nes nuo 2007 m. įkurta tarnyba „KNT“ _____

18.1. Ar ji kito?

26. Kaip manote, kokie pagrindiniai veiksniai nulėmė, jog LK vadovybės pozicija Kovinių plaukikų būrio atžvilgiu ilgainiui keitėsi ir lygiagrečiai gerėjo būrio aprūpinimo bei finansavimo perspektyvos?

____ Atliekamos užduotys, patirtis tarptautinėse pratybose, išsikelti uždaviniai ir ateitį _____

27. Koks buvo jūsų būrio aprūpinimas sausumos bei vandens transportu?

____ Pakankamai geras

27.1 Kaip jis kito pamečiui?

____ Kasmet vis daugiau ir naujesnės įrangos įsigydavome _____

28. Kaip vyko aprūpinimas nardymo reikmenimis?

____ Ne pakankamai gerai. Galėjome būti aprūpinami ir geriau _____

29. Jūsų pasiūlymai, į ką reikėtų atkreipti dėmesį, analizuojant Lietuvos kovinių plaukikų veiklą 1990–2004 m.? Galbūt disponuojate šiam moksliniam tyrimui aktualiais faktais, norėtumėte kažką papildomai papasakoti, pasidalinti patirtimi ir žiniomis, susijusiomis su Lietuvos koviniais plaukikais?

_____Neturiu
komentarų_____

Dėkoju už bendradarbiavimą!

Atsiradus neaiškumams, kreipkitės į mokslinio tyrimo autorę Ievą Želvytę: tel. 864217406 arba elektroniniu paštu: ieva9ieva6@gmail.com

VK.

6

I S A K Y M A S

1993 06 28 Nr. 100

Mem'rseta

Vykdomi 1993 metų vasaros mokymo periodo kovinio parengimo planas

I S A K A U:

Praveisti narų-plaukikų grupės paros apmokymus pagal temą "Žvalgybiniai diversiniai veiksmai prieš uždugaryje".

Pratybų vieta - Plungės raj. Platelių ež. ir pietrytinės jo pakrantės 4 km apidūliu.

Laikas - 26 val.

Pratybų vadovas - lt. V. Kriskaitis.

Klasifikacijos MDE vadovs
majoras

R. Baltušis

B. Štalo vėko pareigas
vyr. lt.

R. Šatkus

Lietuvos kariuomenės vadas gen. mjr. Jonas Algirdas Kronkaitis įsakymas Nr. 509 „Dėl kariuomenės narų rengimo programos“ 2002 m. birželio 13 d., *KJPA*, f. LK KJP, ap. 1, b. 148, [lapas be numerio].

TVIRTINU:

SKAT Štabo viršininkas
pulk. leitenantas

J. GEČAS

1993 m. 01 28

NARO-MOKINIO ATMINTINĖ

Narui-mokiniui leidžiama nardyti po vandeniu tik praėjus teorinį paruošimą ir išlaikius įskaitą.

PRIEŠ PRADĖDAMAS NARDYTI:

- patikrink nardymo įrangą ir asmeniškai atlik darbinį aparato patikrinimą stebint narui-instruktoriui;
- rastus gedimus pašalink prieš nėrimą. Nenerk su nepa-ruošta įranga;
- idėmiai išklausk instruktažą apie tau keliamas užduotis, darbo pobūdį ir sąlygas bei apsaugos priemonės šiam nėrimui;

NERIMAS:

- nerti be signalinio lyno (kontrolinio lyno su plūduru) ir be naro peilio griežtai draudžiama;
- nuo to, kaip teisingai išdėstytas naro svoris priklauso tavo lygsvara po vandeniu ir darbo atlikimo patogumas;
- užsidėjęs naro kostiumą, 1-2 min. įsijung kvėpavimui iš aparato ir patikrink lengvą oro perdavimą iš kvėpavimo auto-mato. Kvėpavimas turi būti be pastebimų trukdymų;
- į vandenį leiskis tik narų kopėtelėmis arba kitais tam skirtais įtaisais. Šokti į vandenį su pilna naro ekipiruoje narui-mokiniui negalima;
- kopėtelėmis nusileidęs truputį žemiau vandens paviršiaus, trumpam sustok ir patikrink aparato darbą bei naro aprangos her-metiškumą. Tik patikrinęs ir gavęs aptarnaujančio naro leidimą, leiskis toliau;
- leidimasis gilyn neturi būti greitesnis negu 5 m/min;
- sustok leidžsis, jeigu pajutai spaudimą ausyse bei nosies pridėtinėse ertmėse ir pradėk ryti seiles arba užspausk pirštais nosies šnerves ir prapūsk ausis. Tik išnykus spaudimui tęsk nu-sileidimą;
- jeigu spaudimas ir skausmas neišnyksta, nesileisk gilyn, o pakilk 1-2 m aukštyrą ir pakartok tą patį, jeigu ir po to skausmas neišnyks - pabaik nėrimą ir duok signalą "Einu į pa-viršių";

5-087-93.02.02

19

Suspausk.
Surišk

20

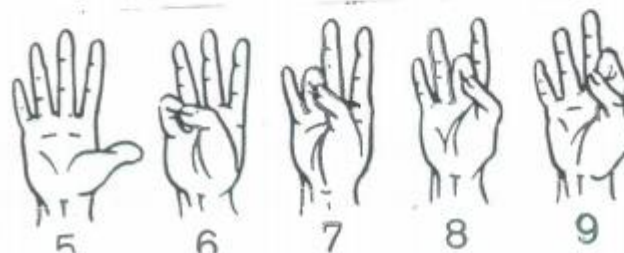
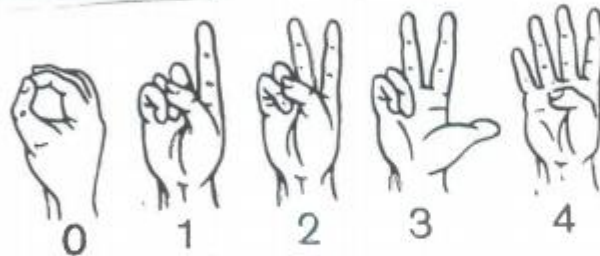

Viskas tvarkoje. Viskas gerai.

21

Kažkas netvarkoje. Nenormalu.

14

Daryk lėčiau. Ramiau

15

Greičiau. Skubėk

16

Slėgimo išlyginimas (išlygink slėgimą ausyse, kaukėje)

17

Nesuprantu. Pakartok, ką tu nori! Kaip sekasi?

18

Svaigsta galva.

9

Jie. Pas juos. Šitie daiktai

10

Susirinkti čionai. Būtina susirinkti kartu.

11

Dėmesio! Stop!

12

Ženklas, rodantis kryptį

13

Ne! Neteisingai!

6

Neriu į gilumą arba turiu labai daug svorelių

7

Plaukiu į paviršių arba man trūksta svorelių

8

Pavojus! Man bloga. Prašau pagalbos

9a

Aš. Pas mane. Mano

9b

Tu. Čisai. Pas Tave. Pas Ji. Jo

1

Viskas tvarkoje.

Aš vykdau arba įvykdžiau.

2

Kažkas netvarkoje.

Aš negaliu (pavyzdžiui: negaliu išlyžinti slėgimą susyse, kažko nesugebu, nesuprantu)

3

Prašau pagalbos (šis ženklas rodomas ant vandens paviršiaus)

4

Atidarau rezervą. Pradėjau kvėpuoti iš rezervu

5

Negaliu įjungti rezervu. Padėk man

Signalas narui	Signalas	Naro signalas
1. Kaip jautiesi? Pakartok signalą	Vienas timptelėjimas	Savijauta gera. Esu ant dugno. Pakartok signalą. Įtempk signalinę virvę
2. Patikrint oro spaudimą balionuose	Du timptelėjimai	Oro spaudimas balionuose pakankamas
3. Kilk į paviršius! Pradedame kelti (signalą kartojant reikia tučtuojau kelti)	Trys timptelėjimai	Kylu į paviršius
4. -----	Dažni tempymai	Pavojus! Man bloga! Greičiau kelkite į paviršius.
5. Stovėk vietoje! Nenerk giliau. Nekilk į paviršius	Pakratymas vieną kartą	Stok! Nėkelk! Nenardink!
6. Eik toliau! Nerk giliau! Eik tiesiai!	Pakratymas du kartus	Einu toliau. Neriu giliau. Einu tiesiai
7. Siunčiame gelbėtoją	Pakratymas tris kartus	Įsipainiojau, negaliu atsipalaiduoti be pagalbininko
8. Eik į dešinę	Timptelti vieną kartą ir pakratyti	Einu į dešinę
9. Eik į kairę	Timptelti du kartus ir pakratyti	Einu į kairę
10. -----	Timptelti vieną kartą ir patempti	Paduok instrumentą
11. -----	Timptelti du kartus ir patempti	Paduok virvę
12. + + + -----	Timptelėjimas, pakratymas timptelėjimas	Atsarginis (pagal susitarimą)

NARO VEIKSMAI PAŽEIDUS NARO ĮRANGĄ PO VANDENIU

Įvykus bet kokiam naro įrangos pažeidimui po vandeniū, reikia nedelsiant nutraukti darbą ir, davus signalą į paviršių, pradėti pakilimą. Tie veiksmai turi būti atlikti ramiai ir apgalvotai. Įvertinus esamą padėtį, būtina padaryti viską užtikrinant savo saugumą.

NARO UŽSIPAINIOJIMAS

Jeigu naras užsipainiojo arba užspaudė signalinę virvę arba šlangą, kuriuos pats negali išlaisvinti, pas jį leidžiasi kitas naras.

Jeigu kitas naras negali išlaisvinti signalinės virvės ar šlango, tai juos nupjauna. Pradžioje reikia nupjauti signalinę virvę iš naro pusės, o po to užsipainiojimo vietoje ir abu virvės galus suriša. Po signalinės virvės nupjovimo naras persijungia kvėpavimui iš aparato, o kvėpavimo šlangas atjungiamas atjungus bajonetinį sujungimą.

Jeigu užsipainiojo tik signalinę virvę, o šlangas liko laisvas, tai nupjovus virvę, naras pakeliamas į paviršių šlango pagalba.

Užsipainiojus šlangui arba jeigu jis prispaustas, naras persijungia kvėpavimui iš aparato, perpjauia šlangą arba jį atjungia ir kyla į paviršių signalinės virvės pagalba. Nupjovus šlangą, naras keliamas į paviršių nesilaikant dekompresijos režimo, o nupjovus tik signalinę virvę - keliamas, laikantis dekompresijos režimo.

Užsipainiojus kontrolinei virvei su plūduru, naras nupjauna virvę ir kyla į paviršių.

HIDROKOMBINEZONO PAŽEIDIMAS

Pradūrus arba perplėšus hidrokombinezoną jis gali prisipildyti vandens, nuo ko jo svoris žymiai padidėja, be to naras gali sušalti. Patekus vandeniui į naro šalną, reikia iškvėpti orą per nosį, kad išstumti vandenį nuo akių iš po šalmo ir, jeigu įmanoma, pašalinti vandens patekimo į šalną priežastis. Radę šalmo arba hidrokombinezono pradūrimo vietą, užspauskite ją ranka ir kilkite į paviršių. Reikalui esant, galima numesti svorius.

DIRBANT PO VANDENIU:

- nusileidęs iki grunto arba iki darbo objekto, įsitikinęs, kad oras paduodamas gerai, kad signalinė (kontrolinė) virvė ir šlangas nėra užsipainioję, duok signalą "Esu ant grunto? Savijauta gera". Tik po to vykdyk užduotį:

- dirbdamas kontroliuok kvėpavimo ritmą. Jei kvėpavimas padažnėjo ir jauti oro trūkumą, nutrauk darbą ir atsisaky kvėpavimą, giliai ir ritmiškai įkvėpdamas ir iškvėpdamas;

- sumažėjus arba nutrūkus oro pavimui iš aparato, neprarandant savitvardos, nedelsiant kilki į paviršių, reikalui esant, numetęs svorius. Kildamas iškvėpk orą, kad oro slėgimas plaučiuose neviršytų fiziologiškai leidžiamų ribų. Nekilki greičiau už savo iškvėpto oro burbulus;

- nepadidink paniką jokioje situacijoje. Pradžioje apgalvok savo veiksmus ir tik tada juos vykdyk;

- būti po vandeniu galim tik iki išpūjančio mechanizmo suveikimo, išpūjančio, kad pagrindinės oro atsargos pasibaigtų. Tada pabaik darbą ir duok signalą "Išeinu į paviršių";

- būdamas gilumoje, būk atsargus, susikauptas, ramus ir išradingas. Darba dirbk užtikrintai, neskubėdamas ir greitai;

- esant blogai savijautai (jaučiant temperatūrą, krečiant šalčiui, padažnėjus kvėpavimui, prakituoję ir esant kitiems negalavimams) nutrauk darbą ir duok signalą "Išeinu į paviršių".

IŠEINANT Į PAVIRŠIŲ:

- baigęs užduoties vykdymą arba gavęs signalą išeiti į paviršių, patikrink signalinės virvės ir šlango "švarumą", po to duok signalą, kad pradėjai išėjimą į paviršių;

- kilki į paviršių neaplenkdamas iškvėpto oro burbulų (apytiksliai 8-10 m/min.). Jokiom aplinkybėm neužlaikyk iškvėpimo kildamas į paviršių, o daryk trumpus įkvėpimus (pristabdydamas pakilimo greitį) ir giliai iškvėpdamas. Jei tu priverstas užlaikyti kvėpavimą (užėjus kosuliui), būtina sustabdyk pakilimą, kol nepraeis kosulio priepuolis;

- jei praradai orientaciją, neprarask savitvardos ir žinok, kad vandens paviršius ten, kur kyla iškvėpti oro burbuliukai;

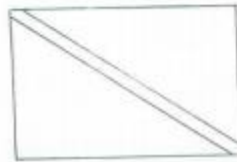
- pakilimas iš gylis mažiau 12 m imtinai vyksta be sustojimų, o iš daugiau kaip 12 metrų - su sustojimais pagal narų darbo dekompresines lenteles;

- išėjęs iš vandens tuojau pat sutvarkyk savo aprangą ir įrangą, tada ji tau tarnaus ilgai ir gerai.

Signalai pravedant povandeninius darbus
dienos metu

alfa

"KMAS" vėliava

nakti

Paruošė:

Krisikaitis

1992.11.09 d.

Nary-plaukikų klubo prezidentas,
pirmos klasės narys
V. KRISIKAITIS

R. Šerkšnaitės straipsnio „Lietuvoje bus gerų narų“ iliustracija (*Klaipėda*, Klaipėda, 1996 m. liepos 20 d.)

V. Voverio straipsnio „Kariuomenės „ruoniai“ ar „unguriai“?“ iliustracija (*Karys*, Vilnius, 1996 m., Nr. 10.)

ŠKAT štabo švalgų būrio naris Trakų (Galvės) ežere

V. Voverio straipsnio „Kariuomenės „ruoniai“ ar „unguriai“?“ iliustracija (*Karys*, Vilnius, 1996 m., Nr. 10.)

Vrs. Gintaro URBONAVIČIAUS nuotraukos

Mūsų „ruoniai“ kaupia nardymo įgūdžius

Jis dalyjosi savo patirtimi, padėjo surengti natūralines pratybas. Kovos nariai nepigiai kaimuoja: reikalinga speciali įranga, kostiumai, išsauganti šilumą, nes giliai po vandeniu šalta, nardym aparatai, orientavimosi priemonės. Mes turim šiek tiek likusios rusiškos įrangos, kai ką ir nauji įsigijome. SKAT vadovybė mus supranta ir remia skiria lėšų.

Darbas sudėtingas. Kuo ilgiau naras iš bus po vandeniu, tuo daugiau įgūdžių jis įgyt. Reikalingas ir geras psichologinis pasirėngimas, nes vanduo, šiaip ar taip, žmogui yra svetima stichija. Dideliame gylyje, kai tik iš kyliančių burbuliukų gali orientuotis, kurioje pusėje yra vandens paviršius, naujokas jaučias neįtikojamai.

Mūsų nariai treniruojasi ežeruose, upėse, jūroje. Būryje turime vieną prityrusį narą, ne pirmus metus dirbantį šį darbą. Užmezgėme ryšį su dragūnų bataliono nariais. Beje, iš pradžių jie taip pat buvo savanoriai, tik vėliau tapo dragūnais. Dalį savo žmonių ketiname pasiųsti į batalioną, lai pasisemia patirties, pasimoko. Praverstų ir bendros pratybos.

Ltn. Vytautas VOVERIS

I. Jasaitienės straipsnio „Plateliuose mokosi būsimieji nariai –gelbėtojai“ iliustracija (*Plungė*, 1996 liepos 19 d.)

Naras rado plastmasinį butelį, tuoj išleis Džing.

Autorės nuotr.

V. Kaladinsko straipsnio „Ginkluoti akvalangais ir peiliais“ iliustracija (*Karys*, Vilnius, 1999 m., Nr. 14.)

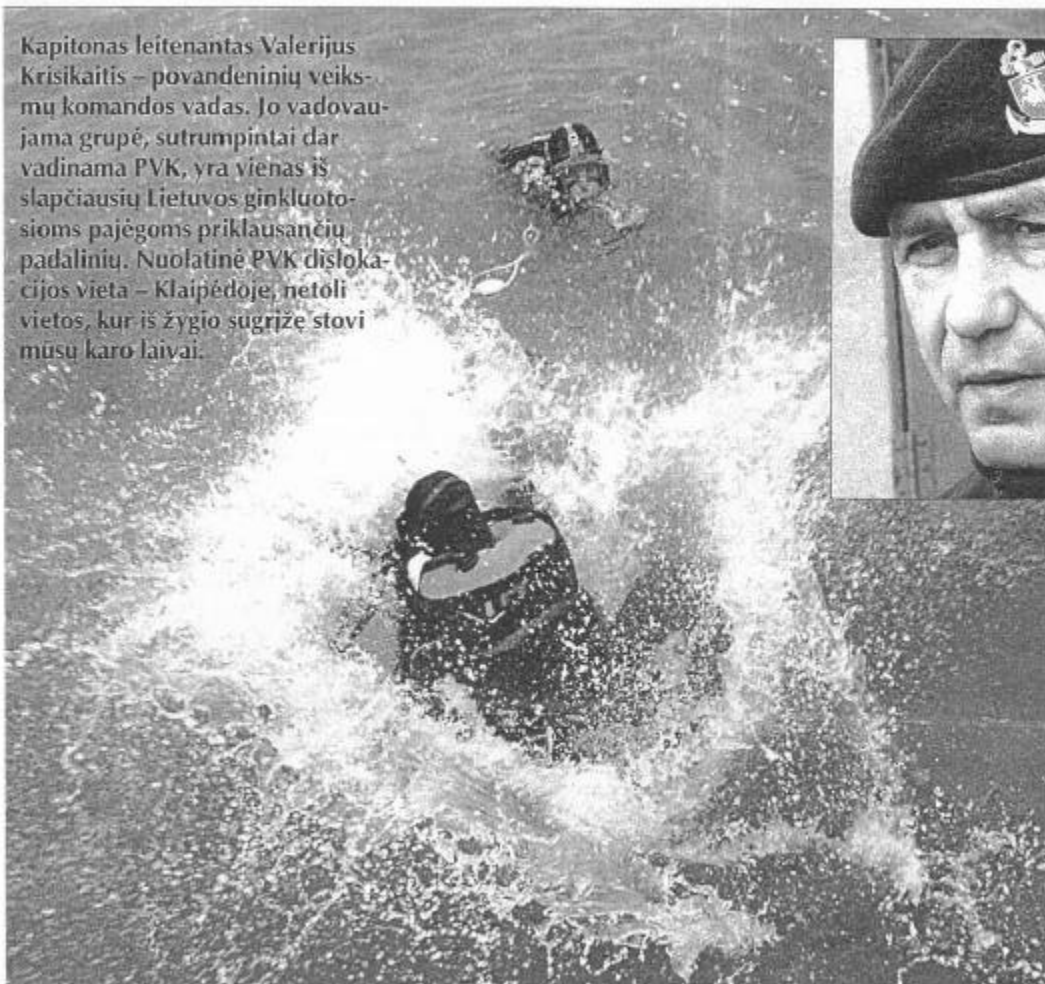

... tuoj paners į rūko apgubtą Platelių ežerą

G. Aukštuolio straipsnio „Po vandeniu - ne mažiau kaip 80 valandų per metus“ iliustracija (*Valstiečių laikraštis*, 2004 m. kovo 27 d. Nr. 25.)

Po vandeniu – ne mažiau kaip 80 valandų per metus

Kapitonas leitenantas Valerijus Krisikaitis – povandeninių veiks-
mų komandos vadas. Jo vadovau-
jama grupė, sutrumpintai dar
vadinama PVK, yra vienas iš
slapčiausių Lietuvos ginkluoto-
sioms pajėgoms priklausančių
padalinių. Nuolatinė PVK disloka-
cijos vieta – Klaipėdoje, netoli
vietos, kur iš žygio sugrižę stovi
mūsų karo laivai.

*Kapitonas leit-
nantas Valerijus
Krisikaitis vad-
vauja Povanden-
nių veiksm-
komandai nu-
pirmųjų dienų.
kovinių narių grupę
jis priima t-
stiprius, išverm-
gus, drąsius
pareigingus vyrus
Mat taryba čia
pavojinga, sunk-
reikalaujan-
nuolatinę
treniruočių
Raimundo ŠUIK-
nuo.*

S. Bagočiūno straipsnio „Koviniai narai nesirenka oro“ iliustracija (*Savanoris*, Vilnius, 1997 m. vasario 6 d., Nr. 3.)

17 priedas

S. Šeštausko straipsnio „Kariai pamėgo Gargždų karjerą“ iliustracija (*Banga*, Klaipėda, 1998 m. spalio 14 d., Nr. 81.)

18 priedas

S. Šeštausko straipsnio „Kariai pamėgo Gargždų karjerą“ iliustracija (*Banga*, Klaipėda, 1998 m. spalio 14 d., Nr. 81.)

T. Dambrausko ir K. Starinsko straipsnio „Ichtiandrai išeina iš jūros“ iliustracija (*Karys*, 2000 m. Nr. 13.)

T. Dambrausko ir K. Starinsko straipsnio „Ictiandrai išeina iš jūros“ iliustracija (*Karys*, 2000 m. Nr. 13.)

V. Kaladinsko straipsnio „Ginkluoti akvalangais ir peiliais“ iliustracija (*Karys*, Vilnius, 1999 m., Nr. 14.)

Vandenyje - kaip namie

SUMMARY

Želvytė Ieva, Lithuanian Combat Divers Squad Activities from 1990 to 2004. Master thesis of the Baltic states military history programme. Supervisor: dr. H. Vitkus, University of Klaipėda: Klaipėda, 2021. – 128 p.

Lithuanian historical sources mentioned the divers for the first time in the 1990s. With intention to assist emerging national formations of the Department of National Defense of Lithuania, Valerijus Krisikaitis reported to the local national defense department in Klaipėda in September of 1990. He was a certificated diver and karate instructor and expressed his desire to work in the national defense service. Also, he had displayed an unorthodox approach by offering to organize and train a squad, which would be prepared for combat self-defense and combat diving. These skills could be applied to protection of Klaipėda Seaport against possible attacks organized and executed by foreign hostile military forces. This was the beginning of the formation of combat divers' units in Lithuanian military. Currently, this combat capacity has increased significantly. Due to "Restricted" and "Secret" classification marks, the exact figures cannot be disclosed, but open sources indicate that there are two separate units, The Underwater Action Team, which is part of the Naval Forces and the Combat Divers Service, which is subordinated to the Special Operations Forces. These units have separate boat crews, maintenance and supply teams, individual explosive ordnance disposal experts, combat divers, rescue teams and much more.

The structure of research in the master's thesis consists of a summary in English, an introduction and three chapters. Also, it includes conclusions, list of literature and sources, recommendations and appendices. The first chapter analyzes the key aspects of formation and origins of the Lithuanian Army Combat Swimmer Squad in 1990-1992, the incorporation of combat swimmers into the Lithuanian Armed Forces and the squad contingent formation instructions, divers and possibilities of starting / financing / supplying the technical base. The second chapter is concentrated on the activities of the Lithuanian Combat Swimmers Squadron in 1993-2004. Separate chapters discuss the change of the Lithuanian Armed Forces' leadership in terms of combat swimmers' platoon and the planning of the platoon employment, the genesis of the Lithuanian Armed Forces' combat swimmers' platoon competence building system and its transformation. Also, evolution of the technical base of the Lithuanian Army combat swimmers' platoon: financing and supply. The third chapter examines the image of Lithuanian military divers in media in 1991–2004. The main aspects and narratives that need to be paid attention to: the Lithuanian society (media) in relation to

Lithuanian combat swimmers are analyzed. It is examined why Lithuanian combat swimmers benefited from media attention.

The goal of the research. The main goal of the research is the information analysis of the Lithuanian combat divers' activities during formation of the independent and modern Lithuanian military structure. This analysis includes available sources from the Lithuanian military and public media related with the topic.

The methods of the research. The main research was performed applying combined study using both qualitative and quantitative methods of research. The main tools utilized in the research were the questionnaire and in-depth interviews. Statistic data processing and the content analysis methods had been applied in order to process the data collected. The target audience of the qualitative research were 7 individuals who had completed military service in the combat divers' unit in the past. The research was conducted according to the ethical standards.

The results of the scientific research. The analysis of the data revealed that Lithuanian combat divers have been perfectly prepared to act as soldiers, both physically and psychologically, during the timeframe of this research embracing periods of 1990s to 2004. Their activities were limited only due to the financial constraints and lack of the reliable diving equipment and infrastructure. The importance of the combat divers in the Lithuanian Armed Forces has been significant since the beginning of their activities and was slowly increasing during the time period of the research. This was mostly attributed to their skills and abilities to perform demolition tasks underwater and this field of activities was equally high skilled in comparison to modern and highly equipped foreign military forces and their divers. The age and education of the potential candidates to the Lithuanian combat divers' unit also had a great significance. Because training and preparation process of the candidates could take years, only young soldiers from the professional military service units have been accepted to be trained as highly professional combat divers. According to the interviewees, the significance of the Lithuanian combat divers was definitely high in the Lithuanian military because a small unit of underwater subversive divers could cause a greater damage than an infantry battalion.

Conclusions and recommendations.

1. The origins of formation of the Lithuanian combat divers' squad in 1990s. Back at that time, the leader and main instructor of the combat divers' unit Valerijus Krisikaitis had started to recruit the team and train the diver candidates. There was a clear vision at that time that independent Lithuanian Armed Forces would meet the demand of the highly trained combat divers. The problem of the incorporation of the unit into the structure of Lithuanian Military Forces has been addressed gradually. In the beginning the combat divers under the name of the diving club "Nautilus" were incorporated into the local SKAT

department in Klaipėda. In 1992, after the establishment of the “Iron Wolf“ brigade and the paratrooper regiment in Klaipėda, the combat divers became subordinated to the regiment commander. Due to insufficient funding during the period from 1990s to 1992, there were active efforts in order to find necessary funding from both private supporters and the government.

2. The position of the senior leadership of the Lithuanian Armed Forces towards the issues of the Lithuanian combat divers had improved since 1993. It was the beginning of the actual support and assistance. Orders had been issued to establish a squad of combat divers. The support has been growing ever since due to the fact that the necessity of this unit had been proved and there were no uncertainties about the quality of training.

Overall formation of the Lithuanian Armed Forces and incorporation of the combat divers took more than a few years. Time was necessary for training of the candidates able to perform combat tasks, special operations, reconnaissance and demining tasks both underwater and on the surface. During the period of 12 years since 1992, the training system was implemented from the scratch. The heart of the diving training became the squad of combat divers in Klaipėda, led by Valerijus Krisikaitis. The Lithuanian Armed Forces during the period from 1993 to 2004 had become capable of training the combat divers and explosive ordnance disposal experts in their own local training centers. These locally trained combat divers have been internationally acknowledged as perfectly prepared to perform combat tasks and being able to train other soldiers to perform diving tasks.

A positive change in Lithuanian legislative and executive powers‘ opinion towards the Lithuanian combat divers led to increase of both, reliance and funding. The undisputed importance of the only diving unit able to perform underwater countermining was the main reason that caused such a trust. Back in the period from 1993 to 2004, the territory of the Republic of Lithuania had been covered by unexploded ordnance items left after World War II and still causing threats to the local inhabitants.

3. After the restoration of the independence, Lithuanian media has been used effectively in order to create a positive public opinion about the activities of the combat divers. The soldiers who have been doing their service in the unit have been portrayed as brave and professional specialists doing underwater countermining and other secret military tasks. The main aspects and the common narrative in the media and the public eye were the combat training of the divers, also training in the public sectors, assistance to the rescue services and their contribution to the society. The content of the media publications has changed. In the beginning, the main topic was the issues of the combat divers‘ service, mostly the financial scarcity. Invitations to join the diving club “Nautilus“ and information about private and commissioned diving tasks performed by the unit had been published. Since 1997, the media had changed earlier used kind of

publications into information about the international military trainings attended by the Lithuanian combat divers and their autonomous training. The invitations for the civilians to join the combat divers' service disappeared from the media and were replaced by the publications about well-trained divers and their professionally carried out underwater tasks that demonstrate the competence equal to the modern foreign military divers.